

Temporär arkitektur på Hornsbergs strand

För möten och mångfald i en förtätad stad

Julia Carlqvist och Sara Wallander

Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala
Examensarbete vid landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna

Kurs: EX0860, Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E -
landskapsarkitekturprogrammet – Uppsala, 30 hp

Kursansvarig institution: Institutionen för stad och land

Nivå: Avancerad A2E

© 2020 Julia Carlqvist & Sara Wallander, e-post: Julia.carlqvist@gmail.com,
saraawallander@gmail.com

Titel på svenska: Temporär arkitektur på Hornsbergs strand - För möten och mångfald i
en förtätad stad

Titel på engelska: Temporary architecture on Hornsbergs strand - To promote meetings
and diversity in a densified city

Handledare: Thomas Oles, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Carola Wingren, SLU, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Lars Johansson, SLU, institutionen för stad och land

Omslagsbild: Skapad av Sara Wallander med visst material från flickr.com,
skalgubbar.se © Teodor Javanaud Emdén, mrcutout.com och pixabay.com.

Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med
tillstånd från upphovsrättsinnehavaren. Där inget annat anges är de författarens egna.

Originalformat: A3

Nyckelord: Temporär arkitektur, möten, mångfald, Hornsbergs strand, gaturum,
offentliga platser, gestaltning

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

FÖRORD

Med detta arbete tar vi examen från landskapsarkitektutbildningen vid SLU Ultuna. Vi har under vår utbildning intresserat oss för social hållbarhet i städer och vilken roll vi som landskapsarkitekter har i skapandet av social hållbarhet. Vi har reflekterat över frågor kring förtätning, mångfald i staden och vilken betydelse offentliga platser har för människors sociala liv. Genom detta arbete och med platsen Hornsbergs strand som utgångspunkt har vi fått chansen att fördjupa oss mer i detta ämnesområde.

Vi vill rikta ett stort tack till; Familj, nära och kära som har stöttat och uppmuntrat oss under utbildningen och vårt examensarbete, till våra vänner som vi fått förmånen att lära känna under våra fem år på landskapsarkitektutbildningen.

Tack till Thomas Oles som varit vår handledare under examensarbetet. Vi vill även tacka Karin Tufvesson Hjelmfeldt och Ulrika Petzelius på Trafikkontoret som erbjöd oss Hornsberg strand som ett examensarbete, och lät oss delta i lärorika möten. Vi vill dessutom passa på att ge ett stort tack till Sofia Sandqvist och Stina Blomqvist, för stöd och möjligheten att vi fick vara på Tengbom och skriva vårt arbete.

Trevlig läsning!

*Sara Wallander och Julia Carlqvist
Juni, 2020*

SAMMANFATTNING

I det här arbetet har vi funnit det intressant att undersöka vilken problematik som kan utspela sig i de offentliga rummen där en mångfald av människor möts. Dagens urbaniserade och förtätade stadsdelar anses vara idealet för att skapa långsiktigt hållbara städer. Denna trend har lett till att stadsplanerare och landskapsarkitekter ofta planerar förtätade stadsdelar med höga hus och smala gator. Detta kan skapa levande offentliga ytor där människor interagerar och får en bättre gemenskap, men så är inte alltid fallet. När en mångfald av människor möts med olika intressen och sociala preferenser kan konflikter uppstå. Hornsberg strand är ett exempel på denna problematik. Området vid vattnet är populärt med många besökare från olika delar av staden. Det uppstår ett möte mellan boende och besökare i det offentliga rummet som har skapat en konflikt.

Syftet med detta examensarbete var att genomföra en konceptuell gestaltning för att skapa positiva möten och samspel mellan olika grupper genom tillägg och temporär arkitektur. Detta sker med utgångspunkt i de konflikter som finns mellan boende och besökare i området.

Arbetet inleddes med litteraturstudie för att få en bakgrund till vårt ämne. Litteraturstudien visade att utformningen av offentliga platser har en påverkan på människors användning och beteende på platsen. Genom att utforma en plats som främjar social interaktion och en gemenskap mellan olika människor kan platsen fungera som en positiv vistelseyta för en mångfald av människor. Det skapar förutsättning för att möten som uppstår mellan en mångfald av människor får positiva följder.

Efter litteraturstudien gjordes en enkätundersökning och platsanalys för att få en förståelse för platsen. Metoderna användes för att både få en teoretisk och praktisk förståelse kring ämnet både på ett övergripande nivå och en mer platsspecifik nivå. Utifrån förstudien och enkätundersökningen togs programpunkter fram, som slutligen ledde fram till ett konceptuellt gestaltningsförslag. Genom gestaltningsprocessen utvecklades konceptet, *Go with the flow*. Konceptet grundar sig i att skapa ett socialt, aktivt och intressant stråk, som är inbjudande för en mångfald av människor. Förslaget *Go with the flow* har ett böljande formspråk och knyter an till det organiska formspråket till den intelligande strandparken.

Litteraturöversikten, enkätundersökningen och gestaltningen gjorde det möjligt att undersöka syftet och frågeställningarna. Vi kan se att hur offentliga platser planeras kan ha en påverkan på människors beteenden och hur de använder sig av platsen. Hur människor möts kan därför påverkas på ett positivt sätt, om gestaltningen uppmuntrar social interaktion och aktiviteter som integrerar människor snarare än separera dem. Temporär arkitektur kan vara ett tillvägagångssätt för att få en mångfald av människor att mötas på ett positivt sätt.

SUMMARY

The chapter describes a summary of our thesis.

Introduction

The public spaces in the city makes it possible for a diversity of people to gather and meet. In the debate of urban development, the densification is advocated as an approach to create more social sustainability in the cities, since it contributes to an arrange of people meet on the same public space (Malmsten 2016). However, this approach is rarely problematized. In a city with urbanization and densification a diversity of people with different background, social preferences and interests are supposed to meet. Do the public spaces only contribute to positive effects on how people meet and what effect do the design of public spaces have on how people meet?

In this master thesis we have found it interesting to explore further what challenges that can occur when a diversity of people meet and share public places. What can be done in the design of public spaces to manage these challenges and to achieve that people meet in a positive manner? Hornsbergs strand is and example of a densified area in Stockholm where challenges have occurred in the public place. People from different parts of the city and suburbs are gathering on the same space. The meeting between the residents and visitors has caused a conflict and division of people instead of integration. Stockholm municipality has with their project Levande Stockholm, tried to meet some of these challenges with temporary architecture. The challenges on Hornsbergs strand is explored further in the thesis with a literature review, survey and a design proposal with temporary architecture, to connect with the project Levande Stockholm.

Aim and research question

The aim is to implement a conceptual design to create positive meetings and interactions between different groups of people through additions of temporary architecture. This is based on the conflicts that exist between residents and visitors in the area of Hornsbergs strand.

The research questions for this thesis are:

- What impact do public places have on how people meet in a densified city and what challenges may arise from these meetings? How do Hornsbergs strand demonstrate these challenges?
- How can temporary design be used on the street of Hornsbergs strand to meet the challenges that has occur in the meeting between residents and visitors?

Background

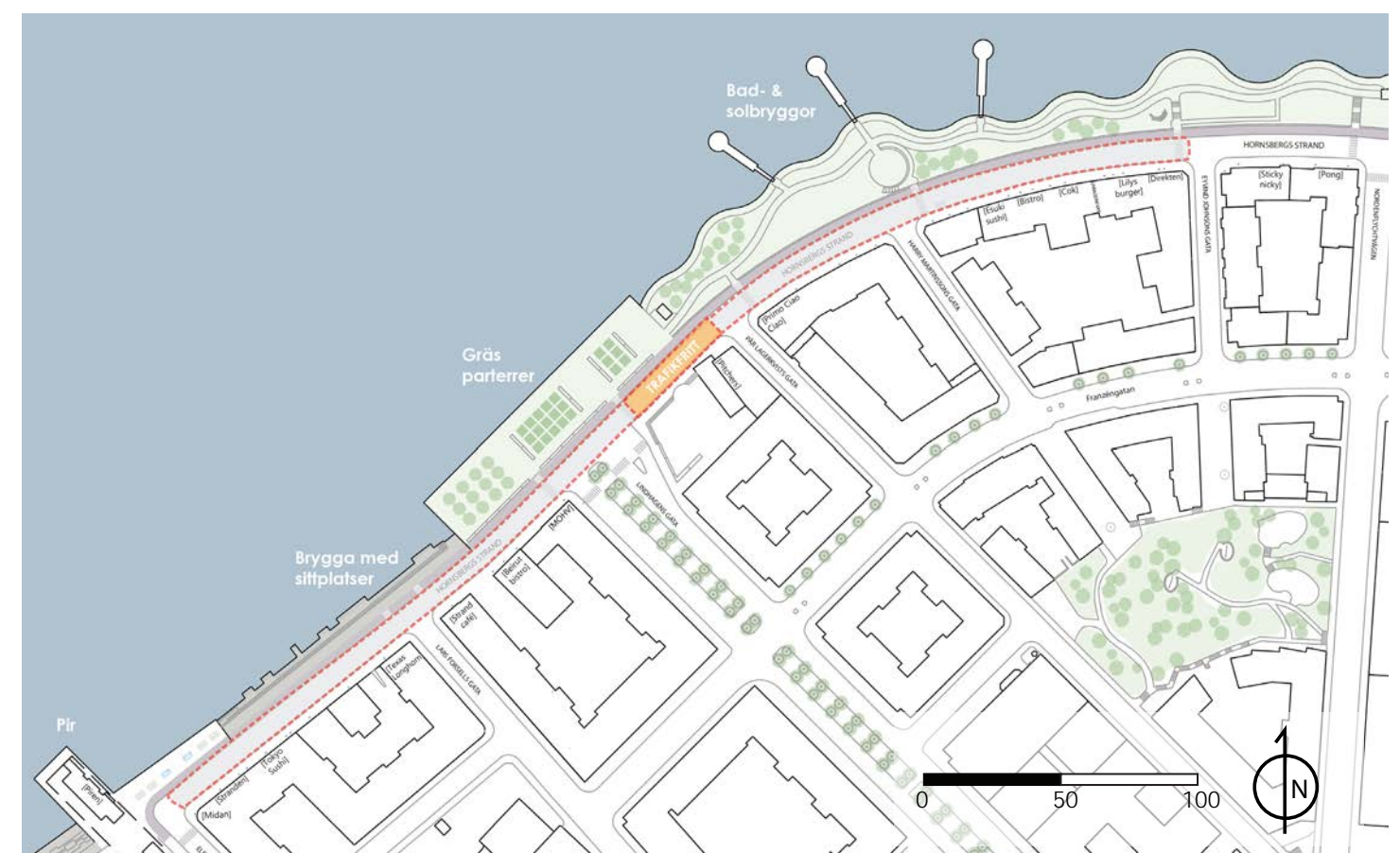
The densification of cities have both positive and negative impacts. It can have a positive effect on the social sustainability but it requires higher demands on the public places. It also creates a competition of the use of spaces in the city. The challenges with densification cause an greater importance to find new and creative solutions on how the public spaces in the city should be used (Sveriges kommuner och regioner 2015).

Stockholm is a city which is increasing and becoming more densified. The municipality of Stockholm has a vision to develop the public spaces from the inhabitants needs and make it safety, create more culture and city life. Through an architecture strategy they want to achieve this vision (Stockholm stad 2011a). Temporary architecture is one way in their strategy to achieve the vision. Temporary architecture can make it possible to inspire to an new approach of urban planning (Stockholm stad 2011a).

Stockholm municipality is using temporary architecture within the project Levande Stockholm. Levande Stockholm is used to improve and activate streets and squares by temporary architecture. During the summer months the project closes some streets to traffic that are instead open for pedestrian to walk and socialize. This makes it possible to use public spaces as streets and squares in a new manner and to create more city life (Trafikkontoret 2018). Hornsbergs strand is included in the project Levande Stockholm. The street gets closed during the summer months and is instead designed with temporary architecture like furniture and flowers. The project on Hornsbergs strand has got positive responses from different groups of people and politicians (Trafikkontoret 2018).

Modified orthophotography with the work area of Stockholm. GSD-Ortofoto © Lantmäteriet (2020)

Plan of the site. Modified plan, original from Sweco 2020.

Method

The methods that have been used in this thesis are literature review, survey and conceptual design. The literature review was made on social public spaces and peoples use of public spaces. The survey was made to get a better understanding about the situation and challenges on Hornsbergs strand, it made it possible to put the literature in relation to the specific site. The survey was uploaded on Facebook groups and was addressed to the residents in the area. Furthermore a design proposal with temporary architecture has been made. The conceptual design was made with help of selected aspects from the literature review and the survey that was considered to be important. The different methods; literature review, survey and design, were all connected and analyzed together to be able to explore the aim and research questions.

Literature review

The literature review describes that the public spaces are important for the social life for an diversity of people. Sennett (2019, s 11) describes that there is and challenge to create public spaces that meets an arrange of people's desires and interests. Sennett (2019, s 364) further explains that urban planners have a responsibility to encourage the social diversity in the cities and also maintain the complexity that the cities consists of. The complexity in the city is what encourage the social diversity.

The design and planning have an impact on the behavior of people and their use of the public spaces.

This can also have an effect on how different groups of people meet and interact. Sennett (2019, s 227) and Gehl (2010, s.12) promote the importance of people's possibility to walk accessible in the city. When people walk they experience the city in a new manner and can get more open minded (Sennett 2019, s. 225). The streets in the city are therefore an important element that support people's experience of the city and also the social life since a diversity of people use the streets for different reasons. It is important that the streets and public spaces are planned in a manner that promotes the use and behavior in a social way.

When a diversity of people meet there can also arise challenges. Pettigrew (2011, s. 2) describes that prejudice and division of different groups of people can be even stronger if they only see eachother in the public space and not socialize and interact. To create public spaces which encourage social interaction is therefore of importance. Sennett advocates the importance of varied activity in the streets and how the urban design can promote different activity. Activity is a way for people to start to interact and therefore get an better acceptance and understanding for one another. Gehl (2010, s.71) also explains how streets and public places should consist of activity and elements which can make it possible for people to socialize and interact. From interaction sociability can arise in different manners, it can for example arise when people are observing the same thing or spending time doing the same activity. From these kinds of interactions sociability can occur.

The design proposal - *Go with the flow*

The design proposal is based on the literature review, survey and site analysis. It is important to make additions with the the temporary design that meets the answers from the survey, at the same time support that people can interact and meet in a positive manner. This can contribute to that people on the site can get a better acceptance for each other. Different aspect was considered important to apply in the design proposal. The aspects that was identified were; activity, social, pedestrian friendly and aesthetical.

From the literature review we could consider that it is of importance to create a varied activity on the site and also elements that can promote social interaction.

The proposal is taking this into account by create different sites that can contribute to activity. Chess, painting and playful furnitures are examples of objects along the street that can create various activities that can make people gather in a new manner.

The result from the survey showed that the residents think that the street should be more aesthetically pleasing, which is also something Gehl promotes as important for social public spaces (2010, s.71). The design proposal answers on this by adding more aesthetical objects as vegetation and art.

During the site analysis we could conclude that a lot of space of the street is aimed to parking lots. Something that the literature review presented was the importance to make streets accessible for pedestrian to walk, this is something that the design proposal meet with more elements and street painting. This makes the street more apparent for pedestrians and give less space for cars.

Furthermore it is important to make the site more social in the sense that the site can encourage a diversity of people to interact. Various types of furniture and parklets invites an diversity of people to use the street in a social way.

Discussion

In this thesis we have explored the challenges that can occur on public places when a diversity of people meet. The literature combined with the survey made it possible for us to explore the aim in both a general and site specific manner. This was helpful for the further work with the design proposal. A weakness with the survey was that we only addressed it to the residents in the area and therefore did not get the visitors point of view.

To use temporary architecture to explore the topic of the thesis made it possible to approach the challenges in a practical and experimental way. We think that it also made us able to explore the site in a advantageous way.

The literature review, survey and design proposal made it possible to approach the aim and research questions. We can consider that the planning and design can have an impact on how people behave and use public spaces. The way people meet on public

spaces can therefore be influenced in a positive manner, if the design encourage social interaction and activities that integrate people rather than separate them.

Innehållsförteckning

DEL1: INTRODUKTION 9

Inledning 10

Syfte 11
Frågeställningar 11
Avgränsning 11
Målgrupp 11
Begreppsformulering 12
Disposition 12

Bakgrund 13

Offentliga platser i en förtätad stad 13
Stockholms stads utveckling av offentliga platser 13
Temporär arkitektur 14
Temporär arkitektur på Hornsbergs strand 14

Metod 15

Litteraturstudie 15
Enkätundersökning 15
Gestaltning 15

DEL 2: FÖRSTUDIE 16

Litteraturstudie 17

Att skapa en öppen stad 17
Människors rörelse i staden 17
Utformningen av sociala offentliga platser 18
Mångfald på offentliga platser 18
Interaktion och gemenskap mellan människor 19

Referensprojekt: Copacabana 20

DEL 3: PLATSEN HORNSBERGS STRAND 22

Hornsbergs strand 23

Inventering 24
Platsanalys 25

Enkätundersökning 26

Testintervju 26
Redovisning av enkätundersökning 27
Analys av enkäten kopplat till litteratur 30
Referensprojektet 31
San Francisco parklets 31
Street plans projekt 32

DEL 4: GESTALTNING 33

Program 34

Programplan 36

Gestaltningprocessen 37

Konceptförslag 37

Illustrationsplan 39

Förslaget- *Go with the flow* 40

Utformning 41
Markmålning 42
Möbler 43
Parklets 44
Växtlighet 45
Synkron aktivitet 46
Trafikfria kvarteret 48

DEL 5: AVSLUTANDE DEL 50

Resultatdiskussion 51

Litteraturstudie 51
Hornsbergs strand 51
Förtätning och offentliga platser 52

Metoddiskussion 54

Val av plats 54
Litteraturstudie 54
Enkätundersökning 54
Gestaltning 54

Vidare fundering 56

Slutord 56

REFERENSLISTA 57

DEL 1 INTRODUKTION

I denna del presenteras introduktionen med inledning, syfte, frågeställning, bakgrund och metod. Introduktionen är till för att få en presentation och förståelse för arbetet.

I en tid av urbanisering och förtätning utgör stadens offentliga rum en viktig funktion för invånarnas sociala liv. De offentliga platserna blir naturliga mötesplatser som kan skapa förutsättningar för människor att socialisera sig med andra. I stadsbyggnadsdebatten förespråkas den blandade och förtätade staden som ett sätt att få människor från olika grupper i samhället att mötas (Malmsten 2016). I plandokument förklaras det bland annat att genom att utforma en stad med blandade funktioner och mötesplatser kommer en stor mångfald av människor att se och möta varandra i vardagen (Malmsten 2016). Däremot problematiseras sällan denna teori eller det komplexa med att skapa offentliga rum för en mångfald av människor. I en förtätad och urbaniserad stad finns det en mångfald av människor med olika intressen och sociala preferenser som ska mötas i de offentliga rummen. Vilka utmaningar kan

uppstå när en mångfald av människor möts och hur påverkar det offentliga rummet människors sätt att mötas? Enligt socialpsykologen Thomas Pettigrew (2011, s. 4), kräver integration att människor interagerar och kommunicerar med varandra, att människor endast ser varandra i det offentliga rummet bidrar inte alltid till att förståelse mellan olika människor uppstår, menar Pettigrew (2011, s. 4). Städer blir tätare och attraktivare, men hur bidrar offentliga rummen till en mer sammanhållen stad och integrering mellan blandade grupper av människor. Vad är det mer konkret som gör att människor faktiskt möts och interagerar med varandra och vad orsakar motsatt effekt, att mötet mellan människor skapar konflikt?

Hornsbergs strand på Kungsholmen är ett exempel på ett förtätat område i Stockholm där en mångfald av

människor möts och vistas. Området har utvecklats till ett av Stockholms mest attraktiva område att bo i (Holst 2019). Såsom Hornsbergs strand har utvecklats som stadsdel och offentlig plats har bidragit till att det offentliga rummet har blivit ett populärt besöksmål. Däremot har attraktiviteten och den förtätade stadsdelens popularitet orsakat en konflikt i det offentliga rummet.

Hornsbergs strands läge vid vattnet och det attraktiva offentliga rummet, drar till sig besökare från olika delar av staden och förorter. Det höga besöksantalet under sommaren skapar mycket aktivitet på platsen, som har lett till klagomål från de boende. På Hornsbergs strand har den offentliga miljön därmed orsakat en konflikt och uppdelning mellan boende och besökare. Hornsbergs strands offentliga rum är ett tydligt exempel på det komplexa i skapandet

av offentliga rum för en mångfald av människor och hur det har en påverkan på möten som uppstår. De senaste åren har Hornsbergs strand omtalats ett åtskilliga gånger i tidningar med utgångspunkt i boendes klagomål på högljudd aktivitet, för många besökare och buskörning (Röstlund Jonsson 2019). I ett flertal fall formuleras det som att "förorten invaderar", att det har uppstått en "vi och dom" känsla (Röstlund Jonsson 2019). I en artikel från tidningen Stockholm direkt beskrivs det hur vissa boende väljer att inte röra sig längs med strandpromenaden under sommaren (Röstlund Jonsson 2019). I DN förklaras det vidare det hur det har uppstått en konflikt som blivit en symbol för skillnad i sociala preferenser och klyftan mellan innerstad och förort (Svensson 2019b). Den uppmärksamhet Hornsbergs strand har fått handlar framförallt om den konflikt som har uppstått

där, samtidigt som platsen uppskattas av många. En attraktiv plats som Hornsbergs strand kan dra till sig mycket människor, men det är en utmaning att skapa positiva möten och samspel mellan de olika grupperna, som i det här fallet innefattar boende och besökare. I ett försök att tillmötesgå vissa av de klagomål som de boende uttryckt har Stockholm stad genom sitt projekt Levande Stockholm gjort om gatan längs med Hornsbergs strand till en temporär sommargågata under sommarmånaderna. Det innebär att genom temporära installationer, som exempelvis möbler och växtlighet påverkas användningen av en plats. Den temporära utformning på Hornsbergs strand har blivit ett sätt att försöka hantera den konflikt som har uppstått mellan en mångfald av människor. Tanken är bland annat att förebygga en del av den högljudda och livliga aktiviteten på Hornsbergs strand och få människor att använda platsen på ett mer varierat sätt.

Problematisering

I det här arbetet har vi funnit det intressant att undersöka vidare vilken utmaning som kan utspela sig i de offentliga rummen där en mångfald av människor möts. Det finns en uppfattning om att genom förtätning och planering av attraktiva offentliga platser lockas en bred målgrupp och ger följder som interaktion och ökad gemenskap mellan olika grupper i samhället, men så är inte alltid fallet. De möten som uppstår mellan olika människor kan leda till konflikt, vilket Hornsbergs strand är ett exempel på. Vidare är det intressant att undersöka hur dessa utmaningar kan hanteras och om det kan göras tillägg på en plats genom temporär arkitektur som får människor att mötas och integreras på ett mer positivt sätt. I det här fallet undersöks därmed hur konceptet med att använda temporär arkitektur som Stockholm stad gör, kan hantera utmaningarna på en plats som Hornsbergs strand, ur den utgångspunkt att en mångfald av människor ska kunna mötas och samspela på den offentliga platsen.

Syfte

Syfte är att genomföra en konceptuell gestaltning för att skapa positiva möten och samspel mellan olika grupper genom tillägg och temporär arkitektur. Detta sker med utgångspunkt i de konflikter som finns mellan boende och besökare i området.

Frågeställningar

1. Vilken påverkan har offentliga platser på hur människor möts i en förtätad stad och vilka utmaningar kan uppstå ur dessa möten. Hur visar Hornsbergs strand exempel på de utmaningar som kan uppstå?
2. Hur kan temporär arkitektur användas på Hornsbergs strands gata för att hantera de utmaningar som har uppstått i mötet mellan boende och besökare?

Avgränsning

Arbetet avgränsas inom ämnet stadsplanering, mångfald i staden och det sociala livet på offentliga platser. Val av plats bestämde även inriktningen på arbetet, då Hornsbergs strand speglar den problematik och utmaning som kan uppstå i det offentliga rummet när en blandad grupp av människor ska vistas där. Geografiskt avgränsas arbetet till att göra ett konceptuellt gestaltungsarbete av en gatumiljö på Hornsbergs strand som Stockholms stad har arbetat med tidigare inom projektet Levande Stockholm. Vi gör en övergripande gestaltning längs gaturummet, men en mer inzoomad gestaltning av ett trafikfritt kvarter. Gestaltningen är avgränsad till användning av temporär arkitektur och även begränsad till att vara en konceptuell gestaltning. Vidare sker gestaltningen till viss del inom ramarna för Stockholms stads projekt Levande Stockholm.

Målgrupp

Arbetet riktar sig till landskapsarkitekter, allmänheten, planerare och andra yrkesgrupper som är intresserade av social hållbarhet i staden och offentliga platsernas funktion för en mångfald av människor.

Begreppsformulering

Temporär arkitektur

Temporär arkitektur är ett relativt nytt arbetssätt inom stadsplanering som har börjat växa sig starkare de senaste åren. Det är ett aktuellt sätt att ta sig an olika ämnen inom stadsplanering, som exempelvis platsskapande, aktiva stadsmiljöer och inkluderande stadsplanering (Bishop & Williams, 2012).

I vårt arbete använder vi oss även av begreppet temporär arkitektur som ett omfattande begrepp som innefattar en variation av både temporär landskapsarkitektur och temporära installationer. Temporär arkitektur definieras därmed inte endast som arkitektur utan definitionen har ett brett omfång i sin betydelse, det kan bestå av exempelvis både växtlighet och konst.

Aktiva & levande stadsrum

I det här arbetet används begreppet aktiva och levande stadsrum. Aktivitet och levande stadsrum kan utgöras av all typ av mänsklig aktivitet på offentliga platser som bidrar till ett mer levande stadsrum och att den offentliga platsen är befolkad. I det här arbetet syftar aktivitet inte endast på livlig aktivitet, utan kan även inbegripa lugnare aktiviteter.

Mångfald i offentliga rummet

Mångfald i det offentliga rummet innebär att det fysiska rummet är utformat så att det främjar vistelse för en mångfald av människor. Mångfald inbegriper varierande grupper av människor, som män, kvinnor, unga, gamla, människor med funktionsvariation, blandade etniciteter (Carmona et al. 2010, s.140, 158). I det här arbetet används begreppet boende och besökare, som i det här fallet även innefattar en mångfald av människor.

Gaturum

Vanligtvis definieras gaturum beskrivs som ytan mellan två husfasader (Gehl 2010, s. 39- 41). Hornsbergs strand består däremot av ett öppet gaturum mot vattnet, vilket gör att i det här arbetet definieras gaturummet som vägbanan med inkluderande trottoar, gång och cykelväg.

Disposition

Arbetet är uppdelat i 4 delar. I del 1 ingår introduktionen, med inledning, frågeställning och syfte, bakgrund och metod.

Del 2 består av en förstudie med en litteraturstudie om offentliga platser och det sociala livet i staden. Litteraturstudien används vidare i gestaltningsprocessen. I förstudien beskrivs även referensprojekt som går att koppla till litteraturstudien.

Del 3 handlar om platsen Hornsbergs strand, med inventering, platsanalys och enkätundersökningen med dess resultat analyserad utifrån litteraturstudien. I del 3 beskrivs även referensprojekt som används som inspiration till gestaltningen av den temporära sommargågtan på Hornsbergs strand.

Del 4 inleds med hur gestaltningsprocessen gick till och beskriver de programpunkter som gestaltningen grundar sig på. Gestaltningen är kopplad till litteraturstudien, enkätundersökningen och platsanalys, med syftet att genomföra en konceptuell gestaltning för att skapa positiva möten och samspel mellan olika grupper.

Del 5 består av en avslutande reflektion med diskussion, slutsats och vidare fundering.

Bilderna ovan visar kapitelsidorna.

BAKGRUND

I bakgrunden ges en övergripande beskrivning av offentliga platser och förtätning utifrån myndigheter och Stockholms stads perspektiv. Dessutom beskrivs en bakgrund kring vad temporär arkitektur är och hur Stockholms stad använder sig av temporär arkitektur.

Offentliga platser i en förtätad stad

En förtätad stad har mycket fördelar, som exempelvis ett minskat transportbehov, fler bostäder och en ökad mångfald av människor (Sveriges kommuner och regioner 2015). Begreppen förtätning och social hållbarhet hänger ofta ihop i stadsbyggnadsdebatten. Social hållbarhet ses ofta som en positiv följd av förtätningen (Littke 2017). Däremot innebr förtätning även också utmaningar. Bland annat ökar konkurrensen om marken och en större mängd människor måste samsas om de offentliga rummen (Boverket 2016; Littke 2017). Offentliga platser är viktiga i syfte för att få människor att mötas, men samtidigt ska de i en förtätad stad uppfylla olika grupper av människors intressen och önskemål, vilket är en utmaning (Littke 2017). En annan utmaning med förtätning är att det ofta resulterar i nybyggnadsprojekt i centrala lägen med höga bostadspriser, vilket kan leda till en ökad social ojämlikhet (Boverket 2016). Denna utveckling bidrar därmed till en negativ effekt för den sociala hållbarheten. Dessa utmaningar förstärker betydelsen för offentliga platser i staden och vikten av att olika människor ska kunna samlas.

På grund av den ökade konkurrensen om platser i staden blir det viktigt att i framtiden hitta nya, kreativa lösningar på användning av offentliga ytor (Sveriges kommuner och regioner 2015). Sveriges kommuner och regioner (2015) beskriver bland annat hur det går att skapa och använda gaturum som vistelseytor i en stad där bristen på de offentliga ytorna ökar. Delegation för hållbara städer (2012) har tagit fram en rapport som beskriver 15 hinder för hållbar stadsutveckling. I rapporten argumenterar delegationen (2012)

för att stadsutveckling bör utgå ifrån människors användning och upplevelse av den fysiska miljön, hur fokus i stadsutvecklingen bör ligga på att göra miljöer trivsammare, tryggare och attraktivare. Detta beskriver även Sveriges kommuner och regioner (2015), hur förtätningen ställer krav på attraktiviteten i de offentliga rummen i stadskärnan. Offentliga platser är viktiga i syfte för att få människor att mötas, men samtidigt ska de i en förtätad stad uppfylla olika grupper av människors intressen och önskemål (Littke 2017).

Stockholms stads utveckling av offentliga platser

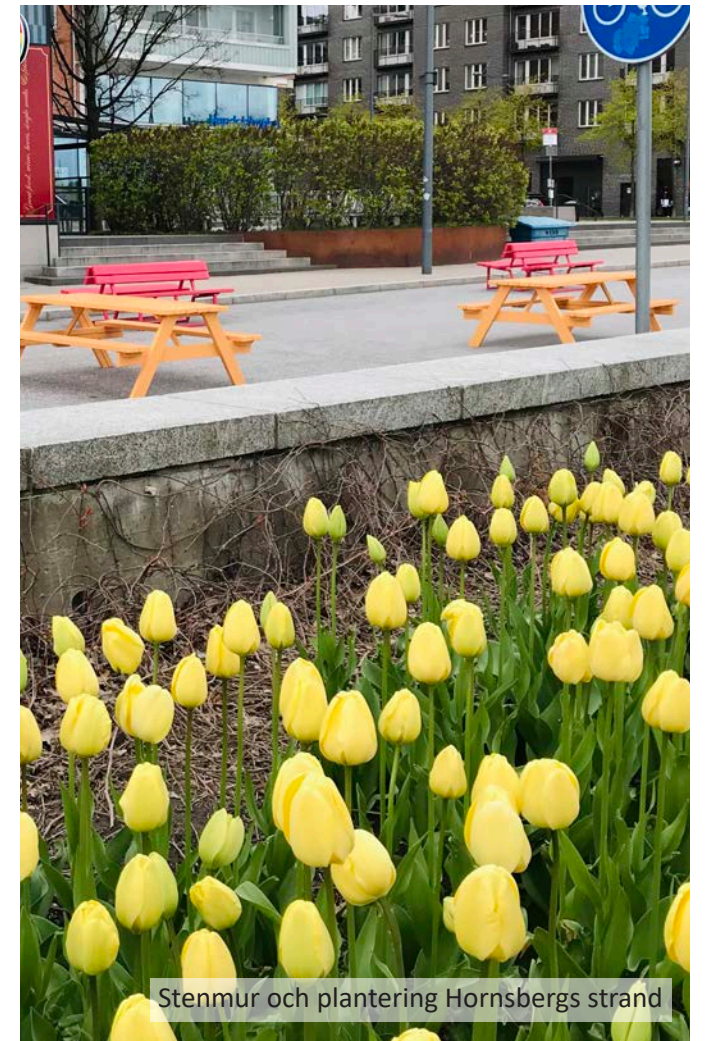
Stockholm är en stad som idag växer och förtätas. Det är en av de snabbast växande storstadsregionerna i Europa, enligt en analys gjord av Stockholms handelskammare (Svenska Dagbladet 2015). Utifrån stadens växande behov har Stockholms stad visionen att år 2030 vara en växande, innovativ och upplevelserik stad med utgångspunkt i medborgaren (Stockholm stad 2018). Visionen går i linje med idén om att stadsutvecklingen bör utgå ifrån människans användning av den fysiska miljön med höga ambitioner för att främja en attraktiv stadsbild (Stockholms stad 2011a).

I Stockholms stad översiktsplan (2018) betonas det att en av de centralaste uppgifterna i stadsbyggandet de kommande åren är att utveckla Stockholm stads offentliga rum. Stockholm stad (2011a) har också tagit fram en arkitekturstrategi för hur stadens vision och översiktsplan ska förverkligas. I denna strategi beskrivs hur arkitekturen skapar förutsättningar för stadsliv, ett rikare kulturliv och en tryggare stad. I strategin tas temporär arkitektur upp som ett sätt att i stadsbyggnadssammanhang inspirera till ny användning av stadsrum och främja ett aktivt stadsliv. I strategin betonas det att temporär arkitektur kan tillämpas på olika sätt beroende vilka förutsättningarna är. Genom att experimentera med tillfälliga lösningar kan en del

av stadens vision förverkligas. Samtidigt som det skapar bättre förutsättningar för attraktivare och aktivare miljöer för invånarna (ibid).

Stockholms stads framkomlighetsstrategi (2012) tar upp problemet att offentliga rum inte längre räcker till i dagens täta städer. Förtätningen kan till exempel orsaka dålig framkomlighet, låg trafiksäkerhet och otrygghet. Stadens mål är att utveckla stadsrummen utifrån en mänsklig skala. För att Stockholms stad ska nå målet behöver gaturummet steg för steg omprioriteras, exempelvis genom att planera för fotgängare istället för parkeringsplatser. I framkomlighetsstrategin beskrivs de att fotgängare måste kunna röra sig fritt i staden och känna sig trygga (Trafikkontoret 2012).

Utifrån framkomlighetsstrategin har en gångplan tagits fram. Denna beskriver hur Stockholm stad ska jobba vidare för att nå målet att bli en mer gångvänlig stad. För att genomföra gångplanen använder Stockholm stad olika sorters projekt, till exempel Levande Stockholm. Det är ett projekt som används för genomförandet av gångplanens syfte och mål. Genom att använda temporär arkitektur i projektet kan nya ytor användas och prövas som trivsamma stadsmiljöer (Trafikkontoret 2015).

Stenmur och plantering Hornsbergs strand

Hornsbergs strands sommargågata 2020

Temporär arkitektur

Temporär arkitektur är ett arbetssätt inom arkitektur och landskapsarkitektur som har växt sig starkare de senaste åren och blivit ett populärt sätt för att utforska, experimentera och skapa attraktiva stadsrum (Zimm 2016, s 12). I en skrift som Stockholm stads kulturförvaltning tagit fram beskrivs det hur temporär arkitektur kan definieras som strukturer som oavsett skala kan byggas och tas ned under en kort tid (Zimm 2016, s 7). Däremot går det inte att beskriva temporär arkitektur med endast en definition, då det används och appliceras i stadsplaneringen på olika sätt runt om världen och kan dessutom ske både informellt eller formellt (Bishop & Williams 2012, s. 5). Temporär arkitektur innebär även att det ska finnas under en begränsad tidsperiod, men säger inte under hur lång tid det innebär.

Det är vanligt att arkitekter vill uppnå beständiga och permanenta resultat, däremot går det att ställa sig frågan vad som är permanent? Det finns fler exempel på kända byggnader och konstruktioner runt om i världen som från början inte var planerade som bestående objekt, utan byggdes för en tidsbegränsad period. Exempel på sådana projekt är Eiffeltornet i Paris, London Eye i London och Strömbro i Stockholm, som på grund av att det fått en viktig betydelse på platsen har övergått till att bli bestående objekt (Zimm 2016, s. 23).

Temporär arkitektur används av olika anledningar, exempelvis genom att skapa en tillfällig gestaltning på en plats som är under pågående ombyggnation eller för att levandegöra och skapa attraktiva miljöer i den redan byggda miljön, så som Stockholm stad arbetar med Levande Stockholm. Stockholm stad beskriver i sin arkitekturstrategi (2011a, s. 7) hur *“Tillfällig arkitektur kan i stadsutvecklingssammanhang inspirera till ny användning av staden och kan visa möjligheter att påverka och förändra förutsättningar för stadslivet”* (Stockholms stad 2011a, s. 7). I skriften från kulturförvaltningen beskrivs det även att det är viktigt att hitta nya begrepp och sätt att se på de problem som finns i staden, särskilt i ett samhälle där klyftorna mellan olika grupper ökar (Zimm 2016, s. 10). Genom temporär arkitektur går det

att skapa en starkare gemenskap i staden och få olika grupper av människor att använda staden på ett nytt sätt. Samverkan, arkitektur och aktivitet är tillvägagångs för att förstärka kvaliteter på en plats och få både boende och besökare att få en positiv upplevelse av platsen (Zimm 2016, s 10).

Bottom-up urbanism är exempel på ett tillvägagångssätt för att skapa en starkare gemenskap i ett område. Begreppen bottom-up och top-down används ofta i sammanhang där temporär arkitektur förekommer (Lydon & Garcia 2015). Begreppen beskriver hur den fysiska miljön planeras, där top-down innebär att planeringen av den fysiska miljön sker genom myndigheter och auktoriteter, bottom-up planering beskriver medborgarnas påverkan och skapande av de offentliga rummen. Temporär arkitektur är ett angreppssätt där bottom-up och top-down planering möts på vägen för att uppnå en förbättring av den urbana miljön (Yassin 2019). Temporär arkitektur kan därmed användas för att skapa ett samarbete mellan stadsplanerare och invånarna, vilket kan skapa ett starkare intresse och gemenskap på en plats (Yassin 2019).

Det huvudsakliga syftet med temporär arkitektur är att genom kortsiktiga åtgärder skapa långsiktig förändring och ändra hur en plats fungerar och upplevs (Lydon & Garcia 2015; Berg 2012). Lydon och Garcia (2015) beskriver även att den temporära arkitekturen kan skapa en större medvetenhet kring problem och utmaningar i det offentliga rummet.

Temporär arkitektur på Hornsbergs strand

I Stockholm används temporär arkitektur genom projektet Levande Stockholm. Projektet har pågått under fem år med syftet att levandegöra stadens offentliga rum, skapa trivsamma miljöer och ett attraktivt stadsliv (Stockholms stad 2019). Gator som i vanliga fall är tillgängliga för biltrafik stängs av under en period för att främja ett mer levande stadsrum där fotgängare är i fokus. Gator och torg levandegörs med möbler, växter och kultur.

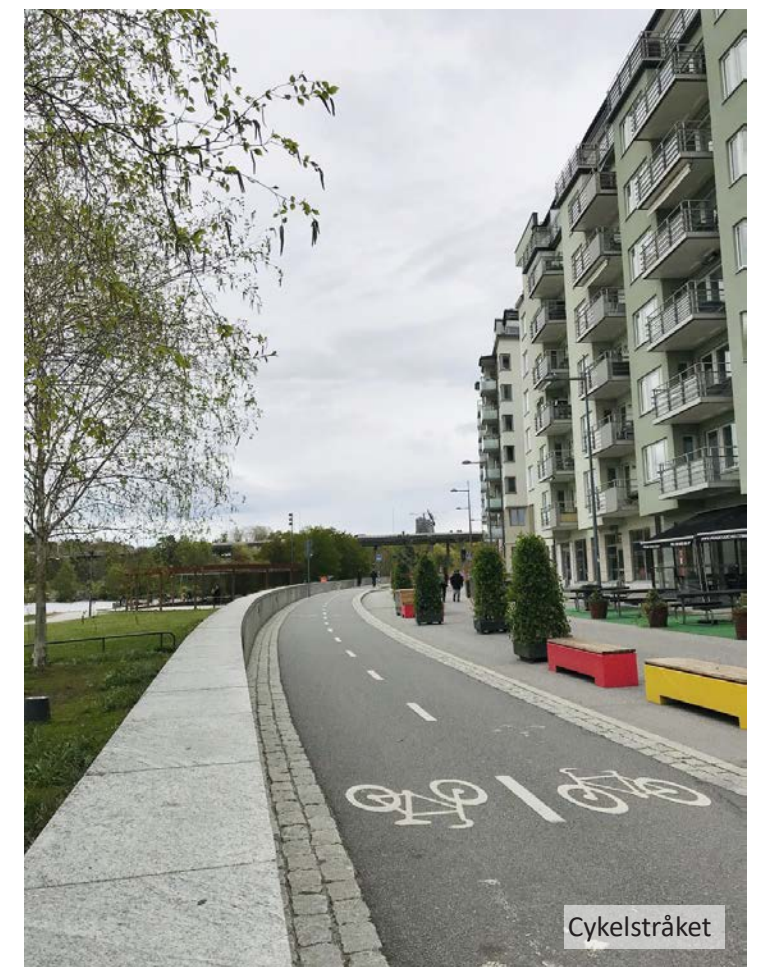
Projektet har fått mycket positiv respons och uppskattas av olika grupper i staden (Trafikkontoret

2018). Det har även väckt ett stort intresse bland politiker då det är en demokratisk fråga att skapa stadsrum som är inkluderande och tillgängliga för alla. De temporära stadsrummen blir en flexibel lösning för att skapa efterfrågade stadsrum (Miljöpartiet 2018).

Till en början bestod projektet endast av sommargångator, men eftersom konceptet blivit så lyckat, har det utökats med sommartorg och pop-up parker. Denna utveckling av projektet visar hur Levande Stockholm är ett pågående experiment, som expanderar och utvecklas ständigt (Borselius 2018).

En av platserna inom projektet Levande Stockholm är gestaltningen av gatan längs med Hornsbergs strand som en sommargångata, med något svårare framkomlighet för biltrafik. Hornsbergs strand har anlades som sommargångata första gången år 2017 (Langert, 2017). Sommargångatan har fått stor uppskattning från de boende, då den framförallt minskar på biltrafiken.

I möte med Stockholm stad och Sweco som arbetar med projektet Levande Stockholm, beskriver Ulrika Petzelius och Nima Karimzadeh att huvudsakliga syftet med Levande Stockholm på Hornsbergs strand inte är att levandegöra eller skapa ökad livlig aktivitet på platsen, eftersom platsen redan har mycket aktivitet. Istället är syftet att utgå ifrån de utmaningar som finns på Hornsbergs strand. De beskriver de klagomål som boende har på aktiviteten och att skapandet av den temporära arkitekturen kan tillmötesgå dessa klagomål. Vidare förklaras att det är en utmaning med konflikten som finns på Hornsbergs strand, eftersom det är en offentlig plats där alla människor ska kunna vistas. Stockholm stad och Sweco ser en lösning med att utöka vistelseytan ut till gaturummet då det både stänger av viss trafik och skapar en trevlig vistelseyta. Karimzadeh på Sweco beskriver även att tillägg av nya element och objekt kan skapa förutsättning för ny aktivitet på platsen som väger upp mot den annars livliga aktiviteten på Hornsberg strand. Sommargångatan blir därmed ett sätt för att använda gaturummet mer kreativt under sommarhalvåret och skapar förutsättning att använda platsen blir en mer positiv vistelseyta.

METOD

Tre huvudsakliga metoder användes för att undersöka syfte och frågeställning. Dessa metoder är litteraturstudie, enkätundersökning och konceptuell gestaltning. De här metoderna användes för att både få en teoretisk och praktisk förståelse kring ämnet på en övergripande nivå men även på en mer platsspecifik nivå. De olika metoderna användes separat under arbetets gång men är i slutändan kopplade till varandra då de analyseras och jämförs. De olika metoderna kopplas samman och med hjälp av varandra mynnar de ut i ett resultat där syfte och frågeställningen kan besvaras.

Utöver dessa metoder ingår även underkategorier av metoder genom referensprojekt kopplade till litteraturstudien och även referensprojekt som inspiration till gestaltning. Under arbetets gång har vi dessutom fått chansen att vara med på möten med Sweco och Stockholms stad som arbetar med projektet Levande Stockholm och Hornsbergs strand.

Litteraturstudie

Genom en litteraturstudie redogörs ämnet kring offentliga platser påverkan på möten och social interaktion mellan människor i staden, även vilka utmaningar det finns i skapandet av offentliga platser för en mångfald av människor. En variation av artiklar och böcker användes som tar upp olika teorier rörande det aktuella ämnesområdet arbetet. Litteraturstudien gjordes för att få kunskap om ämnet och för att sedan kunna analyseras tillsammans med enkäten och kopplas samman med gestaltningen. Litteraturstudien används vidare i arbetet med gestaltningen, till skillnad från bakgrunden i introduktionen som endast är en övergripande bakgrund till ämnet.

Litteratursökningen gjordes i SLU:s söktjänst Primo, Google Scholar och Scopus där dessa typer av sökord användes; Temporary architecture, temporary design, streetscaping, street urban planning, active urban planning, social urban space, conflict urban space, social diversity urban space.

Referensprojekt: Copacabana

Copacabana valdes ut som ett internationellt exempel på ett område som har genomgått olika förändringar i stadsplaneringen vilket har påverkat dess användning som en social plats. Genom att se på utvecklingen av Copacabana konkretiseras viktiga aspekter från litteraturen i hur offentliga platser kan planeras för en mångfald av människor. Dessutom kan referensprojektet ställas i viss relation till platsen Hornsbergs strand. Trots att Hornsbergs strand och Copacabana skiljer sig åt till stor del finns det även likheter mellan de olika områdena ur vissa avseenden. Dessa likheter är bland annat deras placering vattnet och utvecklingen kopplad till förtätning och behovet av sociala ytor i staden. Copacabana blir därmed ett föregångsexempel som går att ställa i viss relation till Hornsbergs strands utveckling, utifrån att det exemplifierar hur ett område kan utvecklas som en social plats i staden för en mångfald av människor.

Enkätundersökning

En enkätundersökning gjordes för att få en förståelse för den problematik som utspelar sig på Hornsbergs strand när det handlar om möten mellan en mångfald av människor. Enkätundersökningen riktades till de boende på Hornsbergs strand för att få en inblick i deras upplevelse om Hornsbergs strand som offentlig plats. Enkäten delades endast ut till de boende på grund av den praktiska anledningen att det var enkelt att dela ut enkäten till en bestämd grupp av människor som det gick att nå ut till. Inför enkätundersökningen gjordes ostrukturerade testintervjuer med boende på Hornsbergs strand. Dessa intervjuer gjordes för att få en förståelse för deras upplevelse om platsen och vilka problem och utmaningar som finns där idag. Resultatet av intervjuerna var till hjälp i utformandet av enkäten för att få en större förståelse för hur enkätfrågorna bör formuleras. När enkäten sedan hade utformats laddades den upp som ett Google frågeformulär i tre olika Facebook grupper som är kopplade till Hornsbergs strand och har framförallt medlemmar som bor på Hornsbergs strand. Totalt svarade 119 personer på enkäten.

Vidare analyserades enkätundersökningen tillsammans med litteraturstudien för att få en mer övergripande förståelse för situationen på platsen. Gestaltningen är sedan kopplad samman med resultatet från enkäten.

Gestaltning

Utifrån litteraturstudien och enkätundersökningen användes en konceptuell gestaltning som en undersökande metod på hur temporär arkitektur kan användas på platsen för öka samspel positiva möten mellan människor. Gestaltningen beskrivs som en konceptuell gestaltning då det inte görs en detaljerad gestaltning. Den konceptuella gestaltningen är istället ett mer övergripande förslag på hur temporär arkitektur kan användas för att svara på syfte och frågeställning.

Inventering och analys

En övergripande inventering och analys gjordes av platsen för att kunna visa på platsens utformning, funktion och få en förståelse för platsens fysiska förutsättningar.

Program

Utifrån platsanalys, enkätundersökningen och litteraturstudien gjordes en övergripande analys kring vilka aspekter som är viktiga att ta vidare i gestaltningen. Detta resulterade i att övergripande programpunkter togs fram med tillhörande programplan. Dessa punkter användes för att

vägleda under gestaltningsprocessen.

Gestaltningsprocessen

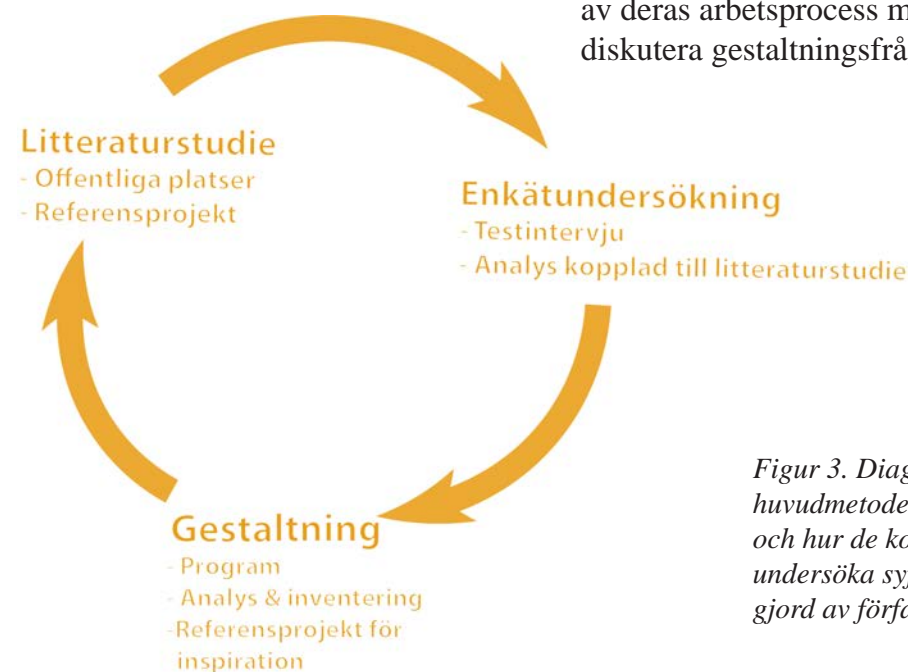
Gestaltningsprocessen skedde parallellt med förstudien, för att användas som ett undersökande redskap. I början gjordes skisser som utgick ifrån våra första idéer kopplade till platsen och kunskaper utifrån den påbörjade förstudien. Skissandet skedde både individuellt och tillsammans för att kunna diskutera olika sorters idéer och tankar. Gestaltningsprocessen gjorde det möjligt för oss att förstå vilken kunskap vi saknade och vad vi därmed behövde undersöka vidare i litteraturstudien. Olika förslag på koncept togs fram som gick i linje med viktiga aspekter som vi ville ta vidare i gestaltningen. Koncepten togs fram som principskisser som gav övergripande förslag på scenarion där temporär arkitektur kan användas för att hantera utmaningar på platsen och skapa en positiv vistelseyta.

Referensprojekt som inspiration

Två olika huvudsakliga referensprojekt användes som inspiration till gestaltningen. Dessa referensprojekt gav en ökad förståelse för hur temporär arkitektur kan användas på en offentlig plats som Hornsbergs strands gaturum.

Möten med Stockholms stad och Sweco

Stockholms stad och Sweco samarbetar i arbetet med projektet Levande Stockholm. Sweco har ansvar för gestaltningen av de flesta av sommargågatorna, bland annat Hornsbergs strand. Möten och kontakt med Stockholm stad och Sweco, skedde några gånger under arbetet för att få ta del av deras arbetsprocess med Hornsbergs strand och diskutera gestaltningsfrågor och utmaningar.

Figur 3. Diagrammet visar hur de tre huvudmetoderna hänger ihop med varandra och hur de kopplas samman för att undersöka syfte och frågeställning. Figur gjord av författarna.

DEL 2 FÖRSTUDIE

I förstudien görs en litteraturstudie rörande det sociala livet i staden och offentliga platser. Litteraturstudien beskriver hur offentliga rum påverkar den sociala användningen av en plats och även vilka utmaningar och möjligheter som kan uppstå när en mångfald av människor vistas i det offentliga rummet. Avslutningsvis redovisas ett referensprojekt som har valts ut som ett internationellt exempel på en offentlig plats som blivit lyckat i sin utformning och används av en mångfald av människor.

LITTERATURSTUDIE

I litteraturstudien görs en sammanställning av litteratur om sociala offentliga platser och utmaningar och möjligheter som kan uppstå när en mångfald av människor möts.

Att skapa en öppen stad

Richards Sennett är professor i sociologi, han tar upp komplexiteten med staden, användandet av stadens offentliga platser och utmaningen med att skapa en öppen stad. Sennett beskriver hur en stad består av två olika delar genom att den både är en fysisk plats men även ett tillstånd format av bland annat beteenden (Sennett 2019, s. 10). Han använder sig av de franska begreppen cité och ville. Där ville beskriver hur staden är planerad i stort och cité beskriver livet i staden (Sennett 2019, s. 10). Cité har använts för att beskriva människors uppfattning och känslor om främlingar runt omkring, men är idag ett begrepp som till större del beskriver mer problematiska och fattiga platser i staden. Sennett beskriver däremot att det kan vara en bra idé att återuppväcka den äldre användningen av begreppet cité. Begreppet förtydligar att det finns en uppdelning av staden med en tydlig skillnad, den fysiska miljön och hur människor faktiskt lever i och upplever den fysiska miljön (ibid). Sennett (2019, s. 10) menar att det är en utmaning att förena denna distinktion, hur människor vill leva i en stad går inte alltid ihop med hur staden faktiskt byggs och upplevs.

Att genom den byggda miljön tillgodose en mångfald av människor är en utmaning (Sennett 2019, s. 11). Stadsplanerarens visioner och värderingar går inte alltid ihop med olika människors vilja och värderingar (ibid). Sennett betonar hur ett stort problem och en utmaning med stadsplaneringen idag är att den ofta är för inriktad på ordning och kontroll, när staden i själva verket är komplex och oordnad (Sennett 2019, s. 364). Sennett ser att det finns en fördel med komplexiteten och mångfalden i staden, genom att fler olika sorters individer bidrar till ett starkare samhälle. Stadsplanerare och arkitekter har, enligt Sennett, ett visst ansvar att uppmuntra denna

komplexitet och skapa en samverkande, öppen stad (2019, s. 12).

I en artikel från International Journal of research beskriver tre forskare, Gehlot, Mishra och Trivedi (2017) liknande Sennett, hur det stadsplaneringen är förenad med människors liv och beteende i miljön de vistas i. Enligt miljöpsykologisk forskning finns det en särskild koppling mellan den fysiska miljön och människors psykologi (Gehlot, Mishra och Trivedi 2017). Sennetts synsätt har en del gemensamt med denna teori. Däremot lägger Sennett en större vikt vid att stadsplanerare inte ska uppnå att skapa ordning och kontroll i staden, utan att det viktiga är att stadsplanering stämmer överens med människors användning av den fysiska miljön. Detta menar Sennett är en viktig grundpelare för att skapa en öppen, komplex stad för en mångfald av människor (Sennett 2019, s. 11-12).

Människors rörelse i staden

Gehlot m.fl. (2017) går in på en del mer konkreta exempel på element i staden som har en stark koppling till människors sociala liv och beteenden. De menar framförallt att offentliga platser som gator och vägar, som utgör överlag 42 % av staden, är en viktig beståndsdel för stadens liv och har en stor påverkan på människors beteenden (Gehlot, Mishra och Trivedi 2017, s. 159,160). Främst för att de utgör viktiga förbindelser i staden som kopplar samman olika delar med varandra. Dessutom kan de utgöras av olika funktioner och aktiviteter och har därmed en stor påverkan på hur människor använder sig av gaturummet (Gehlot, Mishra och Trivedi 2017, s. 159). Gator kan vara anpassade för transport och blir därmed ett viktigt element i staden för att människor ska kunna röra sig från en punkt till en annan. De kan även bestå av faciliteter som sittplatser och växtlighet som gör att gatan blir en miljö där människor vill vistas (ibid).

Att utforska och undersöka hur gator har en påverkan på människans beteende är viktigt för att kunna

skapa en miljö för ökat välmående och en stad där olika grupper av människor kan trivas (Jacobs 1961 s. 56,57; Gehlot, Mishra och Trivedi 2017). Gehlot, Mishra och Trivedi (2017, s. 167) beskriver en intressant teori i deras artikel, då de formulerar att det är viktigt att lägga fokus på utformandet av gator eftersom de är integrerade, sociala platser i staden, snarare än att prioritera stora parker som förblir avskilda från resten av staden.

Även Sennett förespråkar gators betydelse som offentliga platser. Genom att röra sig i staden som fotgängare går det att upptäcka staden på ett nytt sätt och bli mer öppen för det man ser, menar Sennett (2019, s. 225). Ur Sennetts perspektiv finns det en tydlig skillnad mellan den målinriktade flanören och den vandrande flanören. Den vandrande flanören rör sig i staden utan en bestämd riktning och blir därmed även mer öppen och uppmärksam för omgivningen (ibid). Den målinriktade flanören har ett visst mål och är därmed inte lika uppmärksam på händelser och miljöer som passerar. Ur Sennetts perspektiv spelar gator en stor roll för den vandrande flanören i staden, av den anledning att de bidrar med att människor lär känna staden på ett nytt sätt (Sennett 2019, s. 227). Att planera gator utifrån fotgängare är därför väsentligt för att främja hur människor lever och upptäcker staden, det är framförallt viktigt att människor kan röra sig fritt (ibid). Det är även detta som bidrar till att få ihop planeringen av cité och ville, hur staden är planerad och hur människor använder sig av den (Sennett 2019, s. 227).

Liknande Sennett beskriver Gehl också vikten av att fotgängare ska kunna röra sig fritt i staden. Gehl (2010, s.12) menar att det finns ett direkt samband mellan det sociala livet och omfattningen av bilfria gator. Gehl (2010, s. 25, 105) är främst inriktad på att bilar tar för mycket plats i staden och därmed hindrar det sociala livet. Han beskriver att bilismen har sedan länge varit ett stort hinder för människor att röra sig fritt, ett exempel är hur parkeringsplatser kan ta lika stor plats som ett litet torg (Gehl 2010, s.25, 105). Enligt Gehl (2010, s. 19) är grundläggande faktorer för att främja sociala möten att prioritera gående och cyklister, samt att planera gaturum ifrån människans perspektiv. Detta främjar aktiviteter och skapar en

social och säker stad (Gehl 2010, s.6). Gehl (2010, s. 64) menar att en stad bör främst innehålla långsamma rörelser för att bli en attraktiv och levande stad, vilket liknar Sennetts teori om att det är viktigt att människor rör sig utan ett speciellt mål eller riktning för att de ska upptäcka och se staden.

Utformningen av sociala offentliga platser

Jan Gehl (2010, s. 19) betonar också vikten av offentliga rum som sociala platser i staden. Liknande Gehlot m.fl och Sennett beskriver han hur gaturum och dess fysiska utformning utgör ett viktigt element för det sociala livet i staden. Gehl går in på några konkreta exempel på hur gator bör utformas för att främja det sociala. Jan Gehl (2010, s. 19) menar att den fysiska utformningen har stor påverkan på hur människor interagerar med varandra. Framförallt har gaturum som offentliga platser en stor potential för att vara goda mötesplatser (ibid). Gehl beskriver hur gator och torg framförallt bör utformas för att vara intressanta och upplevelserika, vilket kan bidra till att människor stannar upp och vistas där under en längre tid. Det är vad som finns att se och uppleva runt om oss som har betydelse för det sociala livet, menar Gehl (2010, s.71). De offentliga rummen måste därför utformas med aktiviteter och intressanta detaljer, som fångar människornas uppmärksamhet (Gehl 2010, s.113). Detaljer som kan tilltala våra sinnen är exempelvis visuella och estetiska detaljer, som en blomstrande plantering eller ett konstverk (Gehl 2010, s.178).

Sennett argumenterar också för betydelsen av att utforma offentliga rum med aktiviteter som bidrar till sociala värden och möten mellan människor (Sennett 2019, s. 225). Vad Sennett (2019, s. 252) förespråkar för att skapa en öppen och social stad är att planera för aktiviteter som sker synkront med varandra. Med synkront menar Sennett att det går att dela in aktivitet i två kategorier, då människor på en plats gör flera saker samtidigt, eller där människor ägnar sig åt en aktivitet i taget. Sennett menar att det

förstnämnda beskriver ett synkront rum och är en utmaning att planera, men det skapar förutsättning för en mer öppen stad (Sennett 2019, s. 252- 253). Vidare diskuterar Sennett olika sätt att skapa ett synkront och varierat rum. Han beskriver bland annat hur ett rum som utnyttjas olika tider på dygnet även bidrar till en mer varierad plats (ibid). Ett synkront rum måste även erbjuda sådant som inte går att finna på andra platser i staden. Synkront menar Sennett är en faktor som främjar en mer öppen stad för en mångfald av människor och som kan till viss del få ihop cité och villé. Han tar upp en gata som exempel där det sker synkrona aktiviteter och där den är öppen i sin form, Kanstrasse i Berlin (Sennett 2019, s 362). Kantstrasse bestod däremot inte av synkrona aktiviteter från början, men i samarbete mellan invånare och stadsplanerare kunde gatan fungera som ett öppet offentligt rum. Platsen har därmed utvecklat sitt eget liv.

Exempel på ett projekt som Sennett själv har arbetat med som handlade om att skapa ett socialt stråk, var ett stråk i Washington som skulle kunna fungera som ett synkront rum med sociala aktiviteter som kunde pågå samtidigt (Sennett 2019, s 256). Sennett ställdes inför utmaningar och frågor kring planeringen av detta stråk. Bland annat ställdes frågan hur många aktiviteter som kan finnas och ske synkront inom samma rum? Utifrån studier som gjorts såg Sennett att offentliga platser och gaturum inte ska överbelastas med aktiviteter, men att det viktiga är att aktiviteterna skiljer sig åt (Sennett 2019, s 257). Dessutom såg Sennett att de är viktigt att de sociala aktiviteterna ska bjuda in till en variation av människor men det ska inte tvinga fram det (Sennett 2019, s. 258).

Mångfald på offentliga platser

Gehl (2010, s. 19) och Sennett (2019, s. 225) beskriver möjligheten med att utforma och använda gaturum som offentliga platser, då de kan bjuda in till en variation av aktiviteter och upplevelser för en mångfald av människor. Det finns däremot även

utmaningar med att använda gaturum som offentliga platser. Gaturum är en yta som delas av en stor blandning av människor. Denna stora mångfald av människor kan i vissa fall leda till konflikt. Olika aktiviteter överlappar varandra på offentliga platser som gaturum. En variation av aktiviteter som transport, handel och rekreation ska ofta få plats inom samma offentliga rum. Dessutom ska offentliga platser tillgodose olika grupper av människors intressen. En persons aktivitet kan stå i konflikt med en annan persons intresse. I ett gaturum kan dessa konflikter visa sig extra tydligt då det är en smal och begränsad yta (Ehrenfeucht, Gottlieb och Loukaitou-Sideris s. 8-14, 2009). Konflikt i det offentliga rummet kan anses vara ett problem, men Ehrenfeucht m.fl. (2009, s 9) beskriver hur konflikt i det offentliga rummet inte endast är något negativt, det är en produkt av skapandet av offentliga platser (Ehrenfeucht, Gottlieb och Loukaitou-Sideris 2009, s. 8-14). Ehrenfeucht m.fl. (2009, s. 9) menar främst att konflikt och oenighet skapar diskussion, vilken samhörighet inte bidrar med på samma sätt. Diskussion och olikheter är vad som driver stadsplaneringen framåt, snarare än att upprätthålla en viss ordning menar Ehrenfeucht m.fl. (2009, s. 9). Denna beskrivning stämmer även överens med Sennetts (2019, s 364) förespråkande för den komplexa och oordnade staden.

Thomas Pettigrew (2011), professor inom social psykologi, beskriver också den konflikt som kan uppstå i det offentliga rummet mellan olika grupper av människor. Till skillnad från Ehrenfeucht m.fl. ser han däremot att olika gruppers möten med varandra är mer komplext. Pettigrew menar att när människor samlas och ser varandra förbättras inte alltid förståelse och kontakten mellan dom, tvärtom menar Pettigrew att det kan skapa ännu starkare fördomar och avstånd mellan människor (Pettigrew 2011, s. 2). Vad Pettigrew däremot förespråkar för att olika grupper ska få en förståelse för varandra är att de börjar kommunicera och interagera. Genom detta kan en acceptans och förståelse skapas mellan de olika grupperna, utmaningen är däremot att få den kontakten att uppstå (Pettigrew 2011, s. 13).

Vikas Mehta (2013, s. 100) beskriver liksom Pettigrew (2011) och Ehrenfeucht m.fl. (2009) att det kan uppstå en utmaning med olika sorters användning av gator och offentliga platser. Ett

exempel som Mehta beskriver är hur de som lever i ett bostadsområde använder sig av den offentliga ytan och gatan på ett annat sätt jämfört med besökare i området (Mehta 2013, s. 100). Dessa olikheter kan i sin tur leda till konflikt. Till skillnad från Pettigrew ser Mehta däremot främst möjligheter med den stora variationen av sociala sammanhang som en offentlig plats och framförallt en gata innehåller (Mehta 2013, s.98). Mehtas hävdar liknande Ehrenfeucht m.fl. (2009) att överlappningen och olikheter av de olika sätten som människor använder en plats på tvingar människor att förstå och lära av varandras vanor och beteenden (Mehta 2013, s. 100). Ju större blandning av aktiviteter och sociala beteenden en plats utgörs av, desto större potential för sociala möten, menar Mehta (2013, s.98). Under en tid ansågs det att möten mellan främlingar var obetydliga och inte viktigt att undersöka. Senare studier har däremot visat att ett stort omfång och variation av sociala relationer på offentliga platser bidrar till en ökad diskussion och medvetenhet om olikheter (Mehta 2013, s. 99).

Interaktion och gemenskap mellan människor

Mehta (2013, s 117) beskriver liksom Gehlot m.fl. (2017), Gehl (2010, s 19) och Sennett (2019, s 362), hur gatan har en stor påverkan på olika sociala beteenden och hur människor interagerar med varandra på den offentliga ytan. Gatan kan skapa goda förutsättningar för sociala möten och interaktioner, särskilt mellan främlingar (Mehta 2013, s 117-120). Genom att gestalta inbjudande och attraktiva mötesplatser skapas förutsättningar för att olika människor ska kunna mötas och interagera. För att uppnå detta måste dessutom samtliga målgrupper ha tillgång till det offentliga rummet både fysiskt och socialt (Carmona et al. 2010, s.140; Gehl 2010, s.109).

Mehta beskriver med olika begrepp hur social gemenskap och sällskap kan uttrycka sig bland olika människor och hur gatans kan påverka människans sociala beteende. Mehta använder sig av begreppet “fleeting sociability”, vilket kan översättas som flyktig sällskap (Mehta 2013, s 106). Begreppet beskriver hur kortare samtal och kontakt kan uppstå mellan

förbipasserande. Korta, enkla sociala interaktioner är något som förbättrar människors inställningar mot främlingar, något som även Jane Jacobs hävdar (Mehta 2013, s. 106; Jacobs 1961, s 56, 72). Vidare använder Mehta även begreppet “passiv sällskap”, då social interaktion uppstår utan att det behövs kommunikation (Mehta 2013, s. 100). Att sitta ned och vila, leka och beskåda med andra, är aktiviteter som kan ske utan kommunikation men bidrar ändå till en slags gemenskap och sällskap mellan främmande människor (Mehta 2013, s. 100).

Mehta (2013, s. 112) beskriver dessutom sällskap som kallas för “enduring sociability”, varaktigt sällskap, vilket beskriver sociala sammanhang där närmare relationer uppstår. Det kan uppstå från det flyktiga eller passiva sällskapet. Gator har en stor betydelse för varaktig sällskap. För att det ska kunna uppstå och bli varaktigt i det offentliga rummet krävs det att gator är trygga och har faciliteter som främjar varaktig vistelse och sociala relationer (Mehta 2013, s.112). Varaktig sällskap har både fördelar för individen men också för samhället i stort då det kan bidra till en känsla av gemenskap på en plats (Mehta 2013, s.112). Det kan vara kopplat till verksamheter men det är även viktigt att det finns platser i det offentliga rummet som ger möjlighet till varaktig sällskap utan att det är beroende av någon verksamhet (Mehta 2013, s.114).

De olika sorters interaktioner och sällskap som Mehta beskriver är något som bidrar till att en mångfald av människor kan mötas och interagera i det offentliga rummet.

Sammanfattning

Ehrenfeucht, Gottlieb och Loukaitou-Sideris, Vikas Mehta, Richard Sennett, Jane Jacobs och Jan Gehl tar alla upp offentliga platser och gators betydelse som mötesplatser, samtidigt som de beskriver komplexiteten i att skapa sociala offentliga platser och gator för en mångfald av människor. Vad de beskriver är att gator kan påverka människors möten med varandra, då de skapar förutsättningar för olika grupper av människor att interagera och vistas tillsammans på samma offentliga yta. Sennetts slutsats om att städer inte kan vara helt ordnade och kontrollerade, beskriver även att människors liv inte alltid stämmer överens med stadens fysiska utformning. Det är en utmaning att få ihop cité och ville och att få människor att samsas om det offentliga rummet. Gemensamt med deras teorier är att aktivitet och sociala offentliga platser hör ihop, tillsammans bidrar det till goda förutsättningar för varierande sociala möten och interaktion mellan olika människor.

Referensprojekt: *Copacabana*

Detta referensprojekt är exempel på en offentlig plats som har utvecklats som ett viktigt, socialt, offentliga rum i staden. Projektet har valts ut för att få en konkret förståelse för teorin som togs upp i förstudien och till viss del kunna koppla detta till en fysisk plats. Projektet visar på hur utformning och utveckling av gaturum och offentliga platser har en stor påverkan på det sociala livet i städer.

Copacabana

Copacabana i Rio de Janeiro är ett exempel på ett område som har utvecklats som en viktig social plats i staden för en mångfald av människor. Copacabanas utveckling har gått igenom olika förlopp i stadsutvecklingen som har lett till att platsen har fått den betydelse som den har idag. Copacabana utvecklades under 1970- talet och ritades av arkitekten Roberto Burle Marx (Brown 2016). Under 1960 och 1970 talet var den urbana utvecklingen av Rio framförallt inriktad på att förbättra vägar och framkomlighet för bilar. På grund av stadsutvecklingen med bilar i fokus togs därmed offentliga ytor som torg och gator ifrån fotgängare (Brandão 2006). Istället för att socialisera sig på offentliga platser i staden förflyttades det sociala livet till den privata sfären. Bristen på sociala aktiviteter i den offentliga sfären ledde därmed till otrygga offentliga platser (ibid).

År 1960 reglerades översiktsplanen för ett helt distrikt i Rio de Janeiro för att de skulle följa modernistiska design principer (Brandão 2006). Det planerades bland annat för stora separerade gröna områden utan någon tydlig aktivitet. Syftet var att skapa sociala offentliga platser som kunde samexistera med biltrafiken. Däremot blev det motsatt effekt, istället för sociala offentliga ytor, uppstod segregering inom distriktet (ibid). I samband med en global konferens “Summit Conference on Sustainable Development of the Earth”, som hölls i Rio de Janeiro år 1992, gjordes nya kraffttag med förbättrandet av de offentliga platserna. En av de utförda åtgärderna var så enkel som att stänga av vissa gator från trafik och utforma dessa vägar och gator temporärt för endast

fotgängare. Gatan längs med Copacabana var bland annat en av dessa gator som temporärt stängdes av för biltrafik och blev istället en mötesplats för fotgängare.

Efterhand utfördes även mer permanenta lösningar för att förbättra de offentliga platserna. Copacabana var inkluderad i denna ombyggnadsprocess, då det genomfördes permanenta lösningar för att öka framkomligheten för fotgängare. Projektet kallades för Rio Coast line project. Trots att projektet hade en framgång i att skapa fler sociala platser i staden, så skapade projektet en debatt angående att projektet var begränsat till en privilegierad del av staden. Däremot utvecklades staden fram till 2000-talet och blev tätare vilket bidrog till att en större mångfald av människor började använda sig av Copacabana som en social offentliga plats. Platsen blev en mötesplats för hela staden och där en blandning av sociala grupper finns representerade (Cabot 2014). Planeringen av Rio de Janeiro och Copacabana beskrivs som en organisk utveckling. En utveckling av stadens offentliga rum som i samband med en växande befolkning med behov av sociala offentliga platser, blev till slut resultatet av en lyckad plats för en mångfald av människor (Cabot 2014).

Copacabana är idag en livlig stadsdel, med ett attraktivt gaturum placerad vid vattnet. Här vistas en mångfald av människor. Stadsdelen har gått igenom en organisk utveckling som har lett till att platsen har fått en viktigt social betydelse i staden. Samtidigt visar utvecklingen av Copacabana utmaningen och komplexiteten med att skapa sociala offentliga rum. Sennett (2019, s. 364) beskriver vikten av att städer inte ska utgå ifrån ordning och kontroll, det är genom komplexitet som mångfalden lyfts fram. Detta är något som utvecklingen av Copacabana visar. Platsens har fått sin betydelse genom en stadsutveckling som har gått igenom olika faser. Från att staden har fokuserat på på bilarnas framkomlighet, till att offentliga platser utvecklats med fokus på människor. Copacabana visar betydelsen av att använda gaturum som vistelseyta. Gehl (2010, s. 19), Sennett (2019, s. 252-253), Gehlot, Mishra och Trivedi (2017) beskriver gators betydelse för det sociala livet i städer, vilket Copacabana visar exempel på.

Bild 1. Calçadão de Copacabana av Wikimedia commons. 2012. (CC BY-SA 3.0)
Bild av stråket Copacabana.

Bild 2. Copacabana con la 10 de Messi av Baikovicus, J. 2014. (CC BY-SA 2.0)
Visar Copacabana livliga gaturum.

Rio de Janerios stadsutveckling och projektet Copacabana är ett intressant exempel som går att ställa i relation till Hornsbergs strand. De båda platserna är attraktivt placerade vid vattnet och det vistas en mångfald av människor där. Ytterligare en likhet är att populariteten har vuxit fram på grund ökad befolkning, förtätning och behov av attraktiva, sociala ytor. Däremot finns det även mycket olikheter mellan de olika stadsdelarna, främst att det är projekt i två olika länder och har genom det mycket olika förutsättningar. Copacabana har även funnits under en längre tid, men det bidrar till att projektet visar exempel på hur utveckling av en stadsdel för en mångfald av människor tar tid. Likheter i hur utvecklingen av de olika områden har sett ut visar på att Hornsbergs strand kan också ha potential att utvecklas positivt som ett område där samspel mellan en mångfald av människor kan förbättras.

Det vi tar med oss i vidare undersökning utifrån litteraturen och referensprojekt Copacabana:

- Viktigt med flyktig, kortvariga möten, som kan uppstå på gator.
- Varaktigt sällskap kan växa fram ur flyktig sällskap
- Olika grupper av människors sociala preferenser och intressen kan stå i kontrast med varandra
- Få människor att interagera med varandra- genom utformningen av offentliga rum
- Samtliga målgrupper måste ha tillgång till gaturummet
- Estetiskt tilltalande
- Tryggt och säkert
- Få människor att stanna upp
- Skapa synkront gaturum- aktiviteter som sker parallellt
- Bortprioritera bilar- främjar det sociala livet
- Copacabana stärker teorin om att gaturum är viktiga sociala platser
- Copacabanas utveckling skedde organiskt vilket främjar mångfald

DEL 3

PLATSEN HORNSBERG

Del 3 består av information om Hornsbergs strand, inventering, analys av platsen och redovisning av enkätundersökningen. Dessa delar används vidare i arbetet med gestaltningen i del 4.

HORNSBERGS STRAND

Hornsbergs strand utvecklades från industriområde till bostadsområde och stod färdigt år 2014 (Nyréns arkitektkontor, 2014). Bostadsområdet har blivit ett attraktivt och exklusivt område att bo i med höga bostadspriser, vilket har bidragit till en viss homogenitet i socioekonomisk grupp bland de boende (Svensson, 2019a). Hornsberg strand består mest av bostadsrätter. Enligt hitta.se (2019) är medelinkomsten 32 700, vilket är 21 % högre än snittlönen i Sverige.

Nyréns arkitektkontor, med landskapsarkitekten Bengt Isling som ansvarig, planerade Hornsbergs strandpark som utgör en slingrande strandkant, med gräsytor och bryggor. Bengt Isling som har ritat Hornsbergs strandpark beskriver det som ett av sina mest lyckade projekt (Svensson, 2019a). Populariteten är omåttlig under sommaren och drar till sig besökare från olika stadsdelar i Stockholm. År 2012 vann projektet dessutom Siennapriset (Nyréns Arkitektkontor 2014). Hornsbergs strand, med sitt Siennapris och höga besöksantal betraktas som ett framgångsprojekt. Bengt Isling beskriver i en intervju med DN hur den lyckade utformningen av Hornsbergs strand är en anledning till dess popularitet (Svensson, 2019a). Isling menar att gatan längs med Hornsbergs strand kan ha en påverkan på områdets användning och kan även vara en grund till konflikten som har uppstått, då den separerar bostadsområdet från strandparken (Svensson, 2019a).

Bilden till vänster visar bad och solbrygga med grill. Bilden till höger visar träbrygga med trappor där man kan sitta.

Bilderna visar Strandparken. Längs med vattnet går det att bada och båtar kan angöra.

Bilderna till vänster visar platsens karaktär och hur gaturummet förhåller sig till platsen. Det finns höga hus som är tät placerade.

INVENTERING

Hornsbergs strand tillhör stadsdelen Stadshagen på nordvästra Kungsholmen. Längs med Hornsberg strand sträcker sig Hornsbergs strandpark, med gräsmatta, träd och buskage. Längs Strandparken finns det en grusgång samt bryggor utplacerade. Det finns bänkar och sittplatser längs med hela strandparken. Toaletter och cykelparkering är placerade längs med vissa delar av Hornsbergs strand. Busshållplatser finns i närheten, vilket går

att se i inventeringsplanen. Även tunnelbana finns i närheten. Längs med gaturummet, Hornsbergs strand, sträcker sig gång och cykelväg samt trottoar på andra sidan. Gatan har varken växtlighet eller träd och saknar sittplatser. Bilar står parkerade längs med trottoarkanten. Restauranger och caféer är utplacerade på bottenplan och längs vissa delar av gatan finns det även uteserveringar under sommaren.

INVENTERING

PLATSANALYS

Platsanalysen har delats upp i tre olika delar för att förstå både platsen i sig och i förhållande till omgivningen. Dessa delar är Strandparken, gatan Hornsbergs strand och omgivning.

Strandparken

Strandparken är den plats på Hornsbergs strand som har flest kvaliteter inom området och består av sociala värden. Längs med Hornsbergs strandpark finns det mycket yta för vistelse och "häng-kvaliteter", det vill säga att det finns plats för en större mängd människor att vistas under en längre tid. Här finns även en fin utblick mot vattnet. Eftersom strandparken är solbelyst under en stor del av dagen dagen blir det en inbjudande

yta att vistas på. Ett stort antal människor kan vistas där, däremot saknas det viss programmerad yta för aktivitet. Större öppna ytor ger främst möjlighet för spontan aktivitet för större samlingar av människor, under vissa tider på sommaren anordnas det bland annat dans. Under februari, då inventeringen och analysen utfördes, rörde sig de flesta människor längs strandparken. En del stannade upp och satte sig på de bänkar som finns utplacerade.

Gatan Hornsbergs strand

Gatan, Hornsbergs strand, är till stor del skuggig tidigare på dagen, men senare på eftermiddagen blir den mer solbelyst. Framförallt är kvarteret framför Moa Martinssons torg solbelyst största delen av dagen. Hornsbergs strand är generellt ganska vindutsatt

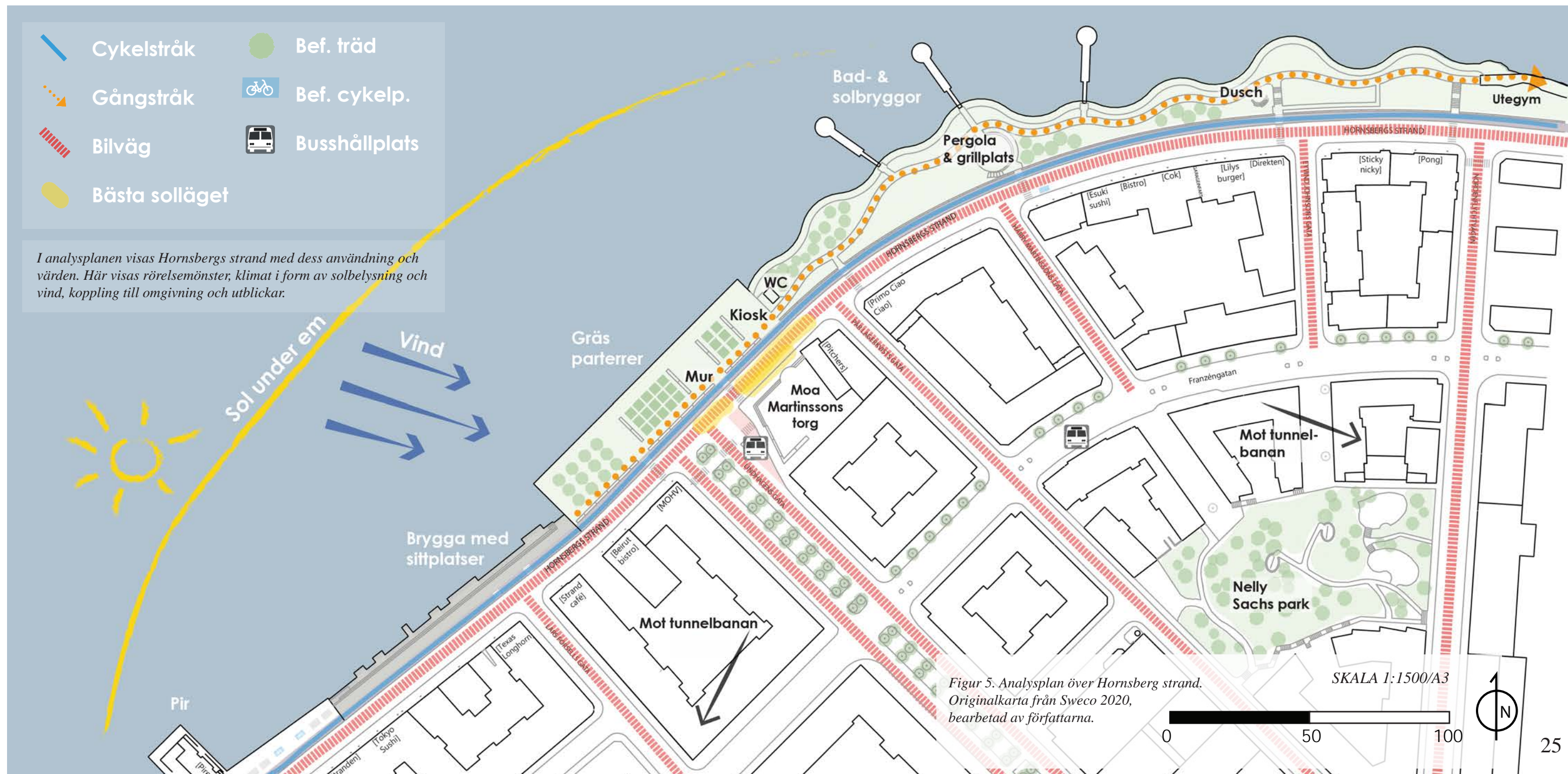
med vind från vattnet. Längs gatan är det främst restauranger och fik som bidrar till att människor stannar upp, förutom det saknas det element och funktioner längs gatan som bidrar till att människor stannar upp eller vistas där av någon speciell anledning. Att det saknas detaljer som växtlighet och estetiska element får gatan att framförallt ha funktionen som en transportsträcka. Gatan i sig består av mycket parkering och har en god framkomlighet för bilar, vilket gör att gatan till viss del blir en barriär mellan bostadsområdet och strandparken och även skapar en viss osäkerhet för fotgängare.

Omgivning

Hornsbergs strands omgivning består av bostadsområde med nya bostadshus. Många av bostadsgårdarna har

grindar in till gårdarna, något som är tillagt i efterhand utifrån vad som beskrivs i en artikel om Hornsbergs strand (Röstlund 2019). Det finns kollektivtrafik i form av bussar och även tunnelbanans gröna och blåa linje är belägen en bit från platsen, vilket bidrar till att Hornsbergs strand har en god koppling till andra områden i Stockholm. Samtidigt är det även enkelt att ta sig till Hornsbergs strand till fots från de centrala delarna av staden. Hornsberg strand har goda förutsättningar för att samla en mångfald av människor eftersom det finns en god koppling till andra områden av Stockholm. Dessutom har platsen förutsättningar för att bidra till att människor väljer att promenera till platsen, vilket Sennett (2019, s. 227) förespråkar som en god kvalitet för att olika människor ska upptäcka en stad.

ANALYSIS

ENKÄTUNDERSÖKNING

Här redovisas resultatet av enkätundersökningen som delades ut till boende på Hornsbergs strand. Först beskrivs de testinverjuver som gjordes som var till hjälp i utformningen av enkäten. Svaren från enkätfrågorna redovisas sedan med en avslutande analys av enkätundersökningens svar kopplad till litteraturstudien.

Testintervju:

Testinverjuverna gjordes med boende och en restaurangägare de 28 februari. Intervjuerna gjordes med endast 4 personer, då det inte var många personer på platsen under just den dagen och tidpunkten. Dessa intervjuer var till hjälp i utformandet av frågorna i enkätundersökningen.

De frågor som ställdes var:

1. Har du uppmärksammat sommargågatan som brukar finnas här på sommaren?
2. Vad tycker du om sommargågatan under sommaren och vad tycker du att sommargågatan bidrar med?
3. Vad skulle kunna förbättras med sommargågatan?
4. Vad tycker du om aktiviteten som är på Hornsbergs strand under sommaren?
5. Vilken målgrupp tycker du att aktiviteten på platsen främst är riktad till?

Sammanfattning av svar:

Äldre kvinna med barnbarn, boende:

Anser att Hornsbergs strand är trevligt och att det endast är positivt med många besökare. Berättar däremot att de är bortresta stora delar under sommaren då det är som flest besökare på platsen. Uppskattar sommargågatan då det blir tryggare för barnen och mindre störande trafik.

Småbarnspappa, boende:

Inget emot besökare, nämner liknande som ovan att de är bortresta mycket under sommaren. Uppskattar sommargågatan, tycker att den skulle kunna stängas av mer för trafik. Något han beskriver är att: "Det bästa hade varit om det var gräs och vistelseyta ända fram till bostadsområdet".

Kvinna 35 års åldern, rastar hunden, boende:

Tycker det är alldeles för mycket aktivitet på Hornsbergs strand. När hon flyttade hit trodde hon att det skulle vara ett lugnt område med få människor som vistades längs strandparken, då det var den bilden mäklaren beskrev. Det blev däremot inte som hon hade förväntat sig. Hon uppskattar däremot sommargågatan även om det kan bli mycket aktivitet, men det bidrar till mindre trafik och gör att det ändå blir lite lugnare på det sättet. På frågan om hon skulle vilja se något tillägg som kan bidra till mer "lugn aktivitet" till skillnad från den "stökiga" och "högljudda" aktiviteten, reagerar hon positivt. Hon tycker det är svårt att komma på något speciellt förslag men skulle gärna vilja se någon annan aktivitet som är i kontrast till den livliga, högljudda aktiviteten.

Restaurangägare:

Restaurangägaren är mycket positiv till sommargågatan, då det ges mer plats åt uteservering. Han är positivt till att många människor vistas på Hornsbergs strand då det bidrar till många besökare till restaurangen. Han var positiv till att begränsa biltrafiken ytterligare och ha fler bilfria gator längst med Hornsbergs strand.

Redovisning av enkätundersökning

Syftet med enkätundersökningen var att få en förståelse för hur mötet mellan boende och besökare ser ut på platsen idag och hur upplevelsen av platsen påverkas av temporär arkitektur i form av sommargågatan. Utifrån testintervjuerna kunde vi se att frågan kring aktivitet gav en inblick och vidare förståelse för vilken upplevelse boende har av Hornsbergs strand som offentlig plats. Även frågan om sommargågatan betydelse var intresseväckande för de tillfrågade. I enkätundersökningen formulerades främst frågor kring aktiviteten på Hornsbergs strand. Anledningen till detta är att testintervjuerna indikerade att frågan kring aktivitet är något som kan spegla människors upplevelse och åsikt om användningen av den offentliga platsen. Aktivitet är dessutom det begrepp som det har uttalats mycket om i nyhetsrapporteringar om Hornsbergs strand. Frågor om sommargågatan ställdes också för att få en bättre förståelse för vad den temporära arkitekturen bidrar med på platsen och vad som kan förbättras. Medvetet valdes ämnet kring konflikten på platsen att uteslutas i enkätfrågorna, då en sådan fråga kan upplevas som provocerande eller som en ledande fråga.

Enkäten laddades upp som ett Google frågeformulär i tre olika Facebook grupper med koppling till Hornsbergs strand; Hornsbergs strands vänner, Västermalms strand och en bostadsförenings Facebook grupp, BRF Jublet. Enkäten laddades upp den 26 mars och hölls öppen under en veckas tid. Totalt svarade 116 personer på enkäten.

Inledande frågor:

Ålder

Frågan om ålder ställdes för att se om det fanns en blandning av åldersgrupp bland de svarande eller om det främst var en viss åldersgrupp som svarade på enkäten. Detta var viktigt att veta för att se att vi kunde nå ut till en varierad ålder av de svarande.

Man/kvinna/annat

Även frågan kring kön ställdes för att få information om könsfördelningen bland de svarande, för att därmed kunna avgöra om könsfördelning kan ha en påverkan på svaren.

Besökare/boende/verksamhet

Frågan om den svarande är boende, besökare eller verksamhet ställdes för att få information hur fördelningen bland de svarande ser ut. Detta var viktigt att för att veta om vi kunde nå ut till fler grupper än endast boende.

Undersökande frågor:

1. Hur hög aktivitet anser du att det är på Hornsbergs strand under sommaren?

Svar: Skala 1-4, inte hög, ganska hög, hög, väldigt hög.

2. Anser du att aktiviteten på Hornsbergs strand är störande?

Svar: 1-4. Inte störande, mindre störande, störande, väldigt störande.

3. Saknas aktivitet för någon målgrupp? Om ja, för vilken målgrupp?

4. Finns det någon aktivitet det är för mycket av på Hornsbergs strand?

5. Anser du att sommargågatan är ett positivt tillägg till Hornsbergs strand under sommaren?

Svar: 1-4, 1 inte positivt, ganska positivt, positivt, mycket positivt

6. Vad är positivt med sommargågatan?

7. Vad är negativt med sommargågatan?

8. Anser du att sommargågatan kan förbättras på något sätt? Om ja, hur?

Redovisning av svar:

Ålder: Medelåldern bland de medverkande var 44 år, den äldsta var 77 år och den yngsta 16 år.

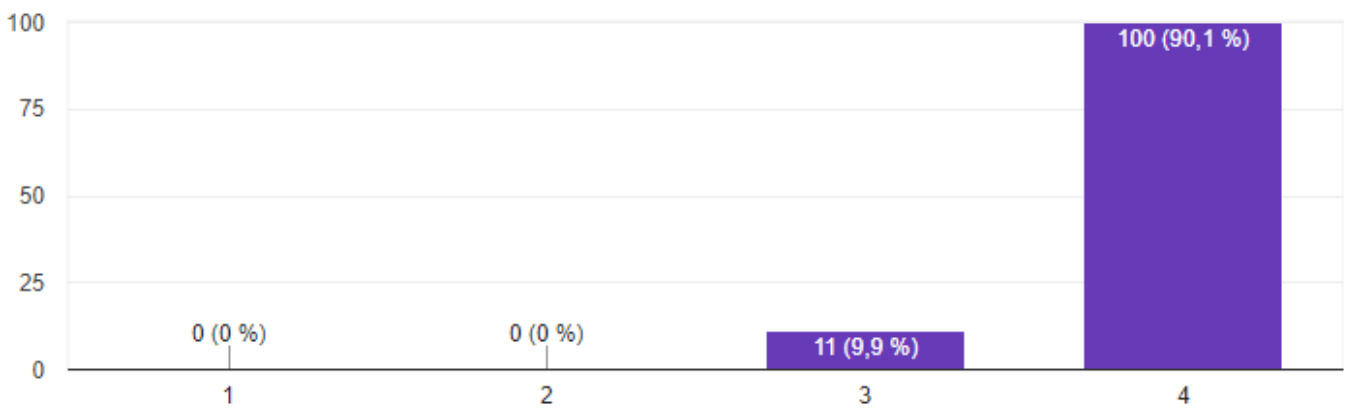
Kön: Kvinna 47%, män 53 %

Besökare/boende: Boende 99.1% Besökare 0.9% (en person) Verksamhet 0 %

1. Hur hög aktivitet anser du att det är på Hornsbergs strand under sommaren? (1- inte hög, 4- mycket hög)

Svar: 90,1% anser att det är mycket hög aktivitet på Hornsbergs strand under sommaren.

111 svar

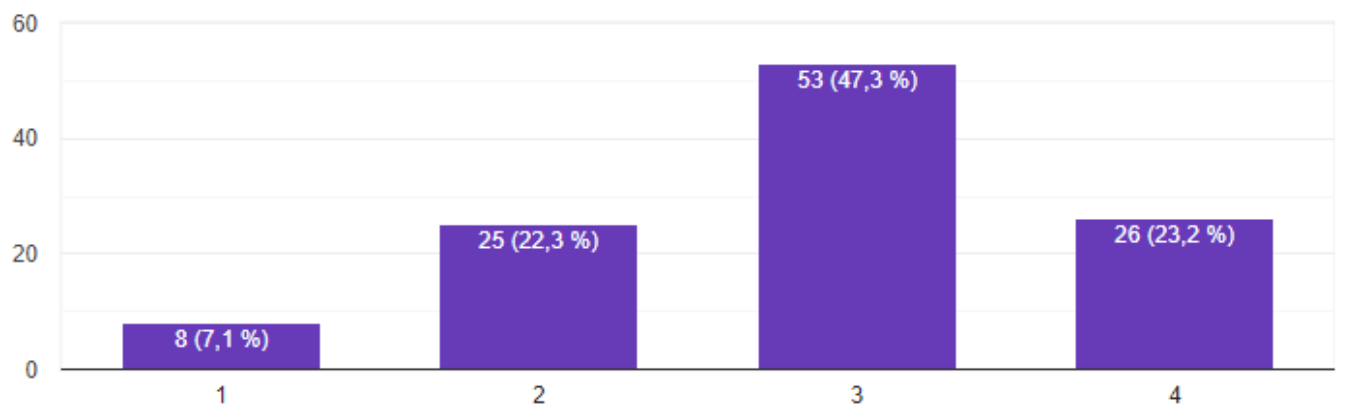

Tabell som visar svar på fråga 1.

2. Anser du att aktiviteten på Hornsbergs strand är störande? (1- inte störande, 4- mycket störande)

Svar: Majoriteten, 47,3%, anser att aktiviteten är störande på Hornsbergs strand.

112 svar

Tabell som visar svar på fråga 2.

3. Saknas det aktivitet för någon målgrupp? Om ja för vilken målgrupp?

Majoriteten av svaren handlade om att det saknas aktivitet för barn. Utöver det ansåg många att det behövs mer plats åt äldre, exempelvis fler sittplatser och plats för att sitta under skugga. Många av kommentarerna handlar även generellt om att det saknas plats för de boende då strandparken blir full av besökare under sommaren.

Exempel på svar:

Barnfamiljer...

De enda man väl över huvud taget inte tänker på är boende.

Små barn

Nej, men skulle vara trevligt att vi fick plats på stranden som bor här. Vilket vi inte får. Är för fullt, med andra som kommer hit. Svårt att en varm sommmar kväll gå ner och ta sig en picknick, då stranden är invaderad av andra som inte bor här

Alla utom ungdomar

Äldres möjlighet att sitta på en soffa under träd

Pensionärer/äldre och för små barn - man har glömt de äldsta och de yngsta.

Ett urval av svaren som speglar typen av svar på fråga 3.

4. Finns det någon aktivitet som det är för mycket av på Hornsbergs strand? Om ja, vilken typ av aktivitet?

Majoriteten svarade att det är för mycket bilkörande, besökare och badgäster. Vissa kommenterar formulerar specifikt att det är för många besökare från andra delar av staden, men även att det är för mycket aktivitet för ungdomar och unga vuxna.

Exempel på svar:

Bilkörning. Det borde vara tydligare att motortrafik inte hör hemma på gågatan och det borde markeras tydligare med skyltar och farthinder på kringliggande gator. Nedskräpningen är ett problem också. Lite mer bevakning av polis eller väktare vore önskvärt. Fler papperskorgar närmre där folk uppehåller sig vore bra också för att förenkla för skräpet att hamna rätt. Det är tusentals människor där fina sommardagar. Det borde automatiskt innebära större närvaro från polisen.

Bilar av tillresande individer (de bor inte här) som buskör för att visa upp sig och sina bilar/pengar - gågatan är ingen riktig gågata utan en hybrid där det snarare blir konflikter mellan oss stackare som försöker promenera där med våra barn och hundar men som blir både hotade och nästan påkörda av tillresande i bilar som vill glassa och köra snabbt. Snart dör någon, det var nära många gånger förra året. Jag blev själv både hotad och nästan påkörd (polisanmälde men ärendet är nedlagt). För mycket knark också, bland tillresande som sitter och röker hasch vid vattnet eller som säljer/köper knark på kvällarna (året runt - jag är hundägare så ser "allt" tyvärr).

Fortkörande störande befolkning från förorten undanbedes om möjligt i största grad.

Buskörning med bil

Hög musik. Fyllskallar. Narkotikaförsäljning.

Vattenskotrar och snabba vårliga sportbilar

Unga vuxna är överrepresenterade

För mkt bilåkande, grill, fest, hög musik och stök sent på kvällar/nätter

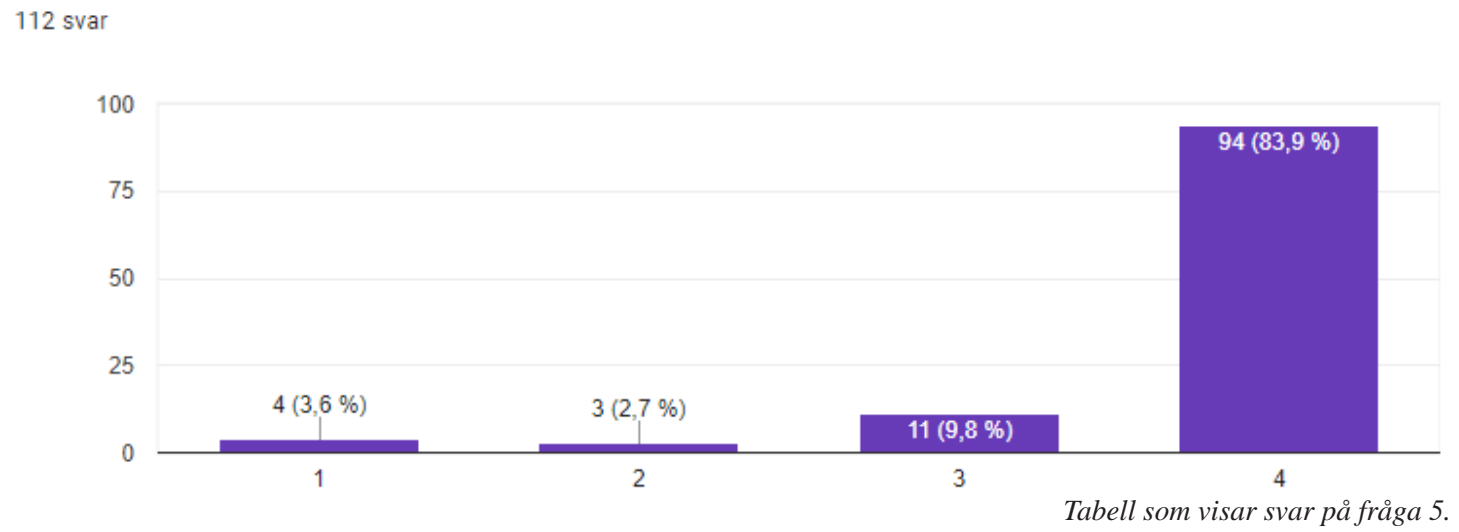
Strandhäng av sk. coola kollar med mycket muskler och leasade dyra bilar

Ett urval av svaren som speglar typen av svar på fråga 4.

5. Anser du att sommargågatan är ett positivt tillägg till Hornsbergs strand? (1- inte positivt, 4- mycket positivt)

Majoriteten 83,9%, anser att sommargågatan är ett mycket positivt tillägg till Hornsbergs strand. 9,8% anser att det är ett positivt tillägg, resterande svar, 2,7 % respektive 3,6 %, anser att det är ganska positivt eller inte positivt.

6. Vad är positivt med sommargågatan?

83, 9 % av svaren anser att sommargågatan är ett mycket positivt tillägg. Många svar beskriver att det positiva med sommargågatan är att den reducerar biltrafik, bidrar till lugnare stämning, skapar mer sociala vistelsezoner och gör det lättare för barn och äldre att vistas där. Samtidigt formulerar flera svar att det positiva är att det ger ett mer levande kvarter, skapar folkliv och skapar en gemenskap i området.

Exempel på svar:

- Det tar bort bilkörandet på gatan vilket ökar säkerheten framförallt för barnen i området samt minskar buller, utsläpp, mm. Gatan bidrar till att en trevlig promenadväg skapas och den öppnar upp för uteserveringar/möten.
- Härligt med grönska och nya sittplatser. Kul att det planterats ätbara bär. Minskar genomfart av bilar i hög fart. Skapar trivsel och gemenskap. Lite medelhavskänsla. Bra med tunga stenlejon som hinder mot terror.
- Den skapar liv och rörelse. Mysigt att det händer saker i kvarteret. Personligen har jag varit mycket på sommargågatan som finns på Södermalm vid Mariatorget och tycker att det är väldigt trevligt.
- Möjligheten att flanera på gatan, sitta ner en stund, träffa grannar, slinka in på en av krogarna, promenera med hunden på gatan. Bara ha det mysigt sommartid.
- Lugnare utan snabba bilar och mer plats att gå på. Folk utifrån går på cykelbanan och då är det bra att de kan gå på gågatan istället
- Färre snabba bilar som kappkör.
- Tar bort buskörandet på de gator där det implementeras.

Ett urval av svaren som speglar typen av svar på fråga 6.

7. Vad är negativt med sommargågatan:

Många anser att det inte finns något negativt med sommargågatan. Majoriteten svarar att det negativa är att bilar fortfarande kör där och inte respekterar sommargågatans restriktioner. En del anser att det negativa är att det drar till sig ännu mer människor som är stökiga.

Exempel på svar:

- Att man inte stoppar all körning utan att folk kan snirkla sig förbi stoppen
- Gågatan respekteras inte av bilar som kör för fort. Gågatan skulle kunna vara mysigare med mer blommor etc (jämför med den på Rörstrandsgatan). Färre p-platser i området.
- Inget
- Tråkiga stereotypa "möbler" och blom/trädlådor.

Ett urval av svaren som speglar typen av svar på fråga 7.

8. Anser du att sommargågatan kan förbättras på något sätt? Om ja, hur?

Majoriteten av svaren handlar om att sommargågatan borde göra det ännu svårare för trafik att köra igenom, exempelvis genom att göra tydligare skyltning och ställa ut fler element. Många av svaren beskriver att möbler och element bör ha en högre estetisk kvalitet och att det bör finnas en tydligare röd tråd med hur möblerna är utplacerade. Det finns även åsikter om att sommargågatan bör förbättras för barn, med exempelvis lekutrustning. Dessutom beskriver flera av svaren önskemål om andra aktiviteter som förstärker sommargågatan och utnyttjar hela gatans yta. Många önskar också fler sittplatser.

Exempel på svar:

- Spel. Hoppbage inne på gågatan. Mer växtlighet. Bänkar inne på gatan. Längre gågata. Strängare avspärning. Biblioteksbus ibland. Aktivitet tex loppmarknad. Scen för teater. Gym/träningsredskap.
- Ja jag anser att man kan ha ett barnperspektiv på gågatan och utnyttja extra utan till att vara en levande plats och inte bara en transportsträcka. Samt tydligt påvisa att cyklister och elcyklister bör visa hänsyn till gående.
- Ja, skulle vara trevligt med mer grönska, lite mer bord. Kolla på Rörstrandsgatan de har mer grönska, utnyttja hela bredden av gatan.

Ett urval av svaren som speglar typen av svar på fråga 8.

Analys av enkäten kopplat till litteratur

Enkätundersökningen visar tydligt att de flesta boende på Hornsbergs strand har en åsikt om den höga aktiviteten under sommaren och att den anses vara störande. Många av kommentarerna handlar om att det är mycket trafik, stökigt och att det finns för mycket aktivitet för ungdomar. En del åsikter beskriver även att det inte finns plats åt de boende att vistas på den offentliga ytan. Dessa svar från enkäten går att tolka utifrån litteraturen. Även om frågorna ställs utifrån aspekten om aktivitet på platsen går det att se att missnöjdheten även handlar om andra avseenden än just högljudd och livlig aktivitet. Mehtas (2013, s. 100) beskriver att det lätt kan uppstå en konflikt mellan boende i ett område och de som besöker området, då dessa grupper kan ha en stor skillnad i sociala preferenser och intressen, detta är något som tydligt utspelar sig på Hornsbergs strand.

Vad enkätundersökningen till viss del visar är att många av de boende har en viss åsikt om att besökare tar upp mycket plats och ägnar sig åt en livlig och störande aktivitet. Synpunkten om att boende anser att de inte får plats på den offentliga ytan tyder på att de boendes intressen inte helt stämmer överens med besökarnas. Det uppstår ett möte mellan boende och besökare men mötet i sig skapar en konflikt istället för förståelse och gemenskap. Det uttalas i många fall i svaren som om att de besökande är från förorten, eller en grupp ungdomar. Detta tyder även på det problem som Pettigrew (2011, s. 2, 13) beskriver då vissa grupper möts, att det uppstår förutfattade meningar och en tydlig uppdelning mellan olika grupper av människor. Något som Mehta (2013, s.98) och Gehl (2010, s.19, 71) beskriver är viktigt för att det ska skapas en acceptans och förståelse mellan människor är att de börjar interagera. Detta kan vara en viktig aspekt att utgå ifrån på Hornsbergs strand i utvecklandet av platsen, att mötet mellan boende och besökare kan bidra till en ökad förståelse och acceptans för varandra.

Trots att Hornsbergs strand är en offentlig yta, öppen för alla att besöka så finns det en uttalad problematik för de boende att den attraktiva platsen drar till sig för mycket människor. Utifrån Richards Sennetts (2019, s. 10) teori kring cité och ville, den byggda staden och livet i den, har Hornsbergs strand de förutsättningarna som krävs för att dessa två delar ska förenas. Det finns ett liv och komplexitet på platsen, där planeringen

inte kräver en viss kontroll och ordning. Detta är vad Sennett förespråkar i planeringen av en öppen stad för en mångfald av människor. Däremot finns en stark kontrast mellan de olika gruppernas användning av platsen Hornsbergs strand. De boendes upplevelse om hur Hornsberg strand bör vara som offentlig plats, beskriver uppdelningen av cité och ville. Genom enkäten går det att analysera svaren utifrån att många av de boende har en viss uppfattning om hur livet på Hornsbergs strand ska vara, vilket inte stämmer överens med verkligheten. Det finns en önskan från de boende att skapa mer ordning, genom fler poliskontroller och förbud på platsen. Däremot är det inte ordning och kontroll som skapar en plats för en mångfald av människor, utifrån Sennetts teori (2019, s. 364). Att släta ut kontrasten mellan de boendes och besökares intressen och preferenser kan troligen vara ett sätt för att bevara den levande platsen, samtidigt som det kan få de båda grupperna att integreras mer varandra.

Boende anser att aktiviteten är störande på Hornsbergs strand, däremot finns det generellt en tydlig positiv inställning till sommargågatan och den aktivitet som den för med sig. Framförallt handlar det om att den begränsar trafiken, men även att den ger plats åt de boende, barn och äldre att vistas och röra sig nära vattnet. Den positiva synen på sommargågatan förstärker vad Gehl (2010, s.19), Mehta (2013, s 117) och Sennett (2019, s. 252-253, 362) tar upp om att gaturum är viktiga funktioner i staden för det sociala livet. Många svar från enkäten beskriver att sommargågatan skapar en positiv mötesplats, att det bidrar till mer lugn samtidigt som det är en social yta. Troligen hänger det ihop med att det bjuder in fler människor att kunna vistas och röra sig längs Hornsbergs strand och förstärker även Hornsbergs strand som en positiv mötesplats. Det skapar bättre förutsättning till interaktion och kanske en större acceptans för de olika människorna som vistas där.

Däremot finns det åsikter om hur den tidigare sommargågatan kan förbättras. Utifrån enkäten finns det åsikter om att den bland annat bör försvåra framkomlighet för trafik ytterligare och ha en ökad estetisk kvalitet. Det finns även önskemål om att ha fler aktiviteter och element för framförallt barn

och äldre som inte känner sig bekväma att vistas vid strandparken på grund av mycket folk.

Sennett (2019, s. 252-253) beskriver dessutom vikten av synkron aktivitet på offentliga platser för att uppnå en slags öppenhet bland människor. Möjligen är synkron aktivitet något som saknas och som även svaren i enkäten beskriver, att det främst är badgäster och ungdomar som vistas vid strandparken.

Det vi tar med oss vidare till gestaltningen:

- Det finns starka åsikter angående aktiviteten på Hornsbergs strand
- Det finns en tydlig uppdelning mellan de besökande och boende
- Sommargågatan är ett positivt inslag som en social yta
- Sommargågatan har potential att förbättras enligt boende
- Gatan bör försvåra framkomlighet för bilar
- Viktigt att förtydliga sommargågatans början och slut
- Behov av fler aktiviteter som sker synkront
- Sommargågatan bör ha en ökad estetisk kvalitet, mer sammanhängande
- Mer anpassat för äldre och barn att vistas
- Fler sittplatser

Referenseprojket

inspiration till temporär gestaltning

I denna del redogörs referensprojekt som går att koppla till användning av temporär arkitektur i gaturum med ändamålet att utveckla gaturummets betydelse och användning. Syftet med dessa referensprojekt är att få inspiration och förståelse för hur temporär arkitektur kan användas i ett gaturum. Vidare kan inspiration från dessa projekt användas i gestaltningen.

San Francisco parklets

År 2010 startade San Francisco sitt parklet program, som inkluderades i det större programmet “Pavement to parks-program”(NACTO u.å.). Syftet med programmet är att med så kallade parklets skapa mindre temporära vistelseytor istället för parkeringsfickor. Programmet gör det möjligt för invånarna att engagera sig i planeringen av parklets, då organisationer och företag är med i processen av projektet (NACTO u.å.). Det är ett effektivt sätt för staden att skapa och expandera offentliga platser och ge mindre plats åt bilar. Parklets ska uppfylla kraven att vara inkluderande, tillgängliga, säkra och estetiskt tilltalande. Efter att parklets implementerades i San Francisco har liknande projektet återskapats runt om i världen (NACTO u.å.).

I vissa städer används liknande projekt som ett temporärt test och en fas i ett större projekt, samtidigt som andra städer ser parklets som ett mer permanent inslag (NACTO 2013). Vad som är gemensamt med parklets är att de genomförs i gemenskap mellan staden, lokala företag, invånare och grannskap (NACTO 2013). Fördelar som parklets för med sig är till viss del ekonomiska, då det bidrar till att människor stannar upp på caféer och uteserveringar, men parklets bidrar även till att människor betraktar och använder sig av gatan på ett nytt sätt. I ett grannskap kan det skapa en starkare känsla av en plats och bidrar till säkrare miljö både till följd av begränsad trafik men även på grund av en ökning av “eyes on the street”, som Jane Jacobs beskriver är viktigt i ett gaturum (Jacobs 1961, s. 35; Smart Growth America 2013).

Generellt går det att se att parklets har en stark popularitet i städer. En förklaring till anledningen till dess popularitet görs i koppling till Jane Jacobs teori, om att städer behöver mer än torg och parker och att gator är ett viktigt element i staden för vistelse (Thorpe 2017). En annan trolig förklaring är att människor får känna sig integrerade i skapande av staden och offentliga platser (Thorpe 2017).

En stor fördel med parklets är att varje parklet kan vara unik och innehålla varierade element och olika sorters aktiviteter. En parklet kan exempelvis bestå av framförallt växtlighet, en annan kan vara en lugn oas för att exempelvis sätta sig ned och läsa, den tredje kan bestå av bänkar och stolar för människor att socialisera sig (Anthony J. 2015). Detta visar på hur parklets är ett användbart sätt för att utveckla gaturummet som en offentlig yta med varierad aktivitet.

Bild 3. PARK(ing) Day ATX av Austin Transportation. 2017. (Public Domain Mark 1.0) Bilden visar parklets som en tillfällig installation med hängmattor som bryter av mot gatans flöde.

Bild 4. Trinity Chare from the Quayside av Andrew Curtis. 2010. (CC BY- SA 2.0) Visar förslag på hur en parklet kan vara flexibel och innehålla både växtlighet men även fungera som utställning.

Bild 5. Den första parkletten i Ukraina av Sergiy Palamarchuk. 2015. (CC BY-SA 4.0) Bilden visar flexibel användning av parklets som både cykelställ och även som en yta för vistelse.

Bild 6. City Walk Broad Street Pedestrian + Bicycle Demonstration Project av © Street Plans. 2020. Bilden visar markmålning som gjordes i projektet City Walk Broad Street Pedestrian + Bicycle Demonstration Project

Bild 7. City Walk Broad Street Pedestrian + Bicycle Demonstration Project av © Street Plans. 2020. Bilden visar markmålning där bilparkering annars brukar finnas.

Street plans projekt

Street plans är ett företag inom stadsplanering och design som inriktar sig på att skapa gator som offentliga platser genom temporär arkitektur. Syftet är att skapa bättre offentliga platser genom att skapa bättre gator (Street plan 2020). Street plans drivs bland andra av Mike Lydon och Tony Garcia, författarna bakom boken "Tactical Urbanism". Deras erfarenhet inom urban planering och temporär arkitektur har lett fram till skapandet av Street plans. Mike Lydon, som är en känd planerare, författare och talare står även bakom projektet Open street project (Street plan 2020). Open street project är ett projekt i samarbete med Street plan och 8.80 cities, 8:80 cities är en organisation med syftet att skapa glada och trygga städer (Open street project u.å). 8:80 cities menar att en stad som är anpassad för medborgare mellan år 8-80, är en stad som är inkluderande för alla medborgare (Open street project u.å). Street plan är framförallt inriktad på att använda temporär arkitektur, men liknande som Open street project så handlar det även om att begränsa trafik på gator för att ge utrymme för

människor att röra sig och vistas där (Street plan 2020; Open street project u.å).

Ett projekt som Street plan har jobbat med är "City Walk Broad Street Pedestrian + Bicycle Demonstration Project". Under projektets gång gjordes intervjuer, workshops och involverande av fokusgrupper (Street plan 2020). Syftet med projektet var att skapa en mer tillgänglig gata för både fotgängare och cyklister (Street plan 2020). Det målades bland annat markmålningar i samarbete med lokala konstnärer. Det planerades även två större ytor till för fotgängare som blev helt avstängda för trafik, där marken målades och flyttbara bord, stolar och paraplyer ställdes ut. Barn och förbipasserande fick frivilligt vara med i projektet genom att bland annat måla (Street plan 2020). Målningarna i marken bidrar till en stark upplevelse av en plats och en yta att stanna upp på som är avstängd för trafik.

Bild 8. City Walk Broad Street Pedestrian + Bicycle Demonstration Project av © Street Plans. 2020. Bilden visar hur markmålning skapar en plats att vistas på.

DEL 4 GESTALTNING

Syfte med den konceptuella gestaltningen är att skapa positiva möten och samspel mellan olika grupper genom tillägg och temporär arkitektur.

GESTALTNING

På Hornsbergs strand är det tydligt att en blandning av människor vistas och möts. Mötet i sig har däremot skapat en sorts konflikt i det offentliga rummet. På Hornsbergs strand är det en utmaning med att få de olika grupperna av människor att mötas på ett positivt sätt och att de accepterar varandra. Genom gestaltning av temporär arkitektur är syftet att hantera dessa utmaningar och skapa en positiv vistelseyta där en mångfald av människor kan socialisera sig.

Utifrån enkäten går det att se att de boende har en negativ upplevelse av besökarnas aktiviteter. Det finns ett behov att tillmötesgå vissa av de boendes önskemål och åsikter för att de ska känna att de får samma möjlighet som besökare att vistas på den offentliga ytan. Samtidigt är det även viktigt att skapa en plats där både boende och besökare kan socialisera sig och mötas på ett positivt sätt. Idag finns det generellt en tydlig uppdelning och konflikt mellan grupperna boende och besökare och den mångfald av människor det inbegriper. Enkätundersökningen visar att sommargågatan med temporär arkitektur har en positiv effekt på människors upplevelse av Hornsbergs strand som ett offentligt rum. Sommargågatan bemöts även med en positiv inställning från de boendes sida. Utifrån Mehta (2013, s. 106), Gehl (2010, s.19) och Pettigrew (2011, s. 13) bidrar möten och interaktion mellan människor till en bättre acceptans och förståelse, detta är något utvecklingen av sommargågatan tar fasta på.

Den konceptuella gestaltningen ska svara mot de viktiga aspekter som tagits upp från förstudie, enkätundersökning och platsanalys och inventering. Dessa aspekter redovisas vidare i programplan, programpunkter och koncept. Genom gestaltningen ges ett övergripande svar på hur den temporära arkitekturen kan skapa positiva möten mellan de olika grupperna på Hornsbergs strand.

Program

I programmet beskrivs de programpunkter som har tagits vidare från litteraturstudie, enkät och analys. Dessa programpunkter används sedan som riktlinjer i gestaltningen. En programplan visar övergripande hur gaturummet ska gestaltas.

Programpunkterna har justerats under arbetets gång för att undersöka hur temporär arkitektur kan hantera de utmaningar som finns på platsen, genom att skapa en social vistelseyta för en mångfald av människor. Från de olika delarna, litteraturstudie, platsanalys & inventering och enkätundersökning, togs först viktiga aspekter fram som sedan mynnar ut i de programpunkterna som gestaltningen grundar vidare på.

Aspekterna som togs fram från respektive del presenteras till höger.

Litteraturstudie

Utifrån litteraturstudien togs övergripande aspekter vidare som ger en förståelse för gaturums och offentliga platserns påverkan på människors möten med varandra. Dessa aspekter är:

- Viktigt med flyktiga, kortvariga möten, som kan uppstå på gator.
- Varaktig sällskap kan växa fram ur flyktig sällskap
- Olika grupper av människors sociala preferenser och intressen kan stå i kontrast med varandra
- Viktigt att få människor att interagera med varandra- genom utformningen av offentliga rum
- Samtliga målgrupper måste ha tillgång till gaturummet
- Estetiskt tilltalande
- Tryggt och säkert
- Få människor att stanna upp
- Skapa synkront gaturum- aktiviteter som sker parallellt
- Bortprioritera bilar- främjar det sociala livet
- Copacabana stärker teorin om att gaturum är viktiga sociala platser
- Copacabanas utveckling skedde organiskt vilket främjar mångfald

Enkätundersökning

Utifrån enkätundersökningen tog vi med oss dessa punkter som viktiga faktorer att undersöka vidare:

- Det finns starka åsikter angående aktiviteten på Hornsbergs strand
- En tydlig uppdelning mellan de besökande och boende
- Sommargågatan är ett positivt inslag som en social yta
- Sommargågatan har potential att förbättras enligt boende
- Försvåra framkomlighet för bilar
- Förtydliga sommargågatans början/slut
- Fler aktiviteter som sker synkront
- Ökad estetisk kvalitet
- Mer sammanhängande
- Mer anpassat för äldre och barn att vistas
- Fler sittplatser

Platsanalys och inventering

Utifrån analys och inventering kunde vi ta ut aspekter specifikt kopplade till platsen och gaturummet idag, dessa aspekter är:

- Saknas växtlighet längs gatan
- Enkel framkomlighet för bilar
- Gatan blir en barriär mellan bostadshus och strandparken
- Mycket “häng-kvaliteter”, men saknas mer programmerad aktivitet
- Främst skuggigt längs gatan men finns yta som är solbelyst

Programpunkter

Utifrån de aspekter som togs fram från enkätundersökningen, litteraturstudien och platsanalysen har programpunkter tagits fram som i gestaltningen ska svara mot dessa aspekter. Programpunkterna är därmed viktiga att ta vidare i gestaltningen för att undersöka hur mötet mellan en mångfald av människor kan förbättras på platsen genom temporär arkitektur.

De programpunkter som tagits fram är:

Aktivitet

Sennett (2019, s. 252-253) och Gehl (2019, s. 113) tar upp vikten av aktivitet i stadens offentliga rum och främst längs med gaturum för att främja det sociala livet. Sennett förespråkar framförallt varierad aktivitet som sker synkront med varandra. Utifrån den aspekten behöver Hornsbergs strand mer varierad aktivitet som sker synkront med varandra för att få både boende och besökare att integreras på platsen. Utifrån svaren i enkätundersökningen vistas många ungdomar och unga vuxna längs strandparken på sommaren, vilket kan orsaka att andra målgrupper som barn och äldre, får mindre plats att vistas på den offentliga ytan under sommarhalvåret. Detta kan ge plats och bidra till en ökad vilja hos olika människorna som vistas på Hornsbergs strand att mötas och interagera med varandra.

Socialt

De sociala ytorna på Hornsbergs strand är idag främst kopplad till Strandparken och uteserveringar. Utifrån platsanalysen saknas sociala platser som tillmötesgår en mer varierad målgrupp och som kombinerar olika grupper av människors intressen. Mehtas (2013, s 98) beskriver hur en variation av sociala sammanhang skapar möjlighet för gemenskap och interaktion mellan olika människor, detta är en viktig aspekt att ta vidare i arbetet med gestaltningen. Eftersom gaturum dessutom är en plats som i sig är en social offentliga yta, så bör detta förstärkas ytterligare på Hornsbergs strand. I enkätundersökningen beskrev flera av svaren hur sommargågatan bidrar till en mer positiv vistelseyta med trivsel och gemenskap, vilket stärker teorin om att ett gaturum kan användas som en social offentlig yta. Genom temporär gestaltning ska de befintliga sociala värdena lyftas fram och nya sociala värden skapas. Varierande sociala mötesplatser längs sommargågatan kan bidra till att fler människor rör sig och stannar upp och att både kortvariga och långvariga möten uppstår.

Gångvänlig gata

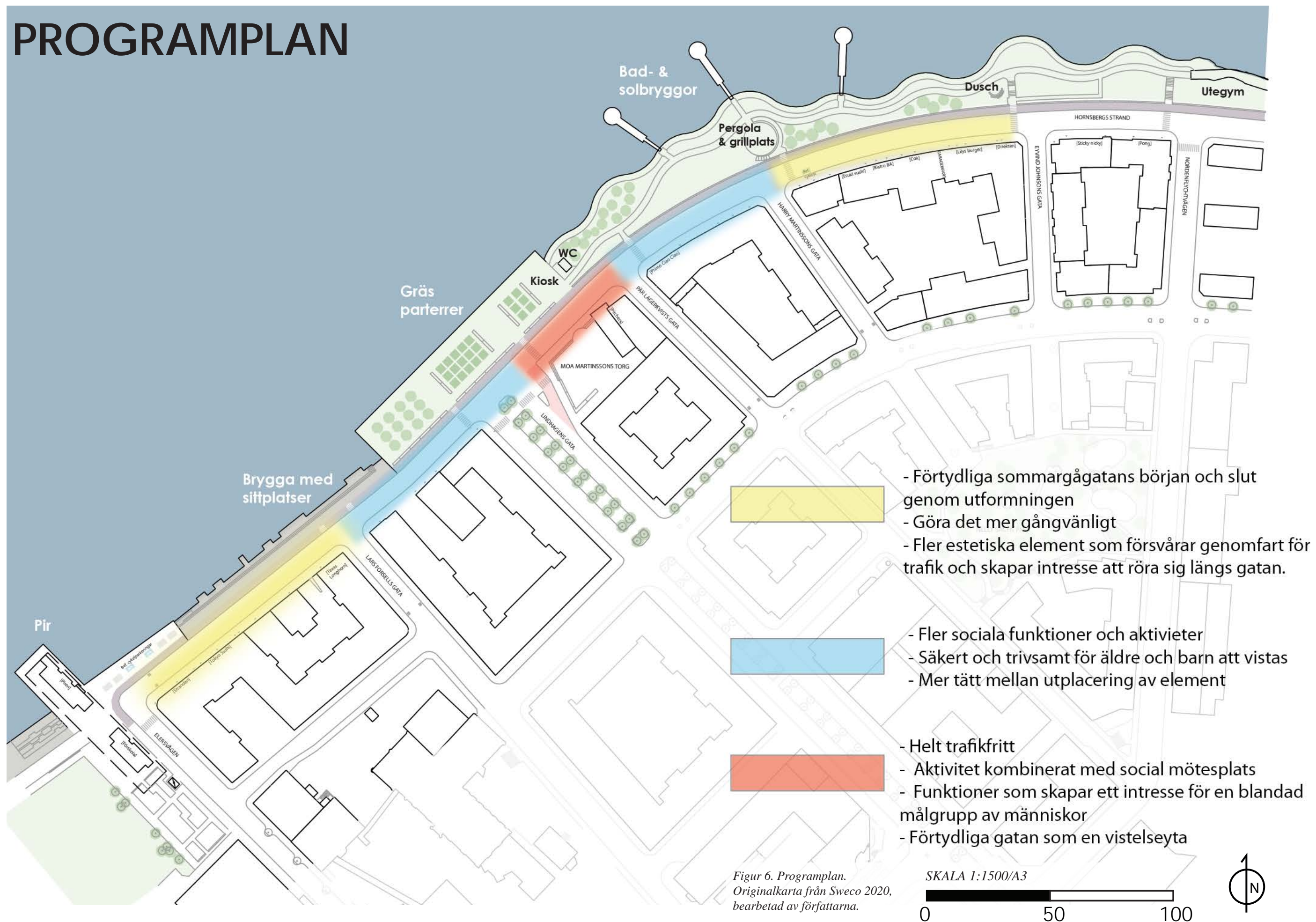
Att förstärka gaturummet som en vistelseyta för fotgängare är en viktig aspekt för att skapa sociala värden i staden, detta är något som Mehta (2013, s 117), Gehlot m.fl. (2017), Gehl (2010, s 19) och Sennett (2019, s 362) beskriver. Att göra det säkert för fotgängare att röra sig i gaturummet är enligt Gehl (2019, s 19) en grundläggande faktor för att främja sociala möten. Genom temporär arkitektur ska sommargågatan göras mer gångvänlig vilket kan bidra till sociala interaktioner och dessutom förebygga konflikten mellan fotgängare och bilister.

Estetiskt

På frågan i enkätundersökningen om vad som kan förbättras med sommargågatan var det dominerande svaret att förbättra den estetiska kvalitén. Estetik och intressanta element är även en viktig aspekt att utgå ifrån för att skapa ett intresse bland fotgängare att vistas i gaturummet, detta är något som Gehl (2010, s.113) och Gehlot, Mishra och Trivedi (2017) beskriver. Utifrån platsanalysen på Hornsbergs strand konstaterades det att Strandparken var den del som hade mest estetiska kvaliteter, men att detta saknades i gaturummet. Gaturummet saknar intresseväckande element som växtlighet eller konst. Tillägg av mer estetiska element på sommargågatan kan öka uppskattningen och intresset och få fler människor att använda gaturummet som en offentlig yta. Detta kan bidra till fler sociala möten.

PROGRAMPLAN

GESTALTNINGS PROCESSEN

I detta avsnitt beskrivs hur gestaltningsprocessen gick till och hur vi kom fram till vårt koncept. Gestaltningsprocessen började med skissande som ledde fram till konceptet "Go with the flow".

Konceptet - *Go with the flow*

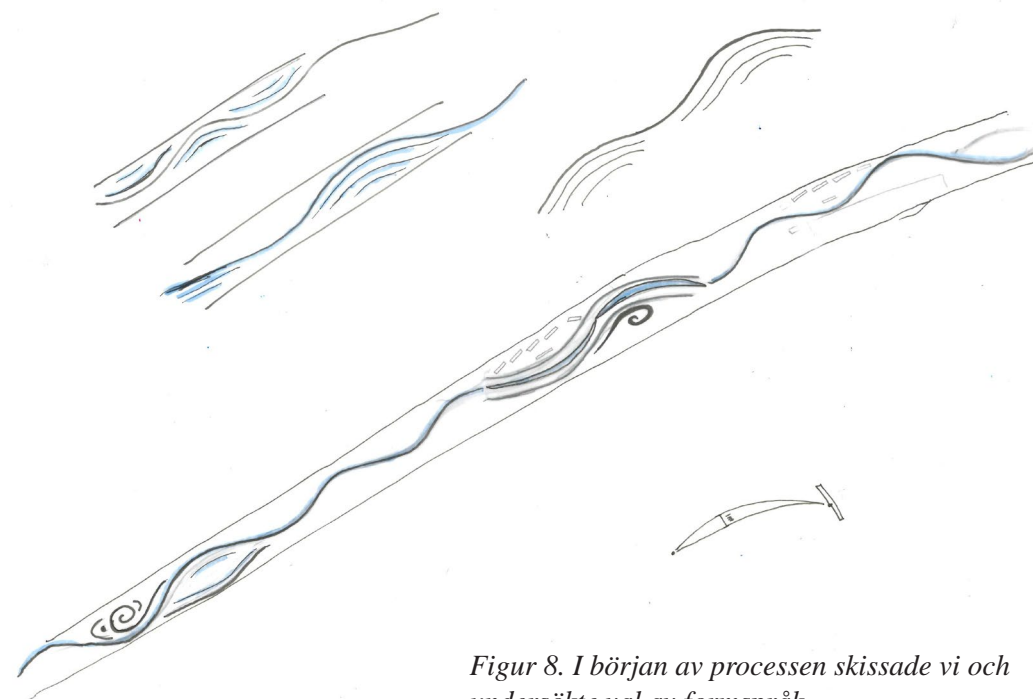
Konceptet *Go with the flow* grundar sig i att skapa ett socialt, aktivt och intressant stråk som är inbjudande för en mångfald av människor att mötas. I litteraturstudien beskrivs gaturum som ett viktigt socialt offentligt rum. Gehl (2010, s.12) och Sennett (2019, s. 225) beskriver framförallt vikten av människor som rör sig i gaturummet. Det får människor att uppleva staden på ett nytt sätt och bidrar till människors förståelse för varandra. Konceptet *Go with the flow* har ett böljande formspråk och knyter an till Strandparkens organiska former. Detta bidrar till intresseskapande och en lekfullhet som bjuder in människor att röra sig längs med gaturummet. Gaturummet har ett flöde kombinerat med sociala aktiviteter som får människor att stanna upp. Kombinationen med ett böljande formspråk och att skapa ett socialt stråk för en mångfald av människor resulterade i konceptet *Go with the flow*.

Processen

Under gestaltningsprocessen gjordes ett flertal skisser. Redan i början av arbetet började vi skissa på platsen för att få en känsla för hur gaturummet kan användas med temporär arkitektur. För att komma fram till ett koncept bollade vi idéer på post-it lappar och skissade på olika alternativ kopplade till orden och idéerna. Den 25 februari 2020 var vi även inbjudna till Sweco för att träffa två av personerna som ska gestalta Hornsbergs strands sommargågata säsongen 2020. Under mötet fick vi beskriva våra första idéer och tankar kring gestaltningen, detta ledde vidare till en diskussion kring gestaltningen och hur sommargågatan har fungerat de tidigare åren. Något som beskrevs som en viktig aspekt att ta vidare är att skapa en slags aktivitet i kontrast till den aktivitet som finns på platsen idag. Efter möten med Sweco skissade vi vidare på våra egna idéer och på de idéer som dök upp under mötet.

Figur 7. Olika ord och idéer skrev ner på post-it-lappar för att komma fram till olika konceptförslag.

Figur 8. I början av processen skissade vi och undersökte val av formspråk.

Konceptförslag

- Följ gatans ström
- Go with the flow
- Gatans sinnesrum/aktivitetsrum
- Strömmens rum
- Punkter längst med vägen

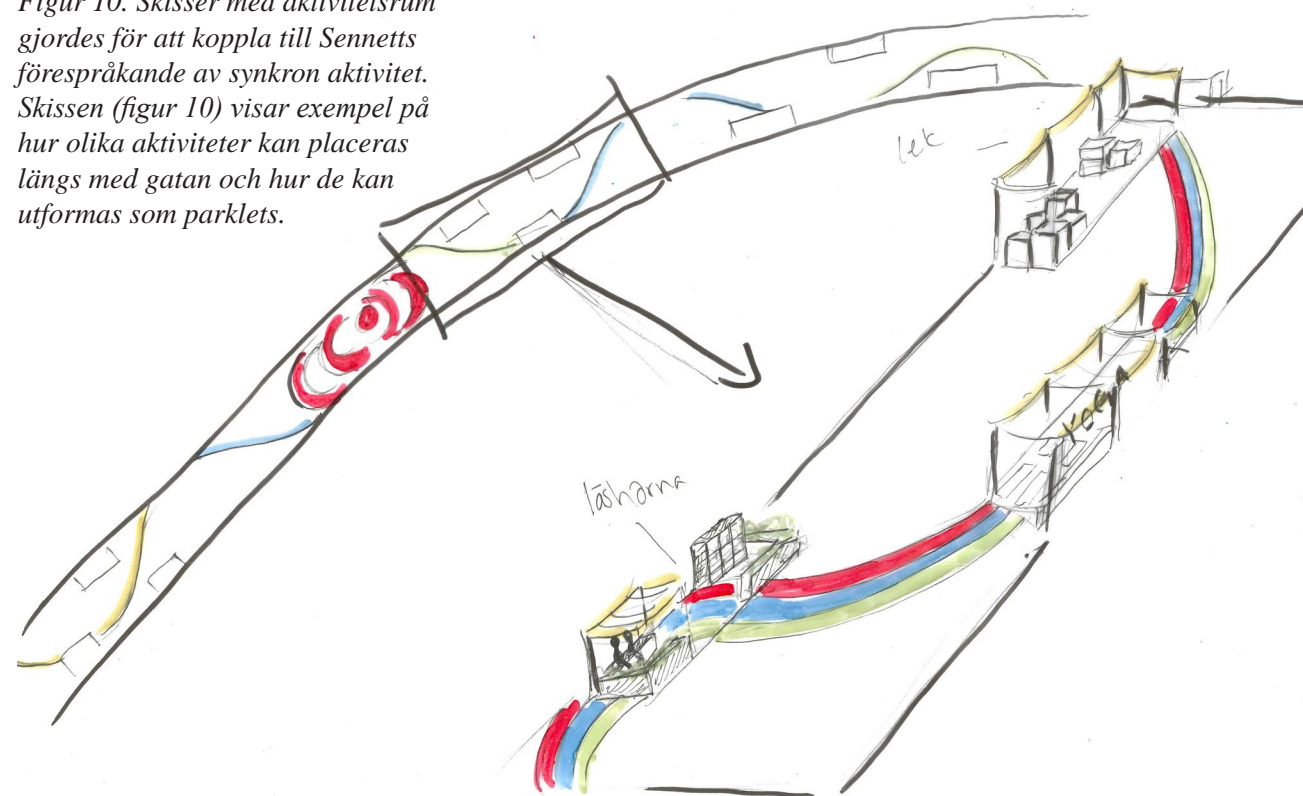
Ord som associerades till det vi tagit med oss från förstudien noterades på post-it-lappar. Orden kopplade till de delar från litteraturstudien som i sin tur kopplade till att skapa aktivitet, främja fotgängare i gaturummet och förstärka gaturummet som en social vistelseyta. Parallellt med detta gjordes skisser för att få fram ett formspråk som vi associerar med de olika konceptförslagen. Figur 8 visar ett förslag hur vi visualiserar orden i figur 7 till ett formspråk.

Figur 9. En av de första skisserna på de gula banden.

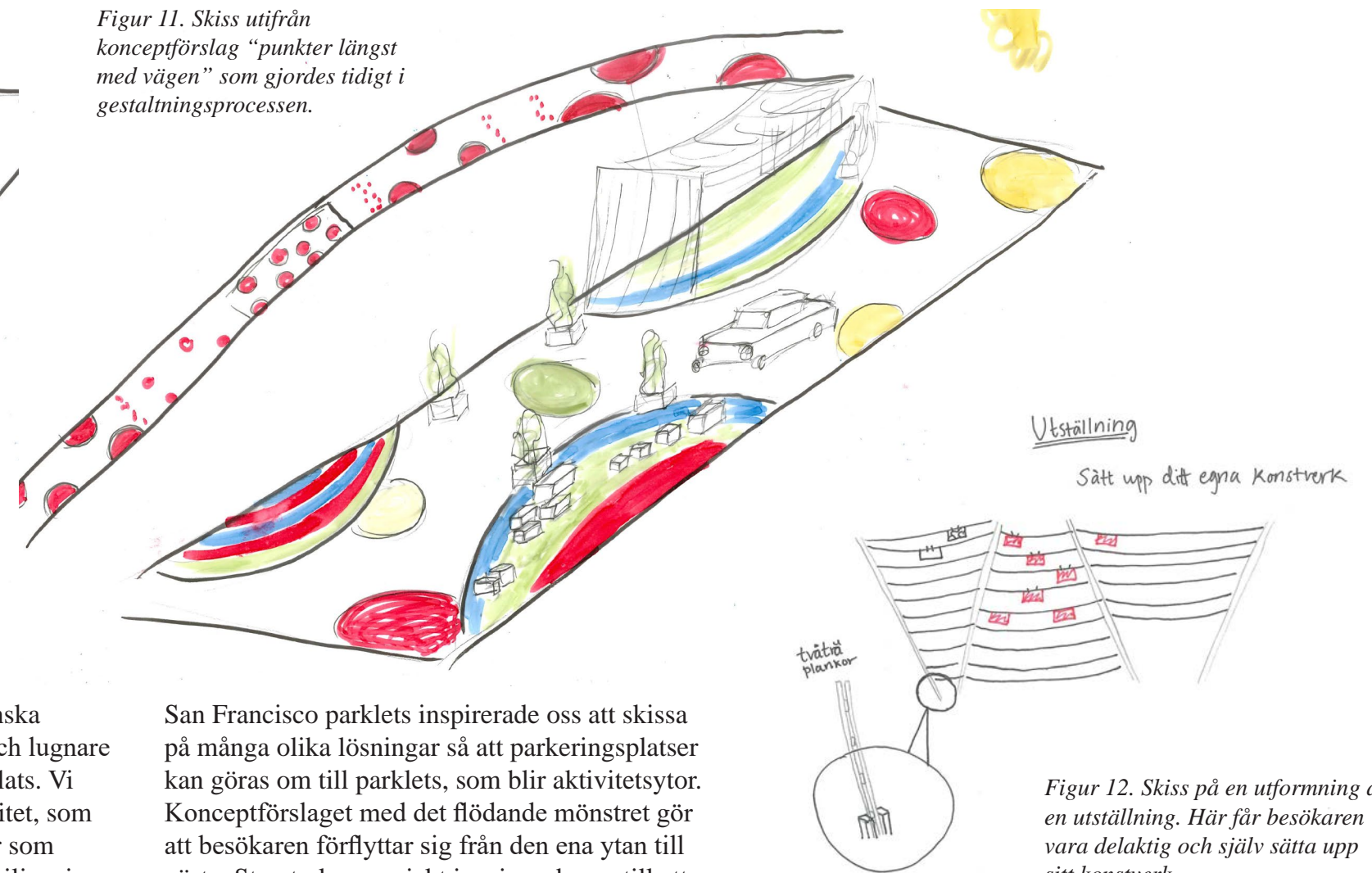
Figur 10. Skisser med aktivitetsrum gjordes för att koppla till Sennetts förespråkande av synkron aktivitet. Skissen (figur 10) visar exempel på hur olika aktiviteter kan placeras längs med gatan och hur de kan utformas som parklets.

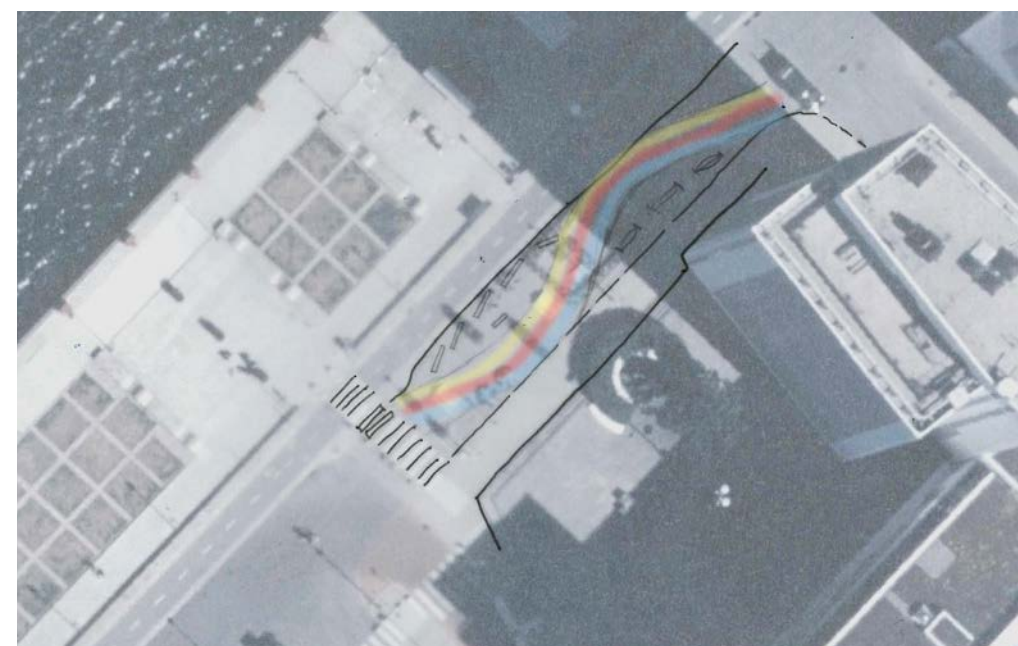
I skissprocessen arbetade vi vidare med det vi inspirerats av från förstudien. Exempelvis att det är det möjligt att både skapa ett gaturum med flöde av människor, och samtidigt skapa intressanta aktivitetsytor som gör att människorna väljer att stanna upp. Detta går i linje med det Gehl (2010), Metha (2013) och Sennett (2012) menar att gaturummet skall ge förutsättningar för att skapa sociala mötesplatser för att öka

gemenskapen. Målet var att försöka minska biltrafiken, samt att skapa en tryggare och lugnare miljö, där sociala aktivitetsytor kan ta plats. Vi inspirerades av konceptet synkron aktivitet, som Sennett förespråkar. Att skapa aktiviteter som sker synkront med varandra och även skiljer sig åt i användning och funktion. Därför skissade vi på olika lösningar hur aktivitetsytor kunde utformas.

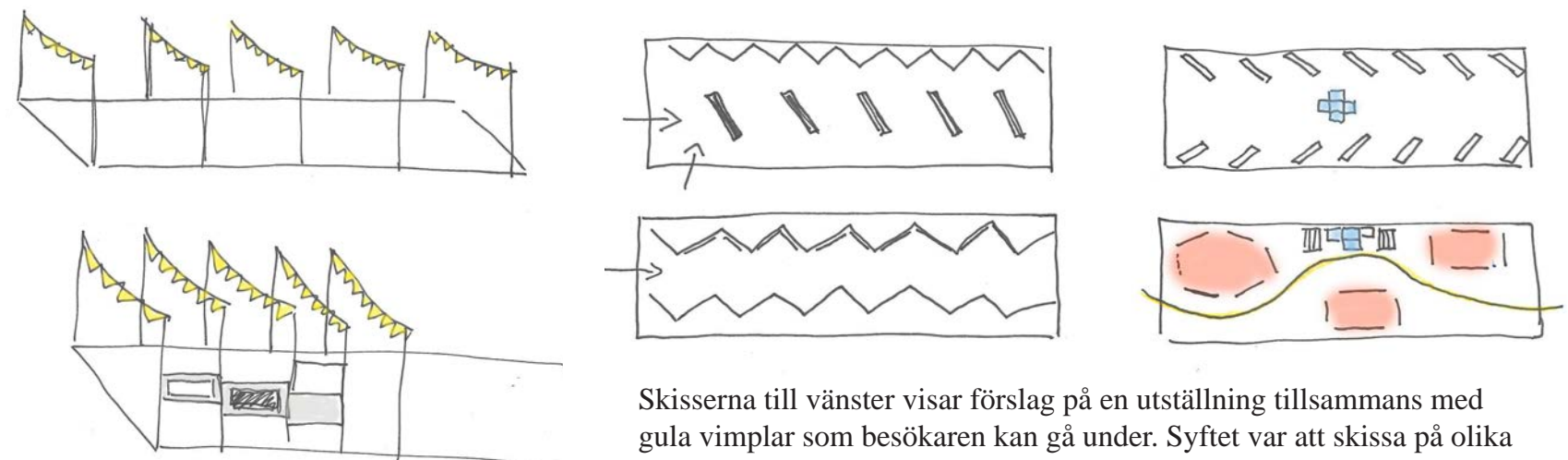
Figur 11. Skiss utifrån konceptförslag "punkter längst med vägen" som gjordes tidigt i gestaltningsprocessen.

San Francisco parklets inspirerade oss att skissa på många olika lösningar så att parkeringsplatser kan göras om till parklets, som blir aktivitetsytor. Konceptförslaget med det flödande mönstret gör att besökaren förflyttar sig från den ena ytan till nästa. Street plans projekt inspirerade oss till att skissa på olika lösningar på hur man kan lekfullt använda markmålning för att utveckla intressanta gatumiljöer, se exempel i figur 10, 11 och 13.

Figur 13. En av de första skisserna på det trafikfria delen.

Figur 14. Skisser på hur en utställning kan utformas på ett lekfullt sätt.

Skisserna till vänster visar förslag på en utställning tillsammans med gula vimplar som besökaren kan gå under. Syftet var att skissa på olika estetiska tillägg som höjer upplevelsevärden för besökaren. Estetiska tillägg är något som både Mehta (2013) och Gehl (2010) förespråkar för att förstärka upplevelsevärden längst med ett stråk.

ILLUSTRATIONSPLAN

Bad- & solbryggor

Pergola & grillplats

Dusch

Utegym

Gräs parterrer

Kiosk

WC

Brygga med sittplatser

Strand café

Texas Longhorn

Stranden Tokyo Sushi

LARS FORSELLS GATA

ELERSVÄGEN

Pir

MOA MARTINSSONS TORG

PARLAGEBYSTIGS GATA

HARRY MARTINSSON - GATA

EVANG. LÖNNSTENS GATA

HORNBERGS STRAND

Nelly Sachs Park

NORDRENTNINGSVÄGEN

Teckenförklaring

- Parklet i olika färger
- Handikapparkering
- Uteservering
- Trädlåda
- Blomurna
- Bänk
- Triangelär utställning- uppsatta bilder och konst på sidorna

Figur 15. Illustrationsplan.
Originalkarta från Sweco 2020,
bearbetad av författarna.

0 50 100
SKALA 1:1500/A3

N

0 50 100
SKALA 1:1500/A3

FÖRSLAGET

Förslaget syftar till att svara på de programpunkter som tagits fram utifrån enkätundersökningen, litteraturstudien och platsanalysen. Genom förslaget undersöks och exemplifieras hur utmaningarna på Hornsbergs strand kan hanteras med temporär arkitektur, med syftet att skapa positiva möten mellan en mångfald av människor. Meningen med förslaget är inte att visa exakt utformning och placering av objekt. Meningen är snarare att genom en konceptuell gestaltning visa hur temporär arkitektur kan ha en påverkan på människors

beteende och användning. Överlag ska den temporära utformningen av gatan vara inbjudande för att främja social interaktion, aktivitet och möten. Det finns behov av att överbrygga den uppdelning som idag finns mellan boende och besökare. Detta kan ske genom att skapa en plats som integrerar olika intressen och sociala preferenser. Utifrån litteraturstudien beskrivs gatan som ett viktigt element i staden som för människor samman och är en social yta. En gata bidrar till rörelse och chansen till att människor interagerar med varandra ökar,

därmed ökar även även främlingars förståelse och gemenskap med varandra. Genom att förstärka Hornsbergs strands gaturum som en vistelseyta och främja både rörelse och vistelse, ska gatan fungera som en plats som för samman människor. Det ska även bidra till både flyktig och varaktig sällskap, något Vikas Methas beskriver som viktigt (Mehta 2013, s 106, 114).

Den övergripande gestaltningen av gatan utformas som en plats för vistelse med minskad

framkomlighet för bilar för att främja fotgängares rörelse. Gaturummet består av en sammanhängande gestaltning och med tydliga målpunkter som bidrar till att människor kan stanna upp av olika orsaker. Utformningen av gaturummet är även mer estetiskt sammanhållet. Objekt som finns utplacerade ska dra till sig uppmärksamhet och skapa ett intresse för både boende och besökare. Utifrån enkäten finns det önskemål om att ge mer plats åt barn och äldre, vilket den övergripande gestaltningen svarar mot genom att ge den en lekfullare karaktär, fler sittplatser och lugnare platser att stanna upp på för äldre. Förslaget tar även fasta på att skapa en större variation av aktivitet som kan öka de sociala kvaliteterna längs gaturummet, detta sker genom att skapa en variation av intressanta element och parklets som bjuder in till aktivitet.

Gestaltningen har delats in i några underrubriker; utformning, markmålning, möbler, parklets, växtlighet, synkron aktivitet och trafikfria kvarteret. Dessa rubriker beskriver delarna av gestaltningen mer ingående och hur gestaltningen svarar på de olika programpunkterna; aktivitet, socialt, gångvänlig gata och estetik. Vid varje rubrik av förslaget har programpunkter placerats ut som anses ha störst relevans till respektive del av gestaltningen.

Figur 16.
Illustration som visar en del av gestaltningen. Gjord av författarna.

UTFORMNING

GÅNGVÄNLIGT

SOCIALT

AKTIVITET

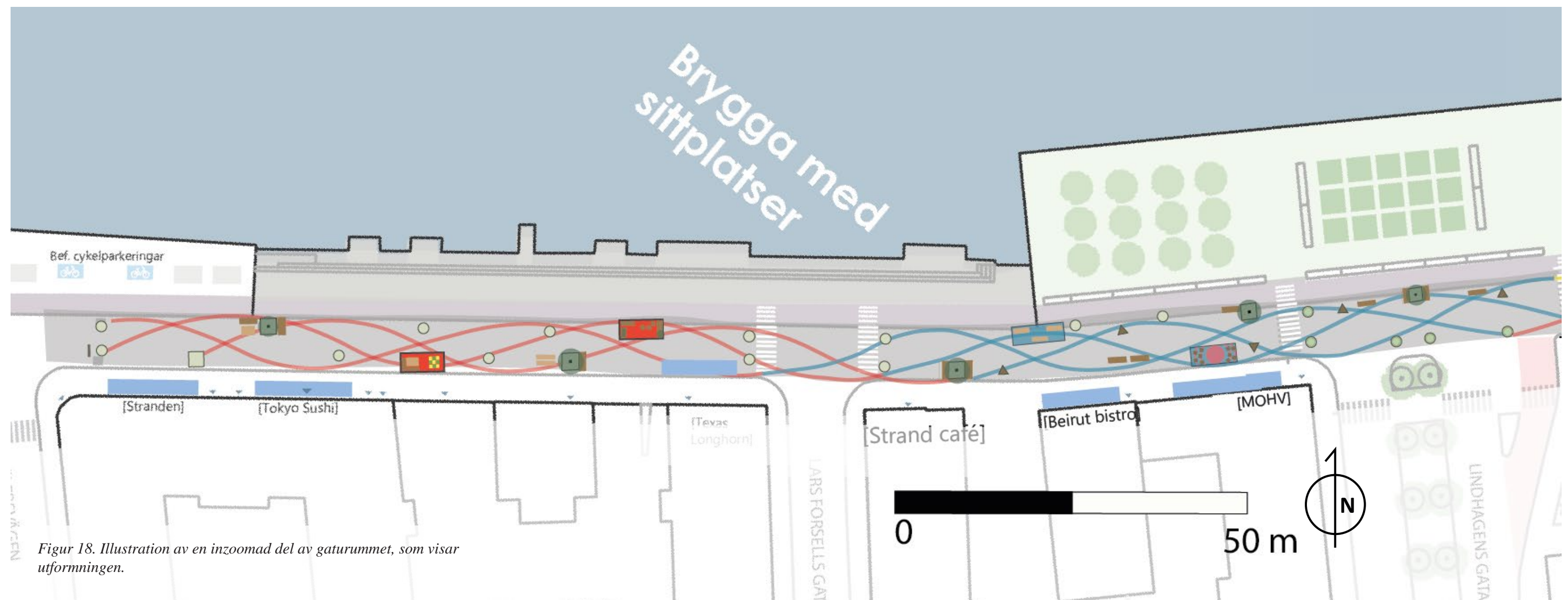
Utformningen av gatan ska bidra till programpunkten att skapa en mer gångvänlig gata. Genom att utforma med fler tätt placerade element och med en sammanhängande gestaltning ska det försvåra framkomlighet för bilar och göra det tryggare för fotgängare att vistas där. I enkätundersökningen uttryckte sig många att de måste vara ytterst uppmärksamma när de går längst med gatan, speciellt barnfamiljer. Många ansåg överlag att gaturummet upplevs osäkert med snabbt körande bilar som inte tar hänsyn eller följer regler.

Den nya utformningen längst med gatan förebygger därmed konflikten mellan människor och fordon. Utformningen, med fler element och förstärkt vistelseyta, skapar även ett ökat intresse för fotgängare röra sig längs med gaturummet. Detta

går i linje med vad Gehl (2010, s.12), Metha (2013, s. 117) och Sennett (2019, s. 227) beskriver om att det är viktigt att utforma gaturum för fotgängare. Att med utformningen förenkla för fotgängare att röra sig längs med gaturummet är även en del av gestaltningen som går ihop med konceptet Go with the flow. Gaturummet bidrar till flöde av fotgängare och utesluter bilar.

Figur 17. En stor skylt ska ge uppmärksamhet till både fotgängare och bilister. Skyltarna är placerade i början och slutet av sommargågatan.

Figur 18. Illustration av en inzoomad del av gaturummet, som visar utformningen.

MARKMÅLNING

ESTETISK

Markmålningen är inspirerad från referensprojektet "street plan project". I det projektet används markmålningen som en enkel metod för att förstärka gaturummet, vilket är syftet även på sommargågatan. Det är ett estetiskt tillägg med en sammanhållen färgskala som går i hand med konceptet Go with the flow. Genom markmålningen skapas ett flöde, förtydligar gatan som en vistelseyta och ger naturlig plats åt fotgängare. Målningarna i marken är även intresseskapande och bidrar till en stark upplevelse av en plats att stanna upp på, eftersom det förtydligar gatan som en vistelseyta blir det tydligare att fotgängare prioriteras framför trafiken. Att skapa ett flöde i gaturummet är även en aspekt som kopplar till Sennetts teori om att människor som rör sig och flanerar i gaturummet är öppna för vad de ser och upplever.

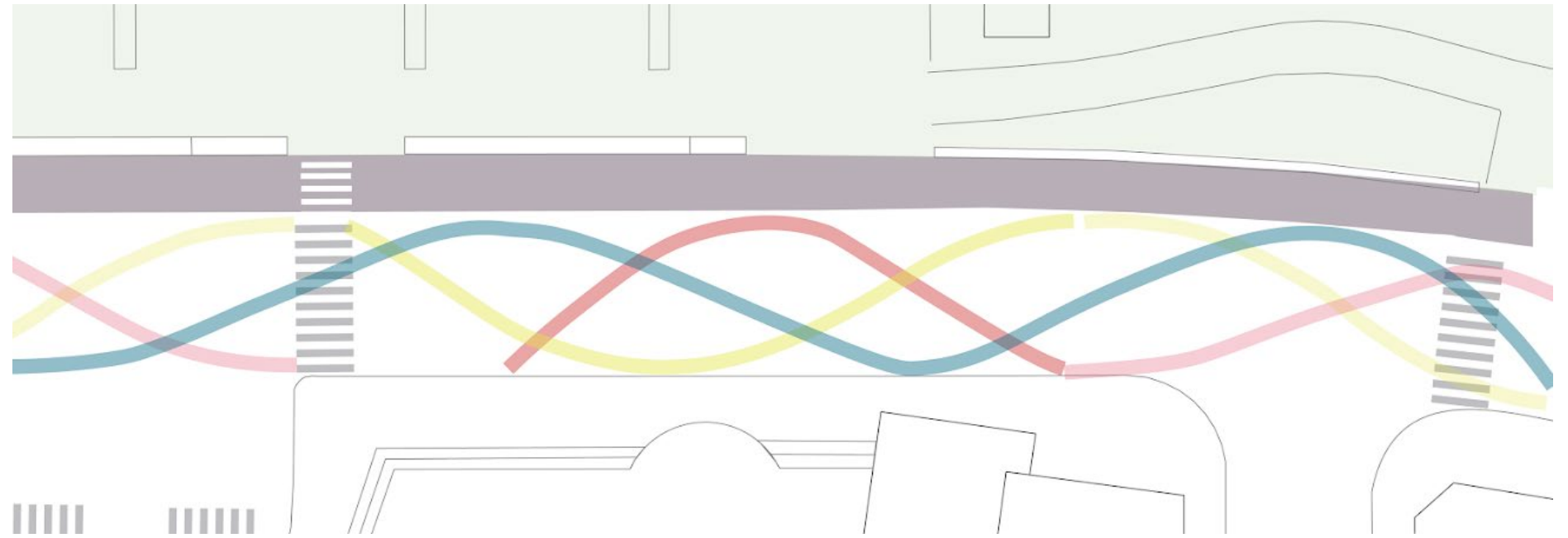
INSPIRATIONSBILDER

Bild 9. City Walk Broad Street Pedestrian + Bicycle Demonstration Project av © Street Plans. 2020.

Bild 10. City Walk Broad Street Pedestrian + Bicycle Demonstration Project av © Street Plans. 2020.

Figur 19. Illustration av markmålning.

Figur 20. Illustration som visar markmålning i perspektiv.

MÖBLER

SOCIALT

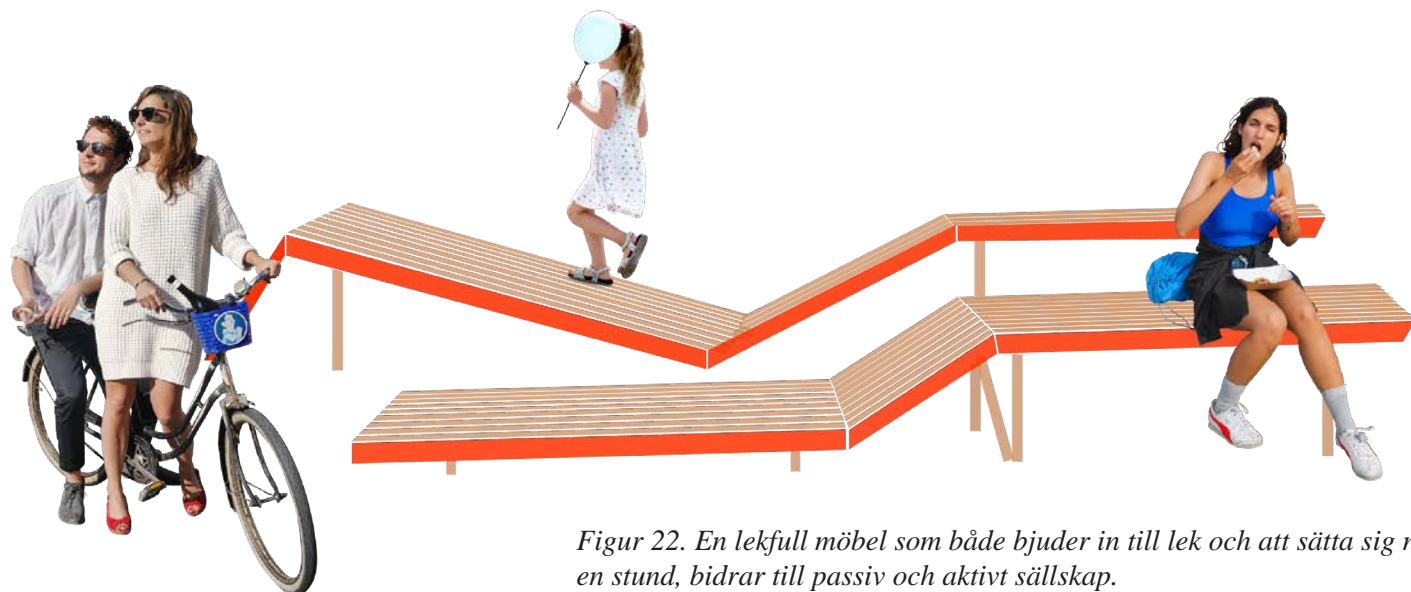
AKTIVITET

Utformningen av möblerna är kopplade till programpunkterna socialt och aktivitet. Möblerna är flexibla objekt som ska främja olika sorters användning och beteenden bland människor, beroende på hur de använder sig av möblerna. De är placerade som öar längs med gaturummet som får människor att stanna upp för en stund. Gestaltningen av möblerna är gjorda med en lekfullhet som både ska bjuda in till lek och aktivitet men även vistelse. Eftersom möblerna är flexibla in sin funktion ska de uppmuntra till passiv, varaktig och flyktig sällskap som Mehta förespråkar (2013, s. 100, 106). Det kan exempelvis uppstå sällskap mellan föräldrar som sitter ned och väntar på sina barn som leker, men även mellan blandade målgrupper som vistas på samma plats. Möblerna kan med sin blandade funktion även bidra till den synkrona aktivitet som Sennett 2019, s. 252-253) förespråkar som viktigt i gaturum.

Möblerna har en sammanhängande färgskala som går ihop med den resterande färgskalan av sommargågatan. De är utformade med hållbara och slitstarka material som trä och metall. Med dessa material ska möblerna kunna användas under flera säsonger. I ett flertal fall kan möblerna även placeras i kombination med en trädlåda, detta var ett önskemål som beskrevs i enkätundersökningen då äldre saknade sittplatser placerade i skugga. Genom att tillmötesgå äldres behov har även bänkarna fått armstöd och i några fall även ryggstöd.

Figur 21. Möbel som både hinderbana för barn men även för att stanna upp och sitta en stund.

Figur 22. En lekfull möbel som både bjuder in till lek och att sätta sig ner en stund, bidrar till passiv och aktivt sällskap.

Figur 23. Visar att möbler är anpassade efter alla åldrar, är försedda med armstöd och kombinerade med ett skuggande träd.

INSPIRATIONSBILDER

Möblerna är gjorda av trä och sidorna är av färglagd trä.

Tanken är att använda material som går att använda från år till år, men som samtidigt är hållbara för miljön, exempelvis trä.

PARKLETS

GÅNGVÄNLIGT SOCIALT

Parklets är kopplad till programpunkterna gångvänlig gata och socialt. Parklets är placerade längs med hela sommargågatan, med något tätare placering på vissa delar av gatan. Parklets är en inspiration från referensprojektet i San Francisco, både i användning och materialval. Utifrån platsanalys och inventering konstaterades det att bilarna tar mycket plats längs med gaturummet och att det saknas naturliga mötesplatser förutom uteserveringar. I San Francisco används parklets som flexibla mötesplatser istället för parkering. Detta är även fallet på sommargågatan på Hornsbergs strand. Genom att gestalta parklets utnyttjas gaturummet som en plats för möten, som Gehl (2010, s.25, 105) talar för. Ytor

der parklets gestaltas ska liknande möblerna, användas som flexibla ytor med blandade funktioner. Varje parklet har en unik utformning med funktioner som bjuder in en bred målgrupp. Denna variation av funktioner ska få olika människor att välja att vistas och mötas på dessa parklets av olika anledningar. Detta kan bidra med att samtal och social interaktion kan uppstå. Parklets svarar även på enkätundersökningens svar om att ge mer plats åt barn och äldre, samtidigt ökar de även känslan av trygghet då man vistas i gaturummet. Kopplat till konceptet *Go with the flow*, stannar parklets upp gatans flöde och främjar sociala möten.

Figur 24. Exempel på utformning av parklet som en social yta.

Figur 25. Parklet uppbyggd på en trätrall med kombinerad med växtlighet.

INSPIRATIONSBILDER

Förutom användning är en del av inspirationen från San Francisco även de materialval som syns på inspirationsbilderna. Dessa bilder visar bland annat hur material som trä och metall är kombinerade med varandra. Genom färgval och material ska parklets på sommargågatan vara sammanhängande i sin design.

Bild 11. 754 Post Street Parklet av San Francisco Planning Department. 2012. (CC BY-SA 2.0)

Bild 12. 570 Stockton Street Parklet av San Francisco Planning Department. 2012. (CC BY-SA 2.0)

VÄXTLIGHET

ESTETISKT

Växtligheten hör till programpunkten estetiskt. Utifrån platsanalysen och inventeringen konstaterades det att det saknas växtlighet i gaturummet. Genom att lägga till växtlighet i form av trädgårdar och blomlådor blir gaturummets miljö mer grönskande och det kan skapas ett ökat intresse att röra sig längs med gatan. Växtligheten fungerar dessutom som farthinder för bilar. I enkätundersökningen fanns det även ett tydligt önskemål att öka de estetiska kvaliteterna, vilket växtligheten svarar mot. I förslaget kombineras växtligheten med sittplatser för att bidra till grönska, skugga och ökat estetiskt värde där man sitter.

Figur 27. Pelargonpelare finns längs med hela gatan.

Figur 26. Växtlighet är inbyggd i möbler och parklets för att sprida ut grönska längst med hela Hornsberg strand.

ARTER

Hornsberg strand är väldigt vindutsatt därför behövs både vindtåliga och torktåliga växter, som exempelvis tall. För att ge mer färg till gaturummet ska många blommande växter finnas, exempelvis pelargonpelare.

Bild 13. Calamagrostis x acutiflora 'Carl Foerster' av Matt Lavin. 2009. (CC BY-SA)

Bild 14. Pinus sylvestris 'watereri' av Arb O'Retum. 2018.

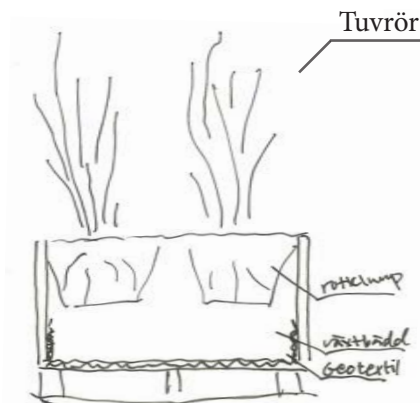
Bild 15. Public parklet av © Frida Möller. 2016.

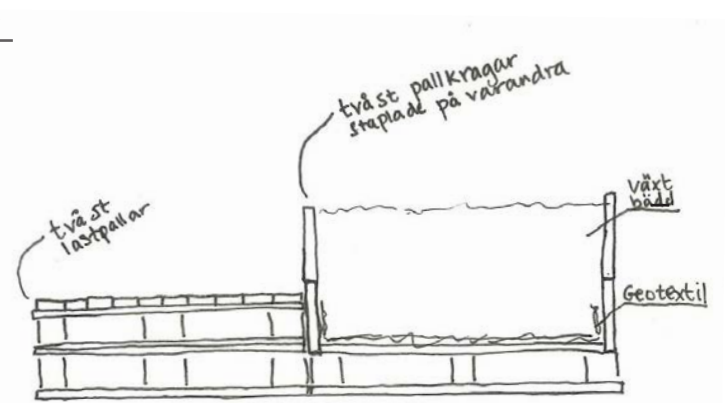
Pelargonpelare.

DETALJER

Följande detaljrörelser visar förslag på hur möbler med inbyggda växtbäddar kan konstrueras. Den vänstra bilden visar hur tuvrör kan planteras i lastpallar, med växtbädd och geotextil för en optimal tillväxt. Bilden till höger visar hur en plantering kan kombineras med två lastpallar som skapar en lägre bänk.

Figur 28. Tuvrör placerade i en växtbädd, geotextil och pallkragar.

Figur 29. Till vänster är två lastpallar monterade som sätts ihop med pallkragar till höger, vilket skapar en plantering.

Figur 30. Enkäten påpekade att det finns för få platser där man kan sätta sig i skuggan under ett träd, speciellt för äldre. I förslaget finns detta längst med hela stråket.

SYNKRON AKTIVITET

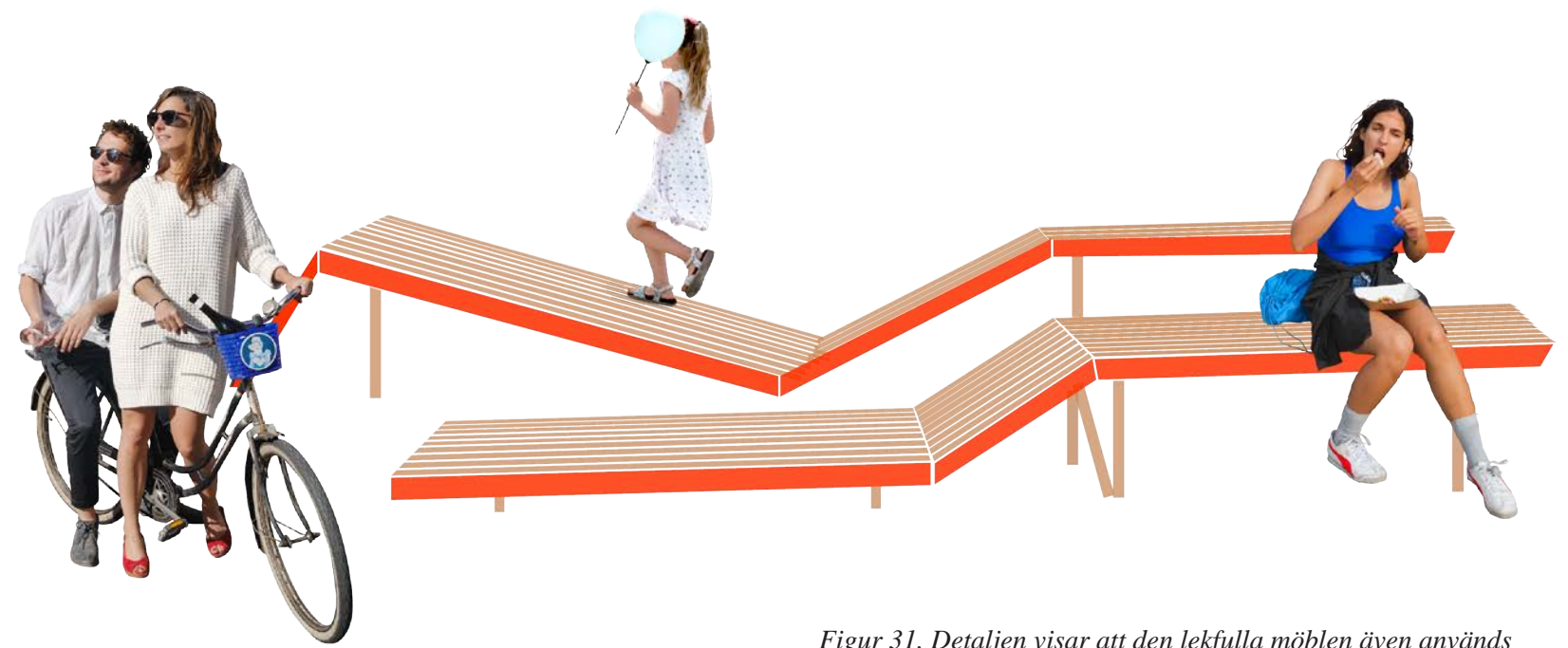
SOCIALT AKTIVITET

Den synkrona aktiviteten på Hornsbergs strand ska bidra både till en större variation av aktivitet, sociala värden och en positiv vistelseyta för boende och besökare. Tillägg av synkron aktivitet som Sennett (2019, s. 253-253) talar för är en viktig faktor för att tillgodose olika grupper av människors intressen, sociala preferenser och för att skapa förutsättning för social interaktion. Genom temporär arkitektur skapas förutsättning för detta. I enkätundersökningen beskrivs aktiviteten under sommaren som störande och att de boende anser att de inte får plats att vistas längs med strandparken. Däremot beskrivs sommargågatan som ett positivt tillägg med en annan typ av aktivitet, detta grundar gestaltningen vidare på.

De tillägg som har gjorts i gestaltningen är framförallt aktivitet som väger upp den "häng" aktivitet och livliga aktivitet som finns på platsen idag, vilket svaren från enkätundersökningen beskriver som till viss del störande. Sociologen Pettigrew (2011, s. 2, 13) beskriver utmaningen med att olika grupper vistas på samma offentliga yta och vikten av att de kan börja interagera med varandra. Att därmed skapa aktivitet som integrerar olika människor kan bidra till en bättre förståelse och acceptans mellan boende och besökare i det här fallet.

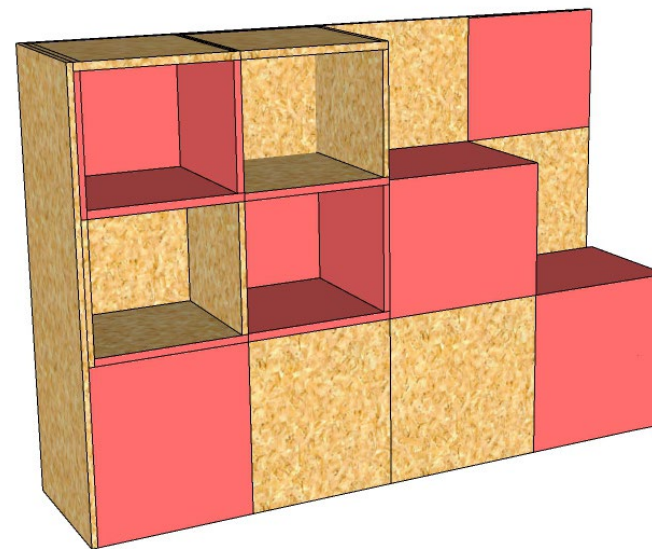
Figur 32. Exempel på utformning av parklet med kombinerade aktiviteter, hoppbage och läshörna.

Figur 31. Detaljen visar att den lekfulla möblen även används av barn för spontan lek.

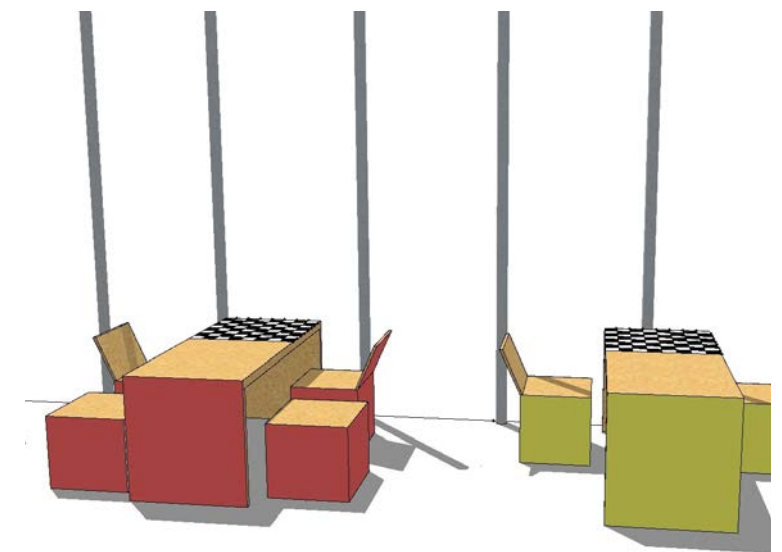
En viktig aspekt i gestaltandet av den synkrona aktiviteten var att lyfta fram den lugnare aktiviteten. I det här fallet har parklets utformats med bokhörna i kombination med hoppbage. Detta får en varierad målgrupp att aktiveras på samma yta, det skapar både liv och rörelse men även lugn, social aktivitet. Detta gäller även för möblerna som har beskrivits tidigare.

Nedan visas detaljerad utformning av bokhyllan. Det finns sittplats på sidan och i hyllorna kan man själv lämna böcker eller ta en bok att läsa.

Figur 33. Detaljerad utformning av bokhylla, både möjligt att sitta på sidan och med hyllor där man själv kan lämna böcker eller ta en bok att läsa.

Den synkrona aktivitet som har gestaltats är kombinerade i parklets och element längs med gaturummet i form av konst och möbler. Det har även gestaltats med lek och spel i form av schack och luffarschack.

Figur 34. Lugn aktivitet väger upp mot den andra "häng-aktiviteten" på Hornsbergs strand. Aktivitet som schack bjuder in till att använda gaturummet på ett nytt sätt.

SYNKRON AKTIVITET

SOCIALT AKTIVITET

Längs med gatan finns konst utplacerad i form av utställningar. Utställningarna ska fungera som element som bidrar till lugnare aktivitet och samtal, i kontrast till den livliga aktivitet som annars utspelar sig på Hornsbergs strand. Dessa utställningar är även till viss del interaktiva, ur det avseendet att de kan involvera betraktaren. Här kan exempelvis fotografer och konstnärer ställa ut fotografier och målningar, samtidigt kan betraktaren själv välja att sätta upp egna bilder eller målningar på snören. Detta får både boende och besökare att involveras på platsen och en slags gemenskap kan uppstå.

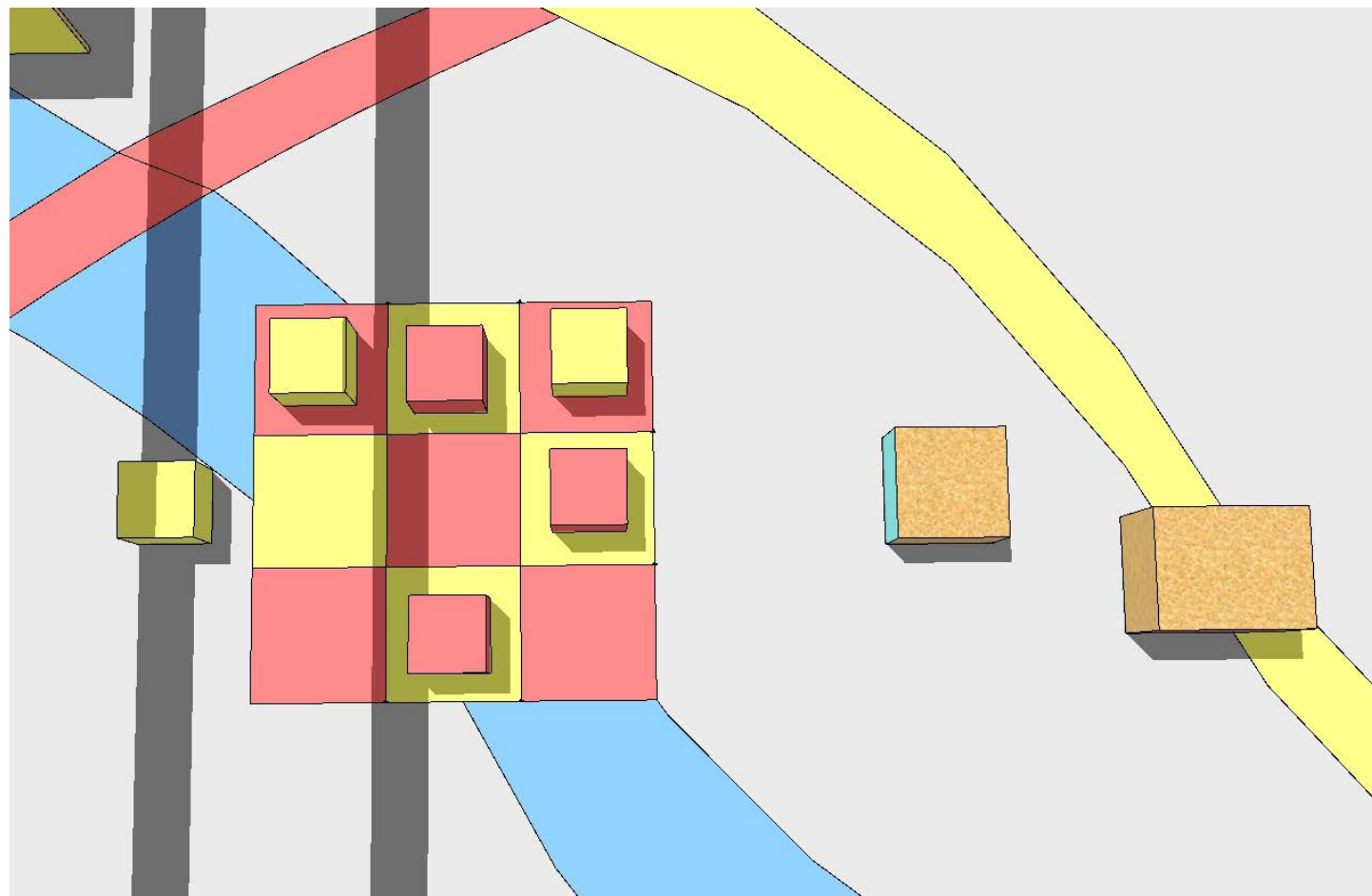
Konst i form av utställning fungerar även som farthinder och element som drar till sig intresse. Det utgör element som kan skapa aktivitet i gaturummet för en varierad målgrupp.

Luffarschack är exempel på en lekfull aktivitet som bjuder in barn in i gaturummet. Den är utformad i större skala gjord av målad plywood, lådorna är i storleken 20x20 cm. Trälådorna till höger om luffarschacket bjuder in till spontant lek, exempelvis som en hinderbana.

Figur 35. Visar luffarschacket i gult och rosa.

Figur 36. Visar luffarschacket ovanifrån.

Figur 37. Exempel på utställning som placeras ut i gaturummet.

TRAFIKFRITT KVARTER

GÅNGVÄNLIGT

SOCIALT

ESTETISKT

AKTIVITET

Ett kvarter av Hornsbergs strand har tidigare under projektet Levande Stockholm varit helt avstängd för trafik. Utifrån platsanalysen har detta kvarter av gatan de bästa förutsättningar att utgöras som en trafikfriyta, då det är solbelyst, placerat intill torget och i mitten av Hornsbergs strands sträckning. Det trafikfria kvarteret blir en knutpunkt av sommargågatan, där platsen utgörs av en yta med blandade funktioner som aktiviteter, social yta och vistelse. Den här delen av gatan blir en tydlig social plats där människor kan stanna upp under en längre stund. Rörelse och flödet längs med sommargågatan förenas på den här platsen och pausar flödet något.

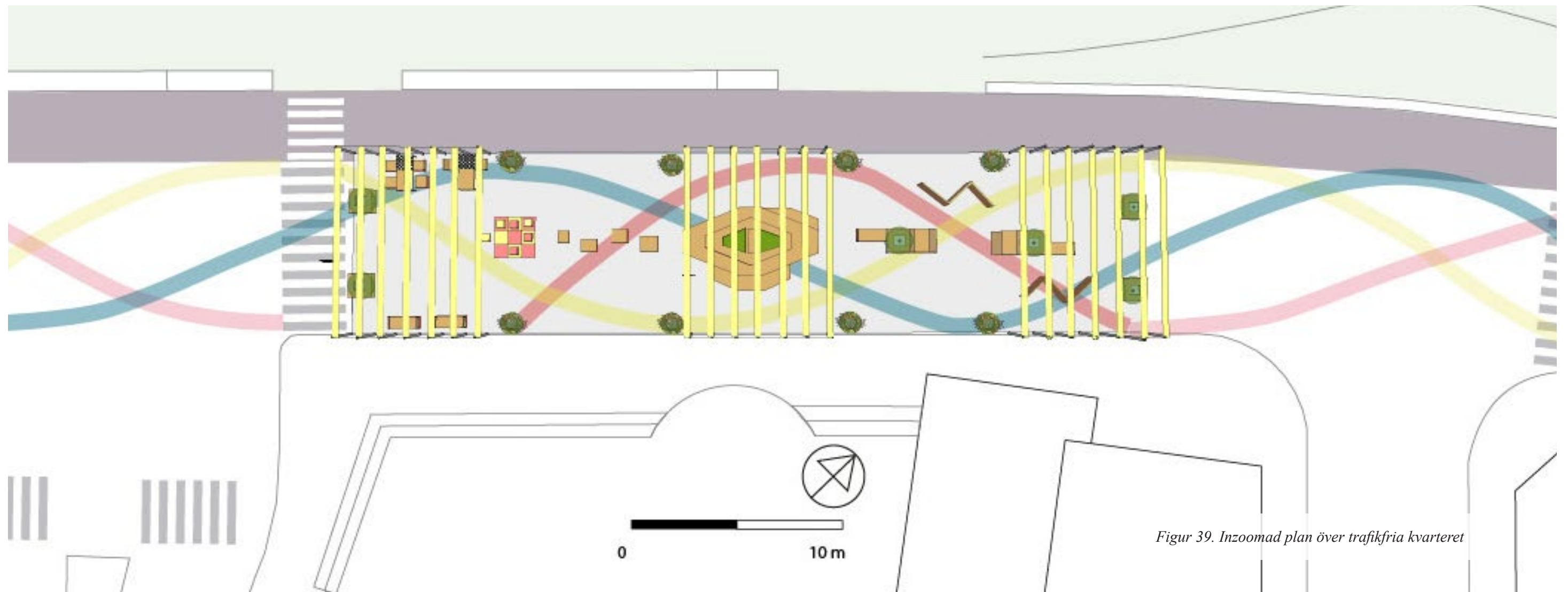
Gaturummet, med den begränsade ytan och många olika funktioner, blir här en viktig yta för att människor ska kunna närma sig varandra på ett

nytt sätt jämfört med tidigare. Det går att ägna sig åt varierad aktivitet för en blandad målgrupp och det finns god potential för att både passiv och aktiv sällskap ska uppstå.

Det finns en lekfullhet i karaktären på det trafikfria kvarteret, som skapar ett intresse för barn att leka och röra sig fritt. Samtidigt finns det även sittplatser, bord och stolar, vilket var ett önskemål utifrån enkätundersökningen.

Figur 38.
Illustration av
utställning och
målningsvägg.

Figur 39. Inzoomad plan över trafikfria kvarteret

TRAFIKFRITT KVARTER

GÅNGVÄNLIGT

SOCIALT

ESTETISKT

AKTIVITET

I mitten av det trafikfria kvarteret finns en samlingspunkt i form av en möbel med sittplatser och växtlighet i mitten. Här går det att blicka ut över strandparken och sommargågatan, där man kan sitta för sig själv eller med andra. Barn kan även använda möbeln för lek. Intill möbeln leder några trälådor till ett luffarschack målat i marken, där även pjäserna är gjorda som trälådor i större storlek.

Längs med den andra änden av det trafikfria kvarteret finns det skärmar uppställda där konst och fotografier hängs upp, det är även möjligt att måla med krita. De olika aktiviteterna som sker parallellt skapar goda förutsättningar för att bjuda in till samtal, lek och social vistelse.

Platsen blir ett tydligt rum med de gula tyg-banden som skapar ett skirt tak över delar av platsen. Samtidigt knyter rummet an till omkringliggande ytor, såsom torget och strandparken genom att det finns öppningar mot dessa platser.

Figur 40. Perspektiv av det trafikfria kvarteret. Banden skapar en spännande rumslighet och ett skirt tak över möbeln i mitten.

INSPIRATIONSBILDER

Bild 16. Pink Balls Montreal av Sehr, E. 2013. (CC BY-SA 4.0)

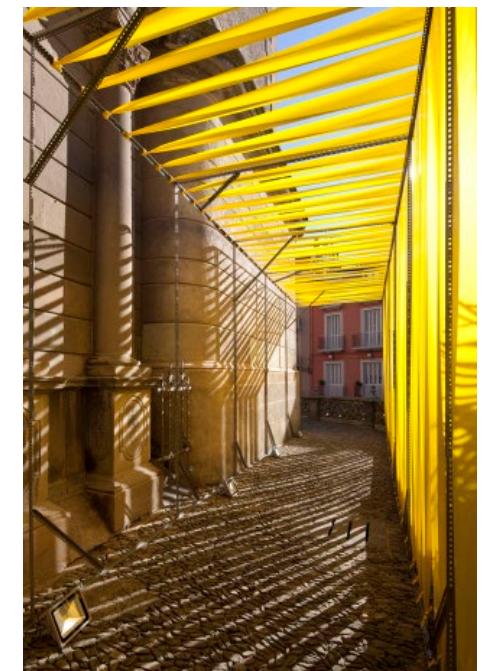

Bild 17, 18. The Shadows of Sant Esteve av © Bach, Anna & Eugeni. 2015.

DEL 5 DISKUSSION

I den avslutande delen av arbetet förs en diskussion kring arbetets syfte och frågeställning. Diskussionen består av en resultatdiskussion kring de olika undersökande delarna av arbetet i form av litteraturstudie, enkätundersökning och gestaltningsförslag. Sedan görs även en metoddiskussion. Den avslutade delen innehåller även förslag på vidare fundering och slutord till arbetet.

I förtätade städer utvecklas de offentliga rummen som viktiga sociala platser. Samtidigt ska en mångfald av människor kunna mötas i det offentliga rummet. Platsen Hornsbergs strand valdes ut som ett exempel på en förtätad och populär stadsdel i Stockholm där det har uppstått en problematik och utmaning i det offentliga rummet. De har blivit en tydlig uppdelning mellan boende och besökare och i mötet som uppstår mellan dessa grupper har det skapats en konflikt. Genom litteraturstudie, enkätundersökning och gestaltning undersöktes situationen på Hornsbergs strand och mötet som uppstår mellan boende och besökare på den offentliga platsen.

Syftet med det här arbetet var att genomföra en konceptuell gestaltning för att skapa positiva möten och samspel mellan olika grupper genom tillägg och temporär arkitektur. Detta skedde med utgångspunkt i de konflikter som finns mellan boende och besökare i området.

Frågeställningarna som vidare ska besvaras är:

Fråga 1:

Vilken påverkan har offentliga platser på hur människor möts i en förtätad stad och vilka utmaningar kan uppstå ur dessa möten. Hur visar Hornsbergs strand exempel på de utmaningar som kan uppstå?

Fråga 2

Hur kan temporär arkitektur användas på Hornsbergs strands gata för att hantera de utmaningar som har uppstått i mötet mellan boende och besökare?

RESULTATDISKUSSION

I resultatdiskussionen redogörs hur litteraturstudien, enkätundersökningen och gestaltningen tillsammans svarar på frågeställningarna som har ställts och huruvida syftet uppnås.

Litteraturstudie

Diskussionen av litteraturstudien är uppdelad i några viktiga kategorier som litteraturstudien berör och som går att reflektera kring utifrån arbetets ämnesområde.

Möten på offentliga platser

I litteraturstudien beskrivs övergripande teori kring offentliga platser och hur de används som mötesplatser för människor. Utifrån litteraturen finns det en gemensam syn på att offentliga platser har en stor påverkan på det sociala livet i städer. En grundläggande syn är att utformningen av offentliga platser har en påverkan på människors beteende och användande av platserna. Dessa teorier kopplas vidare i teorin kring hur människors användande av det offentliga rummet påverkar de möten som uppstår.

Gehl (2010, s.19, 71), Mehta (2013, s 117-120) och Gehlot m.fl (2017) beskriver framförallt hur utformningen av det offentliga rummet kan skapa förutsättning för sociala möten. Däremot har de främst en positiv syn på vad möten innebär. Gehl har en relativt okomplicerad syn på det sociala livet på offentliga platser, han beskriver vikten kring social interaktion men inte vidare kring olika sorters möten i det offentliga rummet och vilka utmaningar de kan inbegripa. Mehta går in mer på variationer av möten bland människor, då han beskriver flyktig, varaktig och passiv sällskap (Mehta 2013, s. 100, 106, 112). Vi anser att han har till skillnad från Gehl en mer nyanserad bild av möten som kan uppstå bland olika människor. Mehta (2013, s 117-120) tar upp betydelsen av främlingars möten med varandra och vilka sociala sammanhang som kan uppstå bland olika människor i ett offentligt rum. Mehta beskriver utmaningen med att en stor blandning av människor vistas i ett offentligt rum och hur det kan skapa en konflikt. Denna teori går vidare att placera i kontexten kring förtätning och vilken utmaning förtätning kan medföra i användandet av offentliga rum. Mehta (2013, s 98) argumenterar för hur en blandning av sociala preferenser och

intressen ska kombineras på samma offentliga platser. Detta kan troligen bli förstärkt på offentliga platser i en förtätad stad, då fler människor ska vistas på mindre ytor. Denna teori visar sig exempelvis på Hornsbergs strand som en förtätad stadsdel, hur det uppstår en stor variation av intressen och hur detta skapar ett möte mellan människor som leder till konflikt. Att möten kan leda till konflikt är något som framförallt sociologen Pettigrew (2011) beskriver, även Ehrenfeucht, Gottlieb och Loukaitou-Sideris (2009, s. 8-14) tar upp detta. Från de andra delarna av litteraturstudien saknas det däremot problematisering av begreppet möte. Under arbetets gång uppstod en större förståelse för att möten i det offentliga rummet inte behöver vara något positivt i sig, eftersom konflikt är också ett slags möte. Den bilden av möte som ofta används in stadsbyggnadssammanhang blir därmed något förenklad anser vi.

Genom arbetet och utifrån litteraturstudien skapades en förståelse för variationen av möten som kan uppstå, vad det är som bidrar till sociala möten och komplexiteten med möten som uppstår på offentliga platser. Vad som framstår som grundläggande för att människor ska förstå och acceptera varandra är genom social interaktion, detta är något som alla delar från litteraturen beskriver. Ur det avseendet blir Gehls positiva syn på social interaktion en relevant aspekt att utgå ifrån i utformandet av offentliga platser. Att skapa förutsättning för interaktion och samtal bidrar till positiva möten mellan människor. Mehta beskriver att den sociala interaktionen mellan främmande människor kan uppstå ur små sammanhang, som att sitta bredvid varandra och betrakta samma sak.

Gaturum

En intressant aspekt som beskrivs från de olika delarna av litteraturen är vikten av gaturum som sociala offentliga ytor. Detta var något som växte fram som en viktig utgångspunkt under arbetets gång, eftersom platsen som gestaltades var just ett gaturum. Genom litteraturen skapades en större förståelse för hur gaturum bidrar till social interaktion men även variation av aktivitet, vilket har en stor påverkan på människors användning och beteenden. Vad vi dessutom kunde förstå genom litteraturstudien är att begreppet gaturum är komplicerat. En insikt vi

fick under arbetet är att det inte finns endast ett sorts gaturum som har samma funktion oavsett plats. Situationen på Hornsbergs strand är speciell på grund av olika komponenter. Gaturummet är inte ett separat element på platsen, utan får en viss betydelse och användning på grund av kombinationen med den omkringliggande miljön och placeringen vid vattnet. Detta visar även referensprojektet Copacabana exempel på, ett gaturum behöver inte vara en gata mellan två fasader utan kan även vara en del av en strand eller park.

Det är förståeligt att gaturum är viktiga sociala element, men gaturummets placering utformning är även en stor faktor för hur de används. Utifrån denna aspekt anser vi att det går att till viss del ifrågasätta beskrivning av gaturum som de viktigaste sociala platserna i staden. Gehlot, Mishra och Trivedi (2017) beskriver gaturum som de viktigaste sociala platserna i städer och hur de till skillnad från parker är mer sociala platser. Gehlot, Mishra och Trivedi (2017) motiverar det som att parker är separerade från staden och att gaturum är mer integrerade i stadslivet. Detta är något som går att ifrågasätta eftersom användning av parker och gaturum kan skilja sig mycket åt från stad till stad, framförallt mellan olika länder. Att därmed dra slutsatsen att gaturum är viktigare än parker anser vi är något drastiskt. Situationen på Hornsbergs strand visar dessutom att parker kan även placeras intill gaturum och blir i kombination med gaturummet en viktig offentlig yta för det sociala livet.

Slutsats från litteraturstudien

Vad det går att tolka utifrån vad litteraturen beskriver är att många människor på en offentlig yta har en stor variation av intressen och preferenser, detta kan stå i konflikt med varandra. Att olika människor vistas på samma offentliga plats är därmed inget som i sig alltid bidrar till en acceptans och gemenskap, tvärtom kan det uppstå komplicerade möten som skapar konflikt. Begreppet möte, är komplicerat och kan få olika sorters följder. Det offentliga rummet kan däremot genom sin utformning ha en påverkan på hur människor möts. Uppstår det social interaktion mellan människor finns det bättre förutsättning att

människor ser och accepterar varandra på ett nytt sätt. En plats som har en mångfald av människor har därmed även en stor potential att bli en dynamisk och positiv vistelseyta om människor kan interagera med varandra, samtidigt som de bör får sina intressen tillgodosedda.

Hornsbergs strand

Teorin från litteraturstudien anser vi bidrog till en större förståelse för situationen på Hornsbergs strand. Främst utifrån hur en offentlig plats kan genom sin utformning påverka hur människor möts, bland annat genom att skapa förutsättning för social interaktion. Litteraturen gav också en förståelse för konflikten och de möten som sker på Hornsbergs strand idag. Att det kan uppstå en variation av sociala sammanhang och möten på offentliga platser visar sig tydligt på Hornsbergs strand. Något som bland andra Mehta (2013, s. 100) beskriver om att olika människors intressen och sociala preferenser kan stå i kontrast till varandra är tydligt på Hornsberg strand. Utifrån enkätundersökningen stärktes även denna teori och bidrog till en förståelse för den konflikt som utspelar sig. En stor blandning av människor ska kunna använda den offentliga platsen utifrån sina egna intressen. Vad litteraturen beskriver är däremot främst det positiva med möten, vilket nämndes tidigare som viss kritik mot bland annat Gehls relativt okomplicerade syn på möten.

På Hornsbergs strand vistas en mångfald av människor som möts, men mötet i sig skapar konflikt. Utifrån enkätundersökningen går det även att se att i vissa fall finns det förutfattade meningar och tydlig uppdelning mellan boende och besökare. Pettigrews (2011) beskrivning kring utmaningen med olika grupper som möts ger en bra förståelse för den situation som enkätundersökningen tyder på. Pettigrew (2011, s. 2) beskriver det som att uppdelning och förutfattade meningar kan uppstå mellan olika grupper om dessa grupper inte interagerar med varandra. Pettigrew (2011, s. 2) menar

att om olika grupper endast ser varandra i det offentliga rummet kan uppdelningen mellan dessa grupper förstärkas, istället för att det bidrar till ett positivt möte. På Hornsbergs strand stämmer situationen till viss del överens med denna beskrivning. Detta var även något som vi utgick ifrån vidare i arbetet med gestaltningen, hur människor kan interagera bättre på platsen.

En fråga som däremot går att ställa är huruvida situationen som idag är på Hornsberg strand, med mycket aktivitet, människor och komplexitet endast är något negativt. Något som bidrog till ny och viktig insikt om situationen på Hornsbergs strand var Sennetts beskrivning kring komplexitet i staden och uppdelningen mellan cité och ville, den byggda staden och livet i staden (Sennett 2019, s.10). Sennetts teori skapar en förståelse för situationen på Hornsbergs strand och hur människors uppfattning kring hur en plats ska vara kan stå i kontrast till det verkliga livet på platsen. På Hornsbergs strand visar sig detta utifrån att många av det boende har en bild av hur den offentliga ytan bör användas. I enkätundersökningen kommer detta fram tydligt, då boende anser att de inte får möjlighet att använda sig av ytan på det sätt de önskar. Samtidigt finns det de som beskriver att de uppskattar livet på platsen.

Komplexiteten som Sennett beskriver blir tydlig på Hornsbergs strand. Platsen är oordnad och komplex, vilket är något som enligt Sennett är viktigt i en stad för en mångfald av människor. Referensprojektet Copacabana bidrar också till en positiv syn på den oordnade och organiska utvecklingen av offentliga platser. Utifrån denna aspekt går det att ifrågasätta om konflikten och mötet som utspelar sig på Hornsbergs strand endast är något negativt? Ehrenfeucht, Gottlieb och Loukaitou-Sideris (2009, s. 8-14), beskriver att konflikt på offentliga platser dessutom är något naturligt och en produkt av skapandet av offentliga platser. Detta är en intressant aspekt att ha medvetande när man studerar platsen Hornsbergs strand. Komplexiteten och mötet mellan människor har genom tidningar och nyhetsrapportering bidragit till en diskussion kring olikheter och mångfald av människor. Möjligen kan denna diskussion och medvetenhet kring komplexiteten på Hornsbergs strand bidra till en större förståelse för möten och mångfald i det offentliga rummet.

Förtätning och offentliga platser

Det här arbetet har till viss del utgått ifrån hur förtätning har en påverkan på användningen av offentliga rum som sociala platser och hur möten uppstår i en förtätad stad. Detta är inget som litteraturstudien går in djupare på, men under arbetets gång började vi reflektera mer kring förtätningens påverkan på offentliga rum. Med Hornsbergs strand som exempel på en förtätad stadsdel går det att föra en reflektion kring vilken roll offentliga platser har i en förtätad stad. Under landskapsarkitektutbildningen har ordet förtätning ofta använts som ett positivt begrepp och som en modell för den framtida stadsbyggnaden. Det hör ofta samman med begrepp som social och ekonomisk hållbarhet. Den utmaning som förtätning främst beskrivs föra med sig är bristen på grönytor i städer och hur det kan ha en negativ effekt för den ekologiska hållbarheten. Genom det här arbetet har vi däremot fått en större förståelse för vilka utmaningar förtätning även kan föra med sig i användandet av det offentliga rummet. I en förtätad stad blir de offentliga ytorna attraktiva och viktiga för en mångfald av människors sociala liv. Däremot uppstår en utmaning att få en tydlig distinktion av vad som är privat och offentligt och hur en offentlig plats förväntas användas. På Hornsbergs strand finns det små bostadsgårdar, samtidigt planeras det offentliga rummet med en hög attraktivitet och bostäderna har dyra bostadspriser. Detta kan troligen påverka de boendes förväntningar på hur det offentliga rummet ska användas och att de bör ha förhandsrätt att vistas där. Samtidigt är Hornsbergs strand belägen fördelaktigt i staden så att en mångfald av människor som inte bor intill grönområden enkelt kan ta sig till platsen. Det går att fråga sig om någon grupp har förhandsrätt att vistas i det offentliga rummet i en förtätad stad.

I utvecklingen av offentliga platser i en förtätad stad blir det viktigt att skapa platser där en mångfald av människor kan enas och att olika intressen blir tillgodosedda, vilket situationen på Hornsbergs strand visar. En förtätad stad ger goda förutsättningar för social hållbarhet. Däremot krävs en förståelse och medvetenhet för hur en mångfald av människor inte bara ska vistas i det offentliga rummet, utan även hur de ska mötas.

Gestaltningförslag Hur blev det?

Målet med gestaltningen var att försöka svara på frågeställning 2: Hur kan temporär arkitektur användas på Hornsbergs strands gata för att hantera de utmaningar som har uppstått i mötet mellan boende och besökare?

Utifrån litteraturstudien och enkätundersökningen kunde vi konkretisera den kunskap och information vi fick från dessa delar och därmed applicera de på gestaltningen. Det vi främst insåg från litteraturstudien var att hur ett offentligt rum är utformat har en påverkan på människors beteende och användning. Detta var en aspekt vi tog fasta vid i gestaltningen, för att undersöka vilka tillägg som kan göras för att det ska bli en mer positiv vistelseyta och ge förutsättning för bättre möten mellan olika människor. I gestaltningen användes till stor del den teori som Sennett (2019, s. 252- 253) talar för, att synkron aktivitet har en påverkan på människors upplevelse och användning av det offentliga rummet. Detta kombinerat med Gehl och Mehtas teori kring vikten av social interaktion och sällskap mellan olika människor, blev en viktig riktlinje i gestaltningen.

Genom tillägg av intressanta element som bidrar till en variation av aktivitet och skapar ett ökat intresse för platsen, tror vi att människor som rör sig längs med Hornsbergs strand kan använda sig av platsen på ett nytt och varierat sätt. Att skapa varierande mötesplatser som bidrar till att människor stannar upp av olika anledningar, ska i sin tur leda till en ökad förståelse för människor runt omkring. Detta skapar därmed förutsättning för att social interaktion uppstår.

Viktiga aspekter att ta vidare i gestaltningen utifrån enkätundersökningen var att både svara på de boendes önskemål, men även försöka överbrygga den tydliga uppdelning som har uppstått mellan boende och besökare. Att denna uppdelning finns var något som svaren från enkätundersökningen tydde på. I gestaltningen blev därmed gaturummet en slags symbol för denna överbrygning. Genom litteraturen fick vi en förståelse för vikten av gaturum som sociala offentliga platser, detta var därmed något

som vi ville utgå ifrån i gestaltningen. En reflektion som utvecklades i arbetet med gestaltningen var gaturummets betydelse för Hornsbergs strand som offentlig plats. Den permanenta gestaltningen av Hornsbergs strand har gestaltats med gaturummet som en avskiljare mellan bostadsområdet och strandparken. Detta förstärker gränsen mellan de privata bostadshusen och det offentliga rummet, vilket både kan vara något positivt och negativt. Strandparken blir en tydlig offentlig yta, samtidigt beskrev svar från enkätundersökningen att de boende anser att de inte får plats och därmed inte vistas längs med Strandparken. Vi tror att detta skapar en tydligare uppdelning mellan boende och besökare, istället för att de integreras med varandra. Genom vår gestaltning tror vi att kontrasten mellan boendes och besökares intressen slätas ut något. Utifrån enkätundersökningen beskrivs dessutom sommargågatan som ett positivt tillägg till platsen, detta är något vi ansåg som intressant och stärker anledningen att använda gatan som en vistelseyta.

Att gestaltningen skedde i ett gaturum var till viss del en utmaning. Gaturummet utgörs av en väldigt begränsad yta i bredd men sträcker sig långt. Genom referensprojekten från San Francisco och Streetplan project blev vi inspirerade att utforma gaturummet med parklets och med markmålning. Med det som inspiration i gestaltningen anser vi att vi genom utformningen kunde utnyttja gaturummets yta på ett fördelaktigt sätt. Gaturummet blir både en plats för rörelse men utgörs även av mötesplatser och aktivitet. Hornsbergs strands gaturum har däremot en speciell utformning i sig då de ligger intill en öppen parkyta, den vanliga definitionen av ett gaturum är rummet mellan två huskroppar men så är inte fallet på Hornsbergs strand. Detta gjorde att vi i gestaltningen ville ta hänsyn till kopplingen till strandparken och ha kvar öppningar och rörelse däremellan. Det trafikfria kvarteret anser vi bidrog till att få gaturummet att både blir ett eget rum, samtidigt som det kopplas samman med Strandparken genom utblickar och genom att gaturummet öppnar upp mot den offentliga ytan.

Vad hade vi kunnat gjort annorlunda?

Med hjälp av litteraturstudien, enkätundersökningen och även referensprojekt påverkades de val vi gjorde i gestaltningen. Vi inriktade exempelvis oss mycket på aktivitet, för att vi influerades av Sennetts teori kring vikten av synkron aktivitet i gaturum. Däremot vet vi inte om gestaltningen i verkligheten skulle bidra till varierad aktivitet som vi eftersträvade, vi kan inte heller veta säkert om gestaltningen skapar den sociala interaktion vi anser behövs på platsen. Något som vi hade kunnat gjort annorlunda då vi gestaltade var att undersöka mer på plats, genom att arbeta i skala 1:1. Genom detta hade vi kunnat observera människors beteende och användning av platsen och få en större förståelse för vad gestaltningen kan bidra med. Gestaltningen hade då kunnat blivit mer tillförlitlig. Detta hade även bidragit till att vi hade kunnat göra en mer detaljerad gestaltning av gågatan, då installation på plats skulle ge kunskap om vad temporära tillägg tillför.

Slutsats av gestaltningen

Vi anser att med hjälp av litteraturstudien, referensprojekt och enkätundersökningen fick vi en bred förståelse för mångfald och möten i det offentliga rummet och situationen på Hornsbergs strand. De programpunkter vi tog med oss från litteraturstudien och enkätundersökningen var viktiga riktlinjer i gestaltningen. Vi anser att de hjälpte oss att svara på hur gestaltning med temporär arkitektur kan användas på Hornsbergs strands gata för att hantera de utmaningar som har uppstått i mötet mellan boende och besökare.

Hornsbergs strands gaturum

METODDISKUSSION

I metoddiskussionen diskuteras hur val av plats och de olika metoderna påverkade vårt arbete och hur dessa metoder hjälpte att undersöka syfte och frågeställning.

Val av plats

Val av platsen Hornsbergs strand gjordes efter möte med Trafikkontoret Stockholms stad, i november 2019, då de berättade att Hornsbergs strand är ett gaturum som är med i deras projekt Levande Stockholm. De beskrev de utmaningar som finns på Hornsbergs strand när det kommer till den konflikt som det uttalas om i tidningar. Stockholms stad förklarade att situationen på Hornsbergs strand är speciell då platsen är så populär att det har lett till en problematik i det offentliga rummet. I arbetet med Levande Stockholm på Hornsbergs strand har Stockholm stad därför utgått ifrån platsens speciella situation. Istället för att det finns behov av mer aktivitet behövs det tillägg på platsen som får alla som vistas där att känna sig inkluderade. Den informationen vi fick från Trafikkontoret bidrog till att vi fick ett intresse för Hornsbergs strand som plats. I möte med Sweco den 25 februari, som är med i projektet Levande Stockholm, fick vi mer information om deras syn på situationen på Hornsbergs strand. De beskrev att den temporär arkitekturen kan spela en roll på platsen genom att de tillägg som görs kan skapa aktivitet som väger upp mot den aktivitet som boende ofta klagar på. De beskrivningar av Hornsbergs strand som vi fick från Stockholm stad och Sweco bidrog till att vi intresserade oss för platsen och de utmaningar som finns där, val av plats var det som ledde fram till val av ämne i arbetet.

Eftersom Stockholm stad arbetar med projektet Levande Stockholm på Hornsbergs strand ansåg vi att det var intressant att utgå ifrån det projektet och temporär arkitektur för att gestalta på platsen. Det bidrog till att gestaltningen kändes som en relevant metod och även gick att koppla samman med ämnet i arbetet. Vi anser även att val av plats ledde till att ämnet kändes relevant och konkretiserat. Val av plats bidrog till att vi kunde utgå ifrån en problematisering och utmaning som går att omsätta i ett större perspektiv.

Litteraturstudie

I arbetet valde vi att dela upp bakgrunden och litteraturstudien i två olika delar med olika funktioner i arbetet. Bakgrunden fungerade som en översikt om arbetets ämne och i vilken kontext som arbetet är placerat i, det vill säga att det handlar om möten och mångfald i en förtätad stad, temporär arkitektur och Stockholm stads arbete med offentliga rum med hjälp av temporär arkitektur. Bakgrunden fungerade därmed som en introduktion till arbetets innehåll, däremot används inte litteraturen i bakgrunden som en grund i det fortsatta arbetet med enkätundersökningen och gestaltningen. Till skillnad från bakgrunden användes istället litteraturstudien som en grund i arbetet med enkätundersökning och gestaltning, därmed gjordes valet att göra en uppdelning av innehåll i bakgrund och litteraturstudie.

Litteraturstudien var en viktig metod i arbetet. Den gav oss en övergripande förståelse för offentliga platserns påverkan på möten och betydelse för en mångfald av människor. Genom litteraturstudien fick vi en bred kunskapsöversikt tidigt i arbetet som gav en bra grund i det fortsatta arbetet med enkätundersökningen och gestaltningen. Något som vi i efterhand såg som en svaghet i litteraturstudien var att det saknades en viss koppling mellan offentliga platser och förtätning. Vi använde Hornsbergs strand som ett exempel på en förtätad och attraktiv stadsdel i Stockholm, därför hade det varit intressant att få en bredare kunskapsöversikt kring vilken påverkan förtätning har på offentliga platser. Istället gjorde vi med hjälp av Hornsbergs strand som exempel, en egen reflektion kring vilken roll offentliga platser har i en förtätad stad för en mångfald av människor.

Den litteratur som vi valde ut i litteraturstudien anser vi var relevant och relativt varierad. Litteraturstudien innehåller teorier och litteratur från både stadsplanerare och sociologer. Det gav en bred kunskap kring ämnet och vilket samband det finns mellan stadsplanering och sociologi. Vad vi anser var en utmaning i val av litteratur var att hitta teorier kring utmaningar som kan uppstå i skapande av offentliga platser för en mångfald av människor. Vi fick till stor del göra våra egna slutsatser och finna ett samband

däremellan med hjälp av de olika delarna från litteraturen. Genom att tolka och analysera litteraturen tillsammans med enkätundersökningen kunde vi få fram viktiga aspekter att ta vidare i arbetet. Vi anser att den övergripande kunskapen vi fick från litteraturstudien tillsammans med den platsspecifika enkätundersökningen bidrog till att vi kunde svara på frågeställningen; *“Vilken påverkan har offentliga platser på hur människor möts i en förtätad stad och vilka utmaningar kan uppstå ur dessa möten. Hur visar Hornsbergs strand exempel på de utmaningar som kan uppstå?”*

Enkätundersökning

Enkätundersökningen gav oss ett viktigt empiriskt underlag i arbetet och fick ämnet att konkretiseras på den specifika platsen Hornsbergs strand. Den kunde även styrka mycket av det som beskrivits om konflikten på Hornsbergs strand i nyhetsrapporteringar. Svaren från enkätundersökningen kunde vi vidare analysera och tolka med hjälp av litteraturen. Vi anser att med hjälp av enkätundersökningen fick vi en bättre förståelse för för litteraturstudien. Vi kunde se att teorier kring hur människor möts och gaturummens betydelse för det sociala livet gick att använda i analysen av enkätundersökningen. Det bidrog bland annat till att Mehta och Sennetts teorier kring människors möten med varandra och användning av det offentliga rummet stärktes och gick att applicera i analysen av enkäten. Vi valde att göra en analys av enkäten kopplad till litteraturstudien direkt efter redovisningen av enkätundersökningen. Anledningen till detta var att vi ansåg att det var viktigt att direkt tolka svaren från enkätundersökningen och på så vis få ut en relevant analys som vi kunde använda i gestaltningen. Detta anser vi stärkte kopplingen mellan litteraturstudie, enkätundersökning och gestaltning.

Enkätundersökningen hjälpte oss att förstå situationen på Hornsbergs strand, däremot är en stor svaghet av enkätundersökningen att vi endast fick tag på boende som svarade på enkäten. En första tanke var att göra intervjuer med människor som vistades längs med Hornsbergs strand och därmed få svarande från både boende och besökare. Vi började att göra testintervjuer men insåg att under en vardag i februari var det inte

många som vistades på platsen. Testintervjuerna gjordes med några få personer, men blev däremot ett bra första underlag i utformandet av enkäten. Under mars månad bröt corona epidemin ut och det var inte längre möjligt att på samma sätt som tidigare göra intervjuer med människor på platsen. Enkätundersökningen blev en bra alternativ metod men begränsade oss i val av grupp som enkätundersökningen skulle rikta sig till. Boende på platsen var lätt att få tag i genom Facebook grupper, däremot var det en större utmaning att få tag på “gruppen” besökare. Detta blev en begränsning i enkätundersökningen och vi kunde endast utgå ifrån de boendes upplevelse av Hornsbergs strand. Det hade varit intressant att få veta vad besökare anser om platsen och om de har någon upplevelse av konflikten som tidningarna beskriver. Hade vi även fått svar från besökare hade vi möjligen fått en bredare uppfattning för hur Hornsbergs strand används och upplevs av både boende och besökare.

Något vi hade kunnat förbättrat ytterligare med enkätundersökningen hade varit att inkludera verksamheter, eftersom det även har uttalat sig om konflikter mellan boende och restauranger. Det hade genom detta gått att göra en vidare analys hur olika grupper av människor uppfattar Hornsbergs strand och om dessa uppfattningar stämmer överens med varandra eller inte. Detta hade även kunna påverkat våra val i gestaltningen.

Vi anser däremot att enkätundersökningen i kombination med litteraturstudien hjälpte oss att ändå få en relativt bred förståelse för situationen på Hornsbergs strand, vi kunde tolka svaren ur både boendes perspektiv men även ur ett mer objektivt perspektiv. Analysen av enkätundersökning och litteraturstudien anser vi hjälpte oss att få svar på frågeställningarna.

Gestaltning

Gestaltningen var en metod som vi valde att använda i vårt arbete för att konkretisera det vi kunde ta med oss från litteraturstudien och enkätundersökningen. Det gav oss även en relation till platsen Hornsbergs strand. Valet att utgå ifrån temporär arkitektur gjordes tidigt. Vi ansåg att genom Stockholm stads projekt

Levande Stockholm fanns redan en naturlig koppling mellan Hornsbergs strand som offentlig plats och den temporära arkitekturen. Därmed blev det mer realistiskt att använda temporär arkitektur i gestaltningen eftersom det då blir en gestaltning som hamnar närmare verkligheten. Det blir en slags utveckling av projektet Levande Stockholm med en viss inspiration från det projektet, däremot har vi försökt att ta självständiga beslut utan att påverkas för mycket av riktlinjer från Stockholms stad.

Vi anser att vår gestaltning skiljer sig från Levande Stockholm genom att vi har skapat en större variation av objekt, funktioner och aktiviteter. Detta tror vi har en påverkan på människors användning och beteende på platsen. Vidare anser vi att eftersom temporär arkitektur är ett flexibelt tillvägagångssätt att gestalta med är det passande för ämnet i vårt arbete. Meningen med gestaltningen var inte att illustrera en definitiv gestaltning, utan snarare att exemplifiera och belysa hur temporär arkitektur på Hornsbergs strand kan påverka människors användande och beteende på platsen. Detta kan ske genom olika sorters gestaltningar, där vårt förslag visar på ett alternativ. Eftersom Hornsbergs strand är en dynamisk plats, blir den temporära arkitekturen ett lämpligt tillvägagångssätt som förstärker och belyser detta. Temporär arkitektur är däremot inte en perfekt metod eller tillvägagångssätt att lösa utmaningarna på Hornsbergs strand, det är snarare ett sätt att undersöka på.

En negativ aspekt i vår gestaltning är att vi inte har en förstahandserfarenhet av platsen, det vill säga att ingen av oss kommer därifrån eller har personlig koppling till Hornsbergs strand. Istället grundar vi gestaltningen på den kunskap vi fick från litteraturstudien och enkätundersökningen. Detta förutsätter att de tolkningar och analyser vi gör går att applicera på platsen Hornsbergs strand. Hade vi haft en bättre personlig erfarenhet av platsen kunde vi ha en bättre uppfattning för den specifika användningen av Hornsbergs strand som offentlig plats.

Som tidigare nämnt är det även en brist i arbetet att de medverkande i enkätundersökningen endast är boende, detta kan möjligen ha en vidare påverkan på de val som gjordes i gestaltningen. Vi vet inte vad besökare anser om platsen och om de möten som uppstår på

Hornsbergs strand. Gestaltningen hade eventuellt kunnat blivit en annan om vi hade haft mer kunskap om vad besökare på Hornsbergs strand anser om situationen i det offentliga rummet.

Trots dessa begränsningar i arbetet anser vi att genom gestaltningen som metod gick det att undersöka utmaningarna på Hornsbergs strand. Förslaget som tog fram är inte det enda sättet att gestalta på, men det exemplifierar hur Hornsbergs strand kan gestaltas med temporär arkitektur för att förbättra möten. Däremot kan vi inte veta säkert hur platsen skulle användas i verkligheten med vår gestaltning, vilket är svårt att undersöka i ett examensarbete där projektet inte kommer realiseras. Utifrån den utgångspunkten anser vi att vi med gestaltningen tillsammans med de andra metoderna i arbetet kunde undersöka syftet och frågeställningen: *Hur kan temporär arkitektur användas på Hornsbergs strands gata för att hantera de utmaningar som har uppstått i mötet mellan boende och besökare?*

Hornsbergs strands cykelstråk

VIDARE FUNDERING

Under arbetets gång har nya frågor dykt upp. Vi använde oss av temporär arkitektur som ett sätt att hantera de utmaningar som finns på Hornsbergs strand. Det bidrog till att vi fick en ökad förståelse för hur temporär arkitektur kan användas i ett offentligt rum. Däremot begränsade vi oss till vårt ämne kring möten och mångfald i det offentliga rummet och vi fördjupade oss inte vidare i ämnet temporär arkitektur. Intresset för användningen av temporär arkitektur ökade under arbetets gång och vi hade tyckt att det hade varit intressant att undersöka vidare hur boende och besökare kan involveras bättre på en plats genom hur temporär arkitektur. Begreppen top-down och bottom-up berörs i bakgrunden. Det är en intressant aspekt att fundera vidare på hur temporär arkitektur kan användas i bottom-up planering.

En fråga som kan ställas är, hur temporär arkitektur kan användas för att involvera boende och besökare i ett område och därmed öka samhörigheten på en plats?

SLUTORD

Genom det här arbetet har vi fått kunskap och förståelse för utmaningen med att utforma platser för en mångfald av människor. På Hornsbergs strand finns det många olika lager i konflikten som mötet mellan olika grupper har lett till. Det grundar sig dels i en sociologisk fråga, som handlar om uppdelning och skillnad mellan olika människors sociala preferenser och intressen. Det handlar även om bostadsbyggande, hur nya dyra bostadsområde, i attraktiva lägen skapar förväntningar hos boende om hur den offentliga ytan ska användas. De sociologiska aspekterna i detta ämne är svåra för oss landskapsarkitekter att ha en inverkan på. Däremot skapar mångfalden på offentliga platser möjligheter som vi landskapsarkitekter kan lyfta fram och förstärka.

Som landskapsarkitekt finns en möjlighet att påverka människors användande och beteende på offentliga platser. Genom hur städer och offentliga miljöer planeras, kan det skapas bättre förutsättningar för

interaktion och sociala möten mellan människor, vilket främjar den sociala hållbarheten. Vi behöver inte kontrollera eller ordna de offentliga rummen, vilket Sennett betonar. Vi kan istället med hjälp av gestaltningen hantera mångfald och komplexitet på en offentlig plats och få människor att se och acceptera varandra på ett nytt sätt. Samtidigt kan vi även genom gestaltning få olika grupper av människors intressen tillgodosedda.

Genom vårt förslag vill vi lyfta fram hur användning av temporär arkitektur kan ha en stor betydelse för hur en plats används och upplevs. Vi anser att temporär arkitektur är ett användbart sätt att experimentera och hantera utmaningar på. Till följd av förtätning, mångfald och ökad användning av de offentliga rummen, tror vi att temporär arkitektur är en flexibel metod som kan få en ökad betydelse i framtiden.

Vår förhoppning är att det här arbetet bidrar till en djupare förståelse för offentliga platsers och gaturums betydelse för människors sociala liv. Vidare hoppas vi att det ger en ökad medvetenhet kring de utmaningar som kan uppstå i det offentliga rummet när människor möts. Som landskapsarkitekter kan vi inte inte påverka eller styra allt som sker i det offentliga rummet. Vi har däremot möjlighet att hantera utmaningar genom den fysiska miljön och skapa förutsättningar att möten mellan olika människor får positiva följder.

REFERENSLISTA

TEXTKÄLLOR

Anthony, J (2015). How to create a parklet. Tillgänglig: <https://www.aarp.org/livable-communities/livable-in-action/info-2015/how-to-create-a-parklet.html> (Hämtad 2020-03-10)

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad (2015). Förtätning av staden- trender och utmaningar. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting. Tillgänglig: <https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/5381.pdf> [2020-02-17]

Bauman, I. (2012). Temporary Urbanism – The Stepping Stones To Placemaking. Urban Design, (122), pp. xx-xx.

Bishop, P., Williams, L. (2012). The Temporary City. London: Routledge

Boverket (2016). Rätt tätt – en idéskrift om förtätning av städer och orter. Karlskrona: Boverket Publikationsservice. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/ratt-tatt-en-ideskraft-om-fortatning-av-stader-orter.pdf> (Hämtad 2020-02-27)

Borselius, M. 2018. LEVANDE STOCKHOLM – TILLFÄLLIG LANDSKAPSARKITEKTUR TESTAR NYA SÄTT ATT ANVÄNDA STADENS RUM. Tillgänglig: <https://blogs.sweco.se/levande-stockholm-tillfallig-landskapsarkitektur-testar-nya-satt-att-anvanda-stadens-rum/> (Hämtad 2020-02-26)

Brandão, Z. (2006). Urban Planning in Rio de Janeiro: a Critical Review of the Urban Design Practice in the Twentieth Century. City & Time.

Brown, S. (2016). A History Of Copacabana Beach: Rio's Picturesque Paradise. Tillgänglig: <https://theculturetrip.com/south-america/brazil/articles/a-history-of-copacabana-beach/> (Hämtad 2020-02-27)

Cabot, R. (2014) The City- district of Copacabana: From the modern to the contemporary. Tillgänglig: <https://www.pca-stream.com/en/articles/the-city-district-of-copacabana-from-the-modern-to-the->

contemporary-32 (Hämtad 2020-03-05)

Carmona, M., Heath, T., Tiesdell, S., & Oc, T. (2003). Public Places, Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design. Library, s. 1-394.

Delegationen för hållbara städer (2012). Femton hinder för hållbar stadsutveckling.

Efendić, N (2015). Stockholm växer snabbast av Europas huvudstäder. Svenska dagbladet. 2015-10-16.

Ehrenfeucht, Gottlieb, Loukaitou-Sideris s. 8-14, (2009). Sidewalks: Conflict and Negotiation over Public Space. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/reader.action?docID=3339011&ppg=17>

Gehlot, K., Trivedi, K., & Mishra, S. (2017). Impact Of Streetscaping On Human Psychology. International Journal of Research -GRANTHAALAYAH, ss 158-168. DOI:10.5281/zenodo.147667 <https://zenodo.org/record/1476672#.XkPMtxNKi8U>

Hitta.se (2019). Hornsbergs strand. Tillgänglig: <https://www.hitta.se/stockholms+1%C3%A4n/stockholm/hornsbergs+strand/omr%C3%A5de/2001310279> (Hämtad 2020- 05-13)

Holst, C. (2019). Så planerades nya Hornsberg. Tillgänglig: <https://stadsbyggnad.org/2016/sa-planerades-nya-hornsberg/> (Hämtad 2020-05-13)

Jacobs, J. (1961). The Death and Life of Great American Cities. New York: Random house.

Langert, D. (2017). Första sommargågatan öppnas idag. Svt nyheter. 2017-05-15 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/forsta-sommargagatan-oppnas-idag> (Hämtas 2020-02-27)

Littke, H (2017). Tät och hållbar stad- komplexa begrepp och enkla lösningar? <https://www.hallbarstad.se/kronikor-om-hallbarhet/tat-och-socialt-hallbar-stad/>

Lydon, M. & Garcia, A. (2015). Tactical Urbanism. 1st ed. Washington, DC: Island Press/Center for

Resource Economics.

Mehta, V. (2013). The Street : A Quintessential Social Public Space. Tillgänglig: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/reader.action?docID=1143836>

Malmsten, J. (2016). Utan interaktion ingen integration. Tillgänglig: <https://www.hallbarstad.se/stadens-utmaningar/utan-interaktion-ingen-integration/> (Hämtad 2020-03-10)

Miljöpartiet de gröna (2018). Gågator. Tillgänglig: <https://www.mp.se/stockholm/gagator> (Hämtad 2020-03-05)

Moskerintz, H (2019). Tactical urbanism for placemaking. <https://www.nar.realtor/blogs/spaces-to-places/tactical-urbanism-for-placemaking> (Hämtad 2020-03-06)

National Association of City Transportation Officials (2013). Urban street design guide. Island press: New York.

National Association of City Transportation Officials (u.å). San Francisco Parklet Program. Tillgänglig: <https://nacto.org/case-study/san-francisco-parklet-program/>. (Hämtad 2020-03-05)
Nyrens arkitektkontor (2014). Hornsbergs strandpark. Tillgänglig <https://www.nyrens.se/projekt/hornsbergs-strandpark> (Hämtad 2020-03-02)

Open street project (u.å). About open streets. Tillgänglig. <https://openstreetsproject.org/about-open-streets/> (Hämtad 2020-03-05)

Pettigrew, T.F och Tropp, L.R. (2011). When Groups Meet: The Dynamics of Intergroup Contact. New York: Psychology Press. Tillgänglig: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/reader.action?docID=957714> (Hämtad 2020-02-28)

Röstlund Jonsson (2019). Hornsbergs strand har slutit sig. Stockholm direkt. 2019-10-08. Tillgänglig: <https://www.stockholmdirekt.se/nyheter/hornsbergs-strand-har-slutit-sig/repjsjgi2zmNu6w3TtC@Wh6bmRLFw/> (Hämtad 2020-02-28)

Schmitz, A & Scull, J. (2006). Creating Walkable Places : Compact Mixed-Use Solutions. Washington D.C: Urban land institute. Tillgänglig: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/reader.action?docID=1028003> (Hämtad 2020-02-11)

Sennett, R (2019). Den öppna staden. Daidalos: Göteborg

Southworth, M. & Ben-Joseph, E. (2003). Streets and the shaping of towns and cities. Washington, DC: Island Press. Tillgänglig: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/reader.action?docID=3317444>

Stockholms stad (2011a). Arkitektur Stockholm. Del 1. Strategier för stadens gestaltning. Tillgänglig: https://vaxer.stockholm/globalassets/tema/oversiktsplanen/arkitektur_stockholm_del-1-staden-stadsrummet-stadsdelen-byggnaden.pdf [2020-02-09]

Stockholms stad (2011b). Arkitektur Stockholm. Del 2. Processen. Tillgänglig: https://vaxer.stockholm/globalassets/tema/oversiktsplanen/arkitektur_stockholm_del-2-processen.pdf [2020-02-09]

Stockholm: Statens offentliga utredningar. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/contentassets/dce3f7e3d80d4bcaa06ad2071366beda/femton-hinder.pdf> [2020-02-17]

Stockholm stad (2019). Levande Stockholm. Tillgänglig: <https://start.stockholm/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/trafik/offentliga-rum/levande-stockholm/>

Stockholm stad (2018). Översiktsplan för Stockholm stad. Stadsbyggnadskontoret: Stockholm. Tillgänglig: <https://vaxer.stockholm/globalassets/tema/oversiktsplanen/uppdatering-av-op/godkannade-op/oversiktsplan-for-stockholms-stad-godkannandehandling.pdf> (Hämtad 2020-02-09)

Smart growth america (2013). Parklets. San Francisco. Tillgänglig: <https://www.smartgrowthamerica.org/app/legacy/documents/parklet-policy-toolkit.pdf> (Hämtad 2020-03-09)

Street plans (2020). City Walk Broad Street Pedestrian + Bicycle Demonstration Project | Providence, RI. Tillgänglig: <http://www.street-plans.com/city-walk-broad-street/#comment-692> (Hämtad 2020-02-28)

Svensson, A. (2019a). Skaparen av Hornsbergs strand: Det finaste jag ritat. Dagens nyheter. 2019-10-27 <https://www.dn.se/sthlm/skaparen-av-hornsbergs-strand-det-finaste-jag-ritat/?forceScript=1&variantType=large> (Hämtad 2020-03-03)

Svensson, A. (2019b). Så blev en kebabrestaurang symbol för klyftan mellan innerstad och förort. Dagens nyheter. 2019-10-21. Tillgänglig: <https://www.dn.se/sthlm/sa-blev-en-kebabrestaurang-symbol-for-klyftan-mellan-innerstad-och-forort/>. (Hämtad 2020-03-03)

Syven- Möller, J. (2019). Grannarna: Bilden av Hornsbergs strand är orättvis. Mitt i Kungsholmen. 2019-10-16. Tillgänglig: <https://mitti.se/nyheter/grannarna-hornsbergs-orattvis/?omrade=kungsholmen> (Hämtad: 2020-02-28)

Thorpe, A (2017). People love parklets, and businesses can help make them happen. Tillgänglig: <http://theconversation.com/people-love-parklets-and-businesses-can-help-make-them-happen-87172> [2020-03-10]

Trafikkontoret Stockholms stad (2015). Gångplan. En del av framkomlighetsstrategin. Tillgänglig: <https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/trafik/gangplan--en-del-av-framkomlighetsstrategin.pdf> (Hämtad 2020-02-13)

Trafikkontoret Stockholms stad (2012). Stockholm stads framkomlighetsstrategi. Tillgänglig: <https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/trafik/gangplan--en-del-av-framkomlighetsstrategin.pdf>. [2020-02-12]

Trafikkontoret (2018). Utvärdering av Levande Stockholm. Tillgänglig: <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1938732> (Hämtad 2020-02-25)

Yassin, H.H. (2019). Livable city: An approach to pedestrianization through tactical urbanism. Alexandria Engineering Journal, vol. 58 (1), pp. 251–259 Elsevier B.V.

Zimm, M. (2016). Tillfällig arkitektur ger plats för kultur - Rumsskapande händelser och gemenskapande platser. Stockholm: Stockholms stads kulturförvaltning. Tillgänglig: <https://smartkreativstad.com/wp-content/uploads/2017/10/Tillfallig-arkitektur-ger-plats-f%C3%B6r-kultur-bilaga-1-6.pdf> (Hämtad 2020-03-10)

MUNTliga KÄLLOR

Nima Karimzadeh Landskapsarkitekt Sweco. Möte och samtal 25 februari 2020.

Ulrika Petzelius, Landskapsarkitekt Trafikkontoret. Möte och samtal den 27 november 2019.

BILDFÖRTECKNING

Bild 1. Wikimedia commons. (2012). Calçada de Copacabana. [fotografi]. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cal%C3%A7ad%C3%A3o_de_Copacabana.JPG [2020-03-15]

Bild 2. Baikovicus, J. (2014). Copacabana con la 10 de Messi. [fotografi] https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Copacabana_con_la_10_de_Messi_-_14635155643.jpg [2020-04-18]

Bild 3. Austin Transportation (2017). PARK(ing) Day ATX 2017 [fotografi]. <https://www.flickr.com/photos/austinmobility/37186317451> [2020-03-15].

Bild 4. Curtis, A. (2011). Trinity Chare from the Quayside [fotografi]. <https://www.geograph.org.uk/photo/2186944>. [2020-03-15]

Bild 5. Palamarchuk, S. (2015). Den första parkletten i Ukraina [fotografi]. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Парклет_Івано-Франківськ_01.jpg [2020- 03- 15]

Bild 6-10. Street plans (2020). City Walk Broad Street Pedestrian + Bicycle Demonstration Project [fotografi]. <http://www.street-plans.com/city-walk-broad-street/nggallery/thumbnails> [2020-03-05]

Bild 11. San Francisco Planning Department.(2012). 1570 Stockton Street Parklet av. [fotografi] <https://www.flickr.com/photos/sfplanning/7658622416> [2020- 03- 15]

Bild 12. San Francisco Planning Department. (2012). 754 Post Street Parklet. [fotografi]. <https://www.flickr.com/photos/sfplanning/7658622416>. [2020- 03- 15]

Bild 13. Lavin, M. (2009). Calamagrostis x acutiflora ‘Carl Foerster’ [fotografi]. https://www.flickr.com/photos/plant_diversity/3906493237/in/photostream/ [2020-04-18]

Bild 14. O’Retum, A. (2018). Pinus sylvestris ‘watereri’ [fotografi]. <https://www.flickr.com/photos/123413440@N05/40882781470/in/photolist-Q7eAQT-uAJKgB->

25hEWAA-25hEVuY/ [2020-04-18]

Bild 15. Möller, F. (2016). Public Parklet. [fotografi] <https://www.world-architects.com/fr/tengbom-stockholm/project/public-parklet> [2020- 04-15]

Bild 16. Sehr, E. (2013). Pink Balls Montreal [fotografi] 4.0) https://en.wikipedia.org/wiki/Tactical_urbanism#/media/File:Pink_Balls_Montreal.jpg [2020- 04-20]

Bild 17, 18: Bach, Anna & Eugeni. (2015). The Shadows of Sant Esteve. [fotografi] https://www.archdaily.com/785725/the-shadows-of-sant-esteve-anna-and-eugeni-bach?ad_medium=gallery [2020-04-20]

FIGURFÖRTECKNING

Figur 1. GSD-Ortofoto över Stockholms innerstad © Lantmäteriet (2020)

Figur 2, 4-6, 15, 18,19, 39. Grundkarta från Sweco 2019. Bearbetad av författarna.

Figur 16, 40. Skapad av författarna med visst material från flickr.com, skalgubbar.se © Teodor Javanaud Emdén, mrcutout.com och pixabay.com.

Figur 20. Skapad av författarna med visst material från pixabay.com och skalgubbar.se.

Figur 21. Skapad av författarna med visst material från mrcutout.com.

Figur 22, 31. Skapad av författarna med visst material från skalgubbar.se © Teodor Javanaud Emdén och mrcutout.com

Figur 23. Skapad av författarna med visst material från skalgubbar.se © Teodor Javanaud Emdén, mrcutout.com och pixabay.com.

Figur 24. Skapad av författarna med visst material från skalgubbar.se © Teodor Javanaud Emdén, pixabay.com och toppng.com.

Figur 25, 30. Skapad av författarna med visst material från mrcutout.com och pixabay.com

Figur 26, 27. Skapad av författarna med visst material från pixabay.com

Figur 32. Skapad av författarna med visst material från skalgubbar.se © Teodor Javanaud Emdén och pixabay.com.

Figur 35. Skapad av författarna med visst material från mrcutout.com.

Figur 37. Skapad av författarna med visst material från flickr.com, skalgubbar.se © Teodor Javanaud Emdén och pixabay.com.

Figur 38. Skapad av författarna med visst material från skalgubbar.se © Teodor Javanaud Emdén och mrcutout.com